

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ
พัฒนากระบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

โดย
รศ.อัมพน ห่อนาค และคณะ

ตุลาคม 2549

โครงการ
พัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

คณะผู้วิจัย	สังกัด
1. รศ.อัมพน ห่อนาค	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มข.
2. ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. ดร.ชาติรี ศิริสวัสดิ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มรภ.มหาสารคาม
4. ผศ.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
5. ผศ.ชมพูนุช เมฆเมืองทอง	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. นางดารณี แยมศรีสุข	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม

สนับสนุนโดยศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.)
และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ของโครงการวิจัยย่อยแนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ฉบับนี้ เป็นการรายงานถึงผล การศึกษาการดำเนินงานและเครือข่ายการเชื่อมโยงของกลุ่มและองค์กรที่เป็นรูปแบบที่เป็นผลงาน ของทีมวิจัย รวมทั้งการสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาความยากจนของกลุ่มองค์กรฯ ต่างๆที่มีศักยภาพในการที่จะสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงกันในอนาคตภายหน้า

ใคร่ขอขอบพระคุณบรรดาตัวแทนของกลุ่มองค์กรฯต่างๆ รวมทั้งผู้แทนหน่วยราชการ ซึ่ง ประกอบด้วย สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้ได้ข้อมูลและ ข้อความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างยิ่ง

คณะนักวิจัย

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 นิยามศัพท์	3
1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย	3
1.4.1 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	4
1.5 ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 สถานภาพขององค์กรและเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม	8
2.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม	8
2.1.1 ด้านกายภาพ	8
2.1.2 ด้านเศรษฐกิจ	11
2.2 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม(ปี พ.ศ. 2547-2550)	19
2.3 ผู้จัดทะเบียนคนจนในจังหวัดมหาสารคาม	21
2.4 กลุ่มสหกรณ์และเครือข่ายในจังหวัดมหาสารคาม	22
2.4.1 สภาพทั่วไป	22
2.4.2 สหกรณ์ในภาคการเกษตร	23
2.4.3 สหกรณ์นอกภาคการเกษตร	24
2.4.4 รูปแบบเครือข่ายของกลุ่มสหกรณ์ในปัจจุบัน	25
2.5 องค์กรการเงินและเครือข่ายในจังหวัดมหาสารคาม	28
2.5.1 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	28
2.5.2 โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5.3 ธนาคารหมู่บ้าน	33
2.5.4 กลุ่มออมทรัพย์	33
2.5.5 รูปแบบเครือข่ายองค์กรทางการเงินในปัจจุบัน	34
2.6 กลุ่มอาชีพ และเครือข่ายกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน	35
2.6.1 กลุ่มอาชีพและเครือข่ายกลุ่มอาชีพ	35
2.6.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	36
2.7 องค์กรสนับสนุน	37
บทที่ 3 ผลการดำเนินงานโครงการ	38
3.1 สรุปกิจกรรมที่ดำเนินการในช่วง 4 เดือนที่ผ่านมา (15 ส.ค. 2548 - 15 ธ.ค. 2548)	38
3.2 ความคิดเห็นและทัศนคติขององค์กรต่างๆ ที่มีต่อการเชื่อมโยงเครือข่าย	46
3.2.1 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	46
3.2.2 กลุ่มอาชีพ	47
3.2.3 กลุ่มการเงิน	48
3.2.4 กลุ่มองค์กรสนับสนุน	48
3.3 รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม	50
3.3.1 กิจกรรมที่ต้องการเชื่อมโยงและองค์กรที่เกี่ยวข้อง	50
3.3.2 รูปแบบการเชื่อมโยงเครือข่าย	52
3.3.3 ข้อสังเกตจากการศึกษา	56
บทที่ 4 สรุปผลการศึกษาและแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	57
4.1 สรุปผลการศึกษา	57
4.2 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป	59
4.3 สรุปข้อจำกัด	62
ภาคผนวก	64
ภาคผนวก ก รายชื่อเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับจังหวัดจังหวัดมหาสารคาม	65
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์สถานการณ์องค์กร (จุดแข็ง และจุดอ่อน)	67
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมการจัดประชุม	73

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	จำนวนพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล ครุฑเรือน ประชากร ความหนาแน่นเป็นรายอำเภอของจังหวัดมหาสารคาม 2547	9
ตารางที่ 2.2	จำนวนและร้อยละของพื้นที่ในเขตเมือง (เทศบาล) และพื้นที่นอกเมือง (อบต. สภาตำบล)	11
ตารางที่ 2.3	มูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมหาสารคามตามราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิตพ.ศ. 2542 –2546	12
ตารางที่ 2.4	พื้นที่ถือการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ปี 2547	13
ตารางที่ 2.5	จำนวนครุฑเรือนภาคการเกษตรของจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามรายอำเภอในปี 2546	15
ตารางที่ 2.6	จำนวนและร้อยละของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม จำนวนเงินทุนจดทะเบียนและคนงาน จำแนกตามประเภทสาขาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2547	17
ตารางที่ 2.7	ปริมาณเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปี 2543-2546 และอัตราการเปลี่ยนแปลงของแต่ละปี	19
ตารางที่ 2.8	จำนวนและร้อยละของผู้จดทะเบียนคนจนจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามช่วงรายได้ต่อเดือน	21
ตารางที่ 2.9	จำนวนและร้อยละของปัญหาของผู้จดทะเบียนคนจนจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามแบบ สย.1-7	22
ตารางที่ 2.10	จำนวนสหกรณ์และจำนวนสมาชิกของจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามประเภทของสหกรณ์ ปี 2548	23
ตารางที่ 2.11	จำนวนและร้อยละของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม ที่ได้รับการจัดขึ้น จำแนกตามรายอำเภอ	29
ตารางที่ 2.12	จำนวนและร้อยละของผู้กู้ และจำนวนเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามวัตถุประสงค์การกู้ยืม ปี 2547	30
ตารางที่ 2.13	ผลการดำเนินงาน โครงการ กข.คจ. ในจังหวัดมหาสารคามจำแนกตามรายปี	32
ตารางที่ 2.14	จำนวนและร้อยละของครุฑเรือนที่กู้ยืมเงิน และจำนวนเงินที่กู้จากโครงการ กข.คจ. ในจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามอาชีพที่กู้ไปลงทุนของแต่ละระยะ	33

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 3.1	ผลการดำเนินงาน โครงการวิจัยใน 4 เดือนที่ผ่านมา (15 ส.ค. 2548- 14 ธ.ค. 2548)	42
ตารางที่ 3.2	ประเภทกิจกรรมหลักที่ต้องการเชื่อมโยง และรายชื่อองค์กรที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรม	51
ตารางที่ 4.1	แผนการดำเนินงานใน 8 เดือนต่อไป (15 ธ.ค. 2548- 14 ส.ค. 2549)	61

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 2.1	แผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงที่ตั้งของจังหวัดมหาสารคาม	10
ภาพที่ 2.2	แผนที่จังหวัดมหาสารคามแสดงพื้นที่ตั้งของอำเภอต่างๆ	10
ภาพที่ 2.3	เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการรับฝากเงิน	26
ภาพที่ 2.4	เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจรับซื้อพันธุ์ข้าว/ขายปุ๋ย/ขนส่ง และฝากเงิน	27
ภาพที่ 3.1	การเชื่อมโยงเครือข่ายข้าว ในจังหวัดมหาสารคาม	52
ภาพที่ 3.2	การเชื่อมโยงเครือข่ายผ้า ในจังหวัดมหาสารคาม	54
ภาพที่ 3.3	การเชื่อมโยงเครือข่ายการเงิน ในจังหวัดมหาสารคาม	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

1.1.1 หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมและพัฒนาชุมชนในจังหวัดมหาสารคามเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สำคัญในจังหวัด ดังที่จังหวัดมหาสารคาม (<http://www.mahasarakham.go.th>) ได้สรุปสภาพปัญหาที่สำคัญของจังหวัดไว้ ดังนี้

(1). ปัญหาความยากจนของประชาชน ซึ่งในปี พ.ศ. 2547 มีครัวเรือนยากจนจำนวน 44,269 ครัวเรือน ซึ่งเป้าหมายของยุทธศาสตร์จังหวัดกำหนดไว้ว่าครัวเรือนยากจนต้องลดลง ร้อยละ 16

(2). ปัญหาอุทกภัย ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี มีผลกระทบต่อความเสียหายครอบคลุมพื้นที่ทั้งในเขตเมือง และพื้นที่เกษตรกรรมของทุกอำเภอ/กิ่งอำเภอ

(3). ปัญหาการว่างงานและแรงงานอพยพ โดยเฉพาะในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวการอพยพแรงงานดังกล่าวจะมีทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และการประมง

(4). ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม โดยเฉพาะปัญหาคุณภาพดินต่ำ การแพร่กระจายของปัญหาดินเค็ม ส่งผลให้การประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านผลผลิต

(5). ปัญหาด้านสังคม เช่นปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าปัญหาในจังหวัดมหาสารคามมีอยู่หลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาความยากจน ซึ่งจากข้อมูลพื้นฐานจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนพบว่า จังหวัดมหาสารคามซึ่งมีประชากรจำนวน 942,909 คน มีจำนวนผู้จดทะเบียน 170,386 คน เป็นจำนวนครัวเรือนที่จดทะเบียน 135,500 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.07 ของประชากรทั้งจังหวัด และปัญหาของผู้ลงทะเบียนคนจนส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาหนี้สิน ซึ่งมีถึงร้อยละ 38.37 รองลงมาคือปัญหาที่ดินทำกิน ร้อยละ 32.53 (<http://www.khonthai.com/webphr/indexpnr.php>) ดังนั้น ปัญหาความยากจนจึงถือเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์จังหวัด เพราะปัญหาคนยากจน นอกจากขาดแคลนรายได้ และปัจจัยสี่แล้วยังขาดโอกาสทางการศึกษา การรักษาพยาบาล การไม่เข้าถึงบริการของรัฐ ปัจจัยสำคัญของความยากจนคือ อาชีพของครัวเรือน เพราะคนยากจนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงมีรายได้ไม่พอเพียงกับการครองชีพ ขาดความรู้และทักษะในด้านการบริหารจัดการทั้งการผลิตและการลงทุน ซึ่งมีแนวคิดว่างสภาพปัญหาดังกล่าวจะได้รับการช่วยเหลือและพัฒนา หากมีการสร้างพื้นฐานให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อพึ่งพากันเองของประชาชน โดยมีหน่วยงานรัฐเข้าไปเป็นผู้ให้การแนะนำ ดังนั้นภาครัฐจึงต้องมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ซึ่งในจังหวัดมหาสารคามมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่มีบทบาทดังกล่าว โดยมี

หน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัด เป็นต้น

สำหรับกลุ่มและองค์กรประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งที่จัดตั้งโดยการจดทะเบียนตามกฎหมาย และไม่ได้มีการจดทะเบียนมีเป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ในปี 2547 องค์กรที่มีการจดทะเบียนประกอบด้วย สหกรณ์ทั้งหมด 119 สหกรณ์ รวมปริมาณธุรกิจ 4,957,169,464 บาท แบ่งเป็น สหกรณ์ภาคการเกษตร 104 สหกรณ์ รวมปริมาณธุรกิจ 848,882,095 บาท และเป็น สหกรณ์นอกภาคการเกษตรอีก 15 สหกรณ์ รวมปริมาณธุรกิจ 4,108,287,369 บาท นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มเกษตรกรอีก 66 กลุ่ม ปริมาณธุรกิจจำนวน 10,413,254 บาท สำหรับองค์กรที่ไม่ได้มีการจดทะเบียน ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกลุ่มอาชีพต่างๆที่จัดตั้งขึ้นเองอีกเป็นจำนวนมาก (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม, 2548)

นอกจากนี้ การเชื่อมโยงเครือข่ายก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กลุ่มและองค์กรประชาชน ในหลายกลุ่มได้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์ และกลุ่มเกษตรกร โดยเป็นกลุ่มการซื้อขาย กลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น ซึ่งนำไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และเครือข่ายการตลาด โดยพบว่าในปี 2548 มีเครือข่ายการผลิตจำนวน 43 คู่ และเครือข่ายการตลาดจำนวน 37 คู่ ด้านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบที่มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน 31 ตำบล (สหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม, 2548)

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าจังหวัดมหาสารคามมีการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรประชาชนต่าง ๆ หลายองค์กร การเข้าไปพัฒนาและให้ความช่วยเหลือจึงดำเนินการได้หลายลักษณะ แต่ปัญหาประการหนึ่งที่พบคือ กลุ่มและองค์กรประชาชน รวมทั้งสหกรณ์ต่าง ๆ ยังหวังพึ่งพาการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐฯ มากจนเกินไป โดยเห็นว่าหากหน่วยงานภาครัฐฯ เข้าไปดูแลช่วยเหลือจะทำให้สามารถพัฒนากลุ่มต่าง ๆ ได้ ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่ไม่ถูกต้องนัก นอกจากนี้ จากการวิจัยด้าน สหกรณ์ที่ผ่านมา พบว่าประเด็นของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของสหกรณ์มักจะคล้ายคลึงกัน ซึ่งประเด็นที่สำคัญได้แก่ การขาดแคลนทุนดำเนินงาน และวัสดุอุปกรณ์ ทำเลที่ตั้งสหกรณ์ไม่เหมาะสม การบริหารจัดการไม่มีประสิทธิภาพ การขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก คณะกรรมการดำเนินการไม่มีศักยภาพและความพร้อมฝ่ายจัดการขาดความรู้และทักษะในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น ซึ่งข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและพัฒนาสหกรณ์ คือการขอการสนับสนุนจากรัฐฯ หรือทางรัฐฯเองควรเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ แต่ความเป็นจริงแล้วนโยบายของรัฐฯมักจะมาจากบนลงล่าง สหกรณ์ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินงานไปตามนโยบายของรัฐฯโดยมิได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง ปัญหาที่ตามมาก็คือ นอกจากโครงการจะล้มเหลวแล้ว สมาชิก สหกรณ์ยังต้องแบกรับภาระหนี้สินต่อไปอย่างไม่ควรเป็น

ดังนั้น การสร้างความร่วมมือจึงถือเป็นกิจกรรมที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการส่งเสริมและพัฒนา จึงได้ศึกษากระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มและองค์กรประชาชน ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนา กลุ่มองค์กรฯที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ สหกรณ์ ที่จะนำไปสู่

ความเป็นเอกภาพและประโยชน์ที่พึงมีต่อประชาชน รวมทั้งการพัฒนาภายใต้ระบบเครือข่าย
ความร่วมมือกับขบวนการสหกรณ์ โดยเน้นความเป็นอิสระบนการพึ่งพาตนเองในที่สุด

1.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การดำเนินงานของ ขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพคนและองค์กรในการแก้ไขปัญหาความยากจน
- (2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการดำเนินงานของขบวนการสหกรณ์
- (3) เพื่อศึกษาถึงรูปแบบกระบวนการของการเชื่อมโยงเครือข่ายในปัจจุบันของขบวนการสหกรณ์
- (4) เพื่อศึกษาถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของขบวนการ สหกรณ์ และความยั่งยืนในการเชื่อมโยงเครือข่ายในอนาคต

1.1.3 นิยามศัพท์

ขบวนการสหกรณ์ หมายถึง สหกรณ์ที่จดทะเบียน และสหกรณ์ที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือที่เรียกว่า สหกรณ์ภาคประชาชน

สหกรณ์ที่จดทะเบียน ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ประมง สหกรณ์นิคม สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ สหกรณ์ออมทรัพย์ และ สหกรณ์เครดิตยูเนียน

สหกรณ์ที่ไม่ได้จดทะเบียน หรือสหกรณ์ภาคประชาชน ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการพัฒนา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน และกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

1.1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

1.1.4.1 ขอบเขตของการวิจัย

- (1) การวิจัยในครั้งนี้จะมุ่งกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานและปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานตามความเป็นไปได้ในการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของ ขบวนการสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม
- (2) ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ขบวนการสหกรณ์ ที่ยังมีการดำเนินงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม สำหรับตัวอย่างในการทำการศึกษา จะได้ทำการคัดเลือกตัวแทนของขบวนการ สหกรณ์แบบมีจุดมุ่งหมาย (Purposive sampling)
- (3) ระยะเวลาในการทำการศึกษาวิจัย ใช้เวลา 12 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 ถึงเดือนกรกฎาคม 2549

1.1.4.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการวิจัยทั้งทางปริมาณและคุณภาพ ในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ของขบวนการสหกรณ์ และกับหน่วยงานของรัฐ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาการดำเนินการ และประเมินความสนใจ

โดยทำการศึกษาศถานการณ์การดำเนินงานและเครือข่ายการเชื่อมโยงของกลุ่มและองค์กรประชาชน ต่างๆในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ต่อจากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มองค์กรที่มีความเข้มแข็งและมีศักยภาพในการเชื่อมโยง และขอเชิญผู้แทนของแต่ละองค์กรมาทำการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย เพื่อคัดหากลุ่มองค์กรที่มีศักยภาพและมีความสนใจในการเชื่อมโยงเครือข่ายต่อกัน และในระหว่างการศึกษาวิจัยนั้นกลุ่มองค์กรดังกล่าว จะมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการทุกขั้นตอนในการศึกษา โดยมีคณะทีมงานวิจัยเป็นผู้ประสานหรืออำนวยความสะดวก

ขั้นที่ 2 การสร้างเครือข่ายนำร่องโดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

จากเครือข่ายที่ค้นหาได้ในขั้นที่ 1 คณะนักวิจัยก็จะเข้าไปดำเนินการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มของแต่ละเครือข่าย โดยจัดเวทีประชุมระดมความคิดให้มีการพบปะ พูดคุย แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ของตัวแทนแต่ละกลุ่มองค์กร เพื่อให้เกิดเป็นเครือข่ายนำร่อง ซึ่งจะทำการกลุ่มองค์กรฯเกิดการพัฒนาแนวความคิด ในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน หรือการติดตามประเมินผลของตนเอง สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มองค์กรฯ จัดกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่ายและพัฒนาเครือข่ายในการเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มองค์กรฯ โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและคณะนักวิจัยจะเป็นผู้สังเกตการณ์และคอยประสานงาน

ขั้นที่ 3 การขยายเครือข่ายขบวนการสหกรณ์

หลังจากที่คณะนักวิจัยได้ดำเนินการทดลองปฏิบัติการร่วมกับเครือข่ายนำร่องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะมีการขยายแนวคิดและการดำเนินการเชื่อมโยงไปยังกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์อื่น ๆ โดยการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยคณะนักวิจัยจะเป็นผู้ประสานงานและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นการประเมิน สรุปผล และจัดทำรายงาน

ในขั้นตอนนี้ จะเป็นการติดตามผลการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยนักวิจัยในโครงการและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าผลการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มและองค์กรประชาชน และวางแผนการบริหารความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรฯในระยะยาว เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงขยายต่อไปยังกลุ่มองค์กรฯอื่น และเกิดการพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงให้เกิดความยั่งยืนไปในระยะยาว

1.1.5 ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

ประกอบด้วย

(1) นักวิจัยในโครงการฯ ทำหน้าที่ประสานการศึกษาคำเนินการของกลุ่มองค์กรฯ ประเมินความสนใจ ร่วมจัดทำแผนการดำเนินงานในการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางของกลุ่มองค์กรฯ และประสานการเชื่อมโยง เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ เกิดการเชื่อมโยง นำไปสู่การพัฒนา ขบวนการสหกรณ์

(2) กลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้นำกลุ่มและองค์กรประชาชน ผู้บริหารและสมาชิกกลุ่มองค์กรฯในพื้นที่ นักวิชาการ จากองค์กรของรัฐฯในพื้นที่ ที่เข้ามามีส่วน ร่วมในการกำหนดบทบาทการดำเนินงานของกลุ่มองค์กรฯ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาขบวนการ สหกรณ์ใน ที่สุด

1.1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การเชื่อมโยงเครือข่ายของ ขบวนการสหกรณ์ รูปแบบของกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายในปัจจุบัน ตลอดจนแนวทางในการ พัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ต่อ ขบวนการสหกรณ์เหล่านั้น ในการ ที่จะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการเชื่อมโยงเครือข่ายในอนาคตต่อไป และ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับ การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายของขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่อื่นๆ เพื่อการสร้างเครือข่ายในรูปแบบ สหกรณ์ให้เกิดความเข้มแข็ง พัฒนาและยั่งยืนต่อไป

1.2 สภาพทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม

1.2.1 ด้านกายภาพ

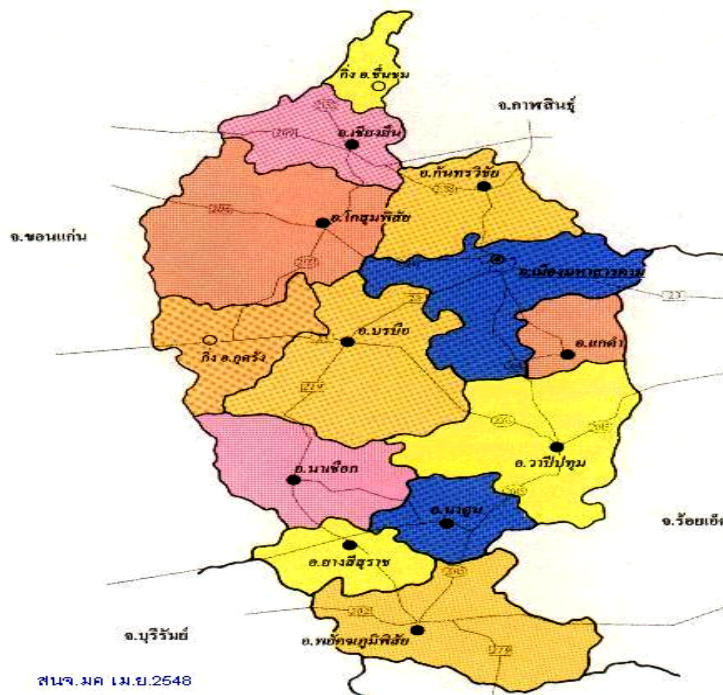
จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ 5,225.29 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,307,302 ไร่ ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 470 กิโลเมตร มีอาณา เขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้(ภาพที่ 1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 133 ตำบล (องค์การบริหารส่วนตำบล 131 แห่ง) 1,934 หมู่บ้าน (ภาพที่ 2 และตารางที่ 1.1)

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้งของจังหวัดมหาสารคาม

ภาพที่ 2 แผนที่จังหวัดมหาสารคามแสดงพื้นที่ตั้งของอำเภอต่างๆ
 ตารางที่ 1.1 จำนวนพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล ครั้วเรือน ประชากร ความหนาแน่น เป็นรายอำเภอ
 ของจังหวัดมหาสารคาม 2547

อำเภอ/กิ่ง อำเภอ	ห่าง จาก จังหวัด (ก.ม.)	ปีที่ ก่อตั้ง	พื้นที่		จำนวน		ประชากร			ครั้ว เรือน
			ตร.กม.	ร้อย ละ	ตำบล	หมู่บ้าน	ชาย	หญิง	รวม	
เมือง	-	2443	556.697	10.65	14	185	72,013	73,959	145,972	38,922
โกสุมพิสัย	28	2443	827.876	15.84	17	230	59,024	59,535	118,559	28,242
วาปีปทุม	40	2422	605.744	11.59	15	240	57,366	58,221	115,557	26,670
บรบือ	26	2490	681.622	13.05	15	203	54,862	54,634	109,496	26,013
พยัคฆฯ	82	2440	342.79	6.56	14	227	43,620	43,899	87,519	19,822
กันทรวิชัย	18	2502	372.221	7.12	10	183	38,911	39,532	78,443	18,423
นาเชือก	58	2506	528.789	10.12	10	145	30,685	30,746	61,431	13,299
เชียงยืน	55	2502	277.618	5.31	8	116	31,530	31,740	63,279	14,834
นาคูน	64	2512	248.449	4.76	9	94	19,501	18,507	37,008	7,954
แกดำ	28	2531	149.521	2.86	5	88	14,849	14,626	29,475	6,407
ยางสีสุราช	25	2523	242.507	4.64	7	91	18,010	17,906	35,916	7,589
กิ่ง อ. กุดรัง	37	2538	267	5.11	5	85	18,589	18,137	36,726	8,264
กิ่ง อ. ชื่นชม	75	2540	128	2.38	4	47	12,180	12,537	25,717	5,491
รวม	-	-	5,228.8	100	133	1,934	470,110	473,988	944,098	219,912

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคามมีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลทั้งหมด 11 แห่ง แบ่งเป็นเทศบาลเมือง จำนวน 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่เหลืออีก 10 แห่ง เป็นเทศบาลตำบล โดยที่ในอำเภอยางสีสุราช กิ่งอำเภอ กุดรัง และกิ่งอำเภอชื่นชมยังไม่มีการบริหารราชการรูปแบบเทศบาล สำหรับพื้นที่ในเขตเทศบาลทั้งหมดมีจำนวน 86.876 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 1.66 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 แสดงจำนวนและร้อยละของพื้นที่ในเขตเมือง(เทศบาล) และพื้นที่นอกเมือง

(อบต. สถาตำบล)

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	จำนวน เทศบาล	พื้นที่(ตร.ม)		นอกเขตเทศบาล		รวมทั้งหมด	
		ในเขตเทศบาล					
		ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ	ตร.กม.	ร้อยละ
1.เมืองมหาสารคาม	2	34.020	6.11	522.677	93.89	556.697	100.00
2. โกสุมพิสัย	1	5.550	0.67	822.326	99.33	827.876	100.00
3. วาปีปทุม	1	1.440	0.24	604.334	99.76	605.774	100.00
4. บรบือ	1	2.000	0.29	679.622	99.71	681.622	100.00
5. พยัคฆภูมิพิสัย	1	11.200	3.27	331.590	96.73	342.790	100.00
6. กันทรวิชัย	1	3.660	0.99	368.561	99.01	372.221	100.00
7. นาเชือก	1	7.018	1.33	521.780	98.67	528.798	100.00
8. เขียงยืน	1	2.258	0.82	271.772	99.18	274.030	100.00
9. นาइन	1	7.500	3.02	240.949	96.98	248.449	100.00
10. แกดดำ	1	12.230	8.18	137.291	91.82	149.521	100.00
11. ยางสีสุราช	0	0.000	0.00	242.507	100.00	242.507	100.00
12. กิ่ง อ. กุฉินารายณ์	0	0.000	0.00	267.000	100.00	267.000	100.00
13. กิ่ง อ. ชื่นชม	0	0.000	0.00	128.000	100.00	128.000	100.00
รวม	11	86.876	1.66	5,138.414	98.34	5,225.29	100.00

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม, 2547

1.2.2 ด้านเศรษฐกิจ

(1) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ย / คน / ปี

สำหรับผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมหาสารคามซึ่งประกอบด้วยมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งจากภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร ระหว่างปี 2542 ถึง 2546 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยในปี 2546 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของทั้งจังหวัดมีมูลค่าเท่ากับ 25.3 ล้านบาท โดยแยกเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์จากภาคการเกษตรจำนวน 5.8 ล้านบาท และเป็นมูลค่าจากนอกภาคการเกษตรอีกจำนวน 19.4 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าในปีที่ผ่านมา ทั้งนี้โดยมีมูลค่าจากภาคธุรกิจการค้าขายสูงเป็นลำดับ 1 รองลงมาเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์จากเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้ และมูลค่าจากการศึกษา ตามลำดับ ทำให้มีมูลค่า

ผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัวของประชากรจังหวัดมหาสารคาม ในปี 2546 เท่ากับ 27,748 บาท ซึ่งสูงกว่าในปีที่ผ่านมา (ตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 มูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมหาสารคามตามราคาประจำปี จำแนกตามสาขา
การผลิต พ.ศ. 2542-2546

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2542	2543	2544	2545	2546
	(1999)	(2000)	(2001)	(2002)	(2003)
ภาคการเกษตร	4,167	3,689	4,370	4,519	5,881
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	4,045	3,566	4,244	4,409	5,764
การประมง	122	123	126	110	117
ภาคนอกการเกษตร	17,833	17,618	17,697	17,845	19,431
เหมืองแร่และเหมืองหิน	28	29	23	31	39
การผลิตอุตสาหกรรม	1,605	1,798	2,053	1,730	2,080
การไฟฟ้า ก๊าซและการประปา	305	316	326	332	360
การก่อสร้าง	1,743	1,126	865	1,041	958
การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	9,395	6,573	6,210	6,358	7,054
โรงแรมและภัตตาคาร	100	124	114	108	120
การขนส่งสถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	904	961	1,146	1,030	1,163
ตัวกลางทางการเงิน	869	809	791	866	920
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	1,070	1,085	1,081	1,125	1,137
การศึกษา	2,894	2,723	2,857	2,877	3,172

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม, 2547

ตารางที่ 1.3 มูลค่าผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมหาสารคามตามราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ. 2542 - 2546 (ต่อ)

(หน่วย : พันบาท)

สาขาการผลิต	2542	2543	2544	2545	2546
	(1999)	(2000)	(2001)	(2002)	(2003)
การบริการด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	587	605	683	765	741
การให้บริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	128	150	172	199	214
ลูกจ้างในครัวเรือน	9	9	10	10	10
ผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัด	22,001	21,307	22,068	22,364	25,312
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อคน (บาท)	22,887	22,057	24,288	24,053	27,748
ประชากร (1,000 คน)	961	966	948	930	912

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม, 2547

(2) การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตร

จังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่ทั้งหมด 3,307,302 ไร่ มีพื้นที่ทางการเกษตร 2,624,014 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 86.39 ของพื้นที่จังหวัด ที่นามีพื้นที่มากที่สุดเท่ากับ 2,186,844 ไร่ รองลงมาคือพืชไร่ที่มีจำนวนเท่ากับ 197,984 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 83.33 และ 7.15 ของพื้นที่ทางการเกษตร ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ในการปลูกหม่อนเป็นจำนวนมากจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ตารางที่ 1.4)

ตารางที่ 1.4 พื้นที่การเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรจังหวัดมหาสารคาม

ปี 2547

พื้นที่ทางการเกษตร (2,624,014 ไร่)	การใช้ประโยชน์ที่ดิน(ไร่)					
	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผลและ ไม้ยืนต้น	พืชผัก	หม่อน	พื้นที่อื่นๆ
	2,186,844	197,984	60,266	18,920	16,576	55,816

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม, 2547

(3) พืชเศรษฐกิจ

จากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม พบว่า พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน

- ข้าวนาปี ในปีเพาะปลูก 2545/2546 ซึ่งมีพื้นที่นาทั้งหมด 2,169,180 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ทำนาและเก็บเกี่ยวได้ 1,829,710 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 427 กิโลกรัม/ไร่ ได้ผลผลิตรวม 597,016 ตัน คิดเป็นมูลค่าผลผลิต 5,608.11 ล้านบาท

- ข้าวนาปรัง ในปีเพาะปลูก 2546/2547 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปรังจำนวน 97,301 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 746 กิโลกรัม/ไร่ ได้ผลผลิตรวม 71,854 ตัน คิดเป็นมูลค่า 330.53 ล้านบาท

- มันสำปะหลัง ในปีเพาะปลูก 2546/2547 มีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 76,461 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,601 กิโลกรัม/ไร่ ได้ผลผลิตรวม 198,951 ล้านบาท คิดเป็นมูลค่าผลผลิต 244.71 ล้านบาท

- อ้อยโรงงาน ในปีเพาะปลูก 2546/2547 มีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงาน 116,252 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 10,071 กิโลกรัม/ไร่ ได้ผลผลิตรวม 1,170,698 ตัน คิดเป็นมูลค่าผลผลิต 562.81 ล้านบาท

(4) จำนวนครุว์เรือนในภาคเกษตร

จังหวัดมหาสารคามมีจำนวนครุว์เรือนที่อยู่ในภาคการเกษตรทั้งหมด 157,391 ครุว์เรือน คิดเป็นร้อยละ 71.56 ของครุว์เรือนทั้งหมดของจังหวัด อำเภอที่มีครุว์เรือนเกษตรกรรมมากที่สุด ได้แก่ อำเภอโกสุมพิสัย รองลงมา ได้แก่ อำเภอนาปีนรุ้ม และอำเภอเมือง ตามลำดับ โดยมีจำนวนครุว์เรือนเกษตรกรรมเท่ากับ 22,497 ครุว์เรือน, 19,141 ครุว์เรือน และ 17,247 ครุว์เรือน ตามลำดับ(ตารางที่ 1.5)

ตารางที่ 1.5 จำนวนครัวเรือนภาคการเกษตรของจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามรายอำเภอ
ในปี 2546

อำเภอ	ครัวเรือนเกษตรกร
เมืองมหาสารคาม	17,247
กันทรวิชัย	13,132
โกสุมพิสัย	22,497
เขิงยี่น	11,639
นาเชือก	10,896
บรบือ	18,913
พยัคฆฯ	14,689
วาปีปทุม	19,141
นาคูน	6,510
แกดำ	5,569
ยางสีสุราช	6,451
กึ่ง อ. กุดรัง	6,410
กึ่ง อ. ชื่นชม	4,375
รวม	157,391

ที่มา: สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม, 2547

(5) การอุตสาหกรรม

จังหวัดมหาสารคามมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนแล้วจำนวน 286 แห่ง ประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีการจดทะเบียนมากที่สุดคือ โรงงานอุตสาหกรรมอโลหะ รองลงมา คือ อุตสาหกรรมขนส่ง มีจำนวนเท่ากับ 62 โรงงานและ 38 โรงงานตามลำดับ โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดมีเงินทุนจดทะเบียนรวมทั้งสิ้น 2,412,343,073.52 บาท อุตสาหกรรมที่มีเงินทุนจดทะเบียนมากที่สุด ได้แก่ อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมที่ใช้คนงานมากที่สุดได้แก่อุตสาหกรรมสิ่งทอ(ตารางที่ 1.6)

ตารางที่ 1.6 จำนวนและร้อยละของโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม จำนวนเงิน
ทุนจดทะเบียนและคนงานจำแนกตามประเภทสาขาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2547

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน (โรงงาน)	ร้อยละ	เงินทุนจดทะเบียน (บาท)	คนงาน (คน)
1. อุตสาหกรรมโลหะ	62	21.68	323,204,000	727
2. อุตสาหกรรมขนส่ง	38	13.29	446,490,700	348
3. อุตสาหกรรมเครื่องจักร	24	8.39	202,112,488	615
4. อุตสาหกรรมอาหาร	26	9.09	509,366,000	685
5. อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	21	7.34	127,597,000	166
6. อุตสาหกรรมอื่นๆ	37	12.94	67,644,000	868
7. อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์ จากไม้	24	8.39	47,895,000	384
8. อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และ เครื่องเรือน	17	5.94	29,890,021	236
9. อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	5	1.75	33,386,000	26
10. อุตสาหกรรมสิ่งทอ	12	4.20	488,411,014	3,916
11. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	5	1.75	43,235,000	779
12. อุตสาหกรรมพลาสติก	3	1.05	26,940,000	80
13. อุตสาหกรรมไฟฟ้า	7	2.45	56,436,850	1,834
14. อุตสาหกรรมยาง	1	0.35	850,000	26
15. อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและ ผลิตภัณฑ์	2	0.70	33,835,000	18
16. อุตสาหกรรมกระดาษและ ผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	1	0.35	3,800,000	7
17. อื่นๆ	1	0.35	1,250,000	25
รวม	286	100	2,412,343,073.52	10,740

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมหาสารคาม, 2547

(6) การพาณิชย์

จังหวัดมหาสารคามมีโรงแรมชั้นหนึ่ง 2 แห่ง ห้างสรรพสินค้า 1 แห่ง
โรงพยาบาล 3 แห่ง โรงพยาบาลของรัฐ 11 แห่ง และโรงพยาบาลเอกชน (ขนาด 50 เตียง) 1 แห่ง มี
จำนวนบริษัท / ห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวนเงินทุน จำแนกตามประเภทธุรกิจได้ดังนี้

- ประเภทนิติบุคคล
  - ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล 5 ราย
  - ห้างหุ้นส่วนจำกัด 822 ราย
  - บริษัทจำกัด 146 ราย
- ร้านค้าจดทะเบียนพาณิชย์ ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 3,240 ราย
- ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน จังหวัดมีจำนวนธนาคารพาณิชย์และ
สถาบันการเงิน ดังนี้
  - ธนาคารพาณิชย์ จำนวน 14 สาขา
  - สถาบันการเงินเฉพาะกิจ จำนวน 16 สาขา ประกอบด้วย
    - 1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 8 สาขา
    - 2) ธนาคารออมสิน จำนวน 6 สาขา
    - 3) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (สาขาย่อย) จำนวน 1 สาขา
    - 4) ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมแห่ง
ประเทศไทย สาขามหาสารคาม 1 สาขา
  - สินค้านำเข้า ส่วนใหญ่จึงเป็นสินค้าที่ไม่สามารถผลิตได้ในจังหวัด เช่น น้ำมัน
เชื้อเพลิง ปูนซีเมนต์ ไม้แปรรูป เครื่องใช้ไฟฟ้า บุหรี่ สุรา รถยนต์ เครื่องจักรกล อะไหล่และอุปกรณ์ ผัก
และผลไม้บางชนิด
  - สินค้าส่งออก ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร คือ ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง และ
สินค้าหัตถกรรม

(7) แรงงาน

- จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดฯ ในปี 2547 จังหวัดมหาสารคามมี
ประชากรวัยทำงาน จำนวน 742,234 คน เป็นผู้มีงานทำจำนวน 533,903 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.93
ของประชากรวัยทำงาน เป็นผู้ว่างงานจำนวน 5,612 คน หรือร้อยละ 0.75 ของประชากรวัยทำงาน
- มีกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล จำนวน 3,687 คน หรือร้อยละ 0.49 ของประชากร
วัยทำงาน

(8) การฝากเงินและเงินสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์

- ปี 2546 จังหวัดมหาสารคามมีปริมาณเงินฝากจำนวน 7,566 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ร้อยละ 3.3 และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ปี 2543 เท่ากับ 5.5

- ปี 2546 จังหวัดมหาสารคามมีสินเชื่อกิจการพาณิชย์จำนวน 6,446 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ร้อยละ 7.5 โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยต่อปีตั้งแต่ปี 2543 เท่ากับ 4.0 (ตารางที่ 1.7)

ตาราง 1.7 ปริมาณเงินฝากและสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดมหาสารคาม ระหว่างปี 2543-2546 และอัตราการเปลี่ยนแปลงของแต่ละปี

หน่วย: ล้านบาท

เงินฝาก และสินเชื่อ	พ.ศ.				อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี			อัตราเฉลี่ย ต่อปี
	2543	2544	2545	2546	2544	2545	2546	
เงินฝาก	6,451	7,763	7,566	7,566	11	2.2	3.3	5.5
สินเชื่อ	5,773	5,944	5,995	6,446	-5.6	10	7.5	4.0

ที่มา: สำนักงานคลังจังหวัดมหาสารคาม, 2547

(9) ภาษีสรรพากร

ผลการจัดเก็บภาษีสรรพากรจังหวัดมหาสารคามปี 2546 มีจำนวนทั้งสิ้น 314,901,099.22 บาท เพิ่มขึ้นจากปี 2545 หรือคิดเป็นร้อยละ 5.11 โดยประเภทของภาษีที่สามารถจัดเก็บได้มากที่สุด คือ ภาษีบุคคลธรรมดา สามารถจัดเก็บได้ 148,082,464.58 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 47.02 ของจำนวนภาษีที่จัดเก็บได้ทั้งหมดในปี 2546

1.3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม (ปี พ.ศ. 2547 – 2550)

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดมหาสารคามนั้น ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์และประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาจังหวัด ในระหว่างปี 2547 – 2550ไว้ดังนี้

วิสัยทัศน์ของจังหวัด ได้แก่ “เมืองการศึกษา พัฒนาทรัพยากรบุคคล แหล่งผลิตผลเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ และเสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อชุมชน”

ส่วนเป้าประสงค์ ประกอบด้วย 2 เป้าประสงค์คือ

- 1). เสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน และยกระดับรายได้ของประชาชน
- 2). เสริมสร้างการพัฒนาทุนทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับ ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาจังหวัด ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ดังนี้

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และศูนย์กลางวัฒนธรรม มี 3 กลยุทธ์คือ

- 1). การสร้างโอกาสให้กับประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบการศึกษา
- 2). พัฒนาและเสริมสร้างบรรยากาศของสภาพแวดล้อมให้เอื้อประโยชน์ต่อการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
- 3). สนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังแรงงานให้มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างภาวะการแข่งขันและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมให้เป็นแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ มี 3 กลยุทธ์คือ

- 1). ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานการผลิต โดยการปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่การผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษ
- 2). เพิ่มปริมาณของสินค้าการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน รวมทั้งการเพิ่มคุณภาพของสินค้าภาคการเกษตรให้สามารถแข่งขันได้
- 3). พัฒนาและส่งเสริมให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิต

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมสินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถแข่งขันได้มี 5 กลยุทธ์คือ

- 1). สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาและยกระดับมาตรฐานของสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนรวม 47 ผลิตภัณฑ์
- 2). ยกระดับและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนตามผลการศึกษา/วิจัย ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและนอกประเทศ โดยเน้นการเพิ่มมูลค่าที่ประสิทธิภาพการผลิต และบรรจุภัณฑ์
- 3). ส่งเสริมด้านการตลาดและการจำหน่ายสินค้า
- 4). ยกระดับและพัฒนาองค์กรของสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีมาตรฐานไปสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน
- 5). ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มี 3 กลยุทธ์คือ

- 1). โดยการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนทุกระดับ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายขององค์กร

2). พัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3). เสริมสร้างความปลอดภัยด้านอาหาร

1.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ กลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ในจังหวัดมหาสารคาม

1.4.1 กลุ่มสหกรณ์

จากข้อมูลสำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ในปี 2548 มีสหกรณ์ที่ได้จัดตั้งแล้ว 5 ประเภท จำนวนทั้งสิ้น 133 สหกรณ์ กระจายอยู่ทั่วไปในทุกอำเภอ มีจำนวนสมาชิกรวมกันทั้งหมด 163,272 คน ประเภทของสหกรณ์ที่มีมากที่สุด ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร มีจำนวน 110 สหกรณ์ มีสมาชิกรวมกัน 144,902 คน รองลงมาได้แก่สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 13 สหกรณ์ มีสมาชิกรวม 15,116 คน ส่วนที่เหลือเป็นสหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และ สหกรณ์ประมง อีกจำนวน 10 สหกรณ์ (ตารางที่ 1.8) นอกจากนี้ ยังมีชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอีก 1 ชุมนุม ได้แก่ ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรมหาสารคาม จำกัด มีจำนวนสมาชิกจากสหกรณ์การเกษตรอำเภอต่างๆ 12 สหกรณ์

ตารางที่ 1.8 จำนวนสหกรณ์และจำนวนสมาชิก ของจังหวัดมหาสารคามจำแนกตาม

ประเภทของสหกรณ์ ปี 2548

ประเภทสหกรณ์	จำนวนสหกรณ์	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร	110	144,902
สหกรณ์ประมง	2	98
สหกรณ์ออมทรัพย์ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน	13	15,116
สหกรณ์ร้านค้า	4	3,012
สหกรณ์บริการ	4	144
รวม	133	163,272

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม , 2548

สำหรับสหกรณ์ภาคการเกษตรในจังหวัดมหาสารคาม ในปี 2548 นั้น จากจำนวน 110 สหกรณ์ ซึ่งมีทั้งที่เป็นสหกรณ์การเกษตรทั่วไป(สกก.) สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ข. ก.ส.(สกต.) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ(สพน.) สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคกระบือ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร สหกรณ์ชาวไร่อ้อย และ สหกรณ์ผู้เลี้ยงโคนม สามารถแบ่งเป็นสหกรณ์ที่มีขนาดใหญ่ซึ่งมีสมาชิกมากกว่า 1,000 คนขึ้นไป จำนวน 16 สหกรณ์ และมีสหกรณ์ขนาดกลางที่มีสมาชิกมากกว่า 500 คนขึ้นไปอีก 13 สหกรณ์ นอกจากนั้นเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก ซึ่งมีสมาชิกน้อยที่สุดตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป จนถึง 3-400 คน ส่วนสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 4 สหกรณ์ และสหกรณ์บริการอีก 4

สหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์ทั้ง 2 ประเภทมีจำนวนสมาชิกและกิจกรรมทางธุรกิจไม่มากนัก แต่สำหรับสหกรณ์ ออมทรัพย์ ซึ่งรวมถึงสหกรณ์เครดิตยูเนียนด้วยนั้น มีจำนวนรวมกัน 13 สหกรณ์ โดยเป็นสหกรณ์ออม ทรัพย์ 6 สหกรณ์ และเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนอีก 7 สหกรณ์ มีสมาชิกและการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์

1.4.2 กลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชน

(1) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จังหวัดมหาสารคาม ได้สนับสนุนและจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และได้รับการจัดสรรโอนเงินตามนโยบายของรัฐบาล จากสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) แล้วในปี 2547 มีจำนวน 1,929 กองทุน ซึ่งได้ผ่านการประเมินทั้งระดับ 3A 2A และ 1A หมายถึง ดี ปานกลาง ต้องปรับปรุง ตามลำดับ ดังตารางที่ 1.9

ตารางที่ 1.9 จำนวนและร้อยละของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคามที่ได้รับการจัดชั้น จำแนกตาม รายอำเภอ

อำเภอ	ผลการประเมินครั้งที่ 1			
	ต้องปรับปรุง	ปานกลาง	ดี	รวม
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
กันทรวิชัย	1	147	35	183
กุฉีกรัง	0	77	7	84
แกดำ	1	54	33	88
โกสุมพิสัย	1	213	15	229
ชื่นชม	0	43	4	47
เขียงยืน	0	53	62	115
นาเชือก	0	68	76	144
นาคูน	7	84	3	94
บรบือ	1	128	71	200
พยัคฆภูมิพิสัย	9	187	25	221
เมือง	0	96	100	196
ยางสีสุราช	0	65	24	89
วาปีปทุม	1	213	25	239
รวม	21	1428	480	1929

ที่มา สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ,2548

ถ้าหากพิจารณาเป็นรายอำเภอ จะพบว่าอำเภอที่มีกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการในระดับดีมากที่สุด เป็นอันดับ 1 คือ อำเภอเมือง อันดับรองลงมา คือ อำเภอนาเชือก และ อันดับสุดท้ายคือ อำเภอนาคู และเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่ากองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารจัดการในระดับดี มีถึง 480 หมู่บ้าน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงจำนวนของผู้กู้เงิน และจำนวนเงินที่กู้ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ตามวัตถุประสงค์ต่างๆแล้ว จะพบว่า มีผู้กู้เพื่อนำไปใช้ในการผลิตด้านการเกษตรมากที่สุด คิดเป็นจำนวนถึงร้อยละ 69.82 ของจำนวนผู้กู้ และคิดเป็นร้อยละ 80.54 ของจำนวนเงินที่กู้ไปทั้งหมด รองลงมาได้แก่การกู้ไปเพื่อการดำเนินธุรกิจด้านค้าขาย ส่วนการกู้ยืมเพื่อไปใช้ในการบรรเทาเหตุฉุกเฉินมีน้อยที่สุด(ตารางที่ 1.10)

ตารางที่ 1.10 จำนวนและร้อยละของผู้กู้และจำนวนเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดมหาสารคามจำแนกตามวัตถุประสงค์การกู้ยืม ปี 2547

วัตถุประสงค์การกู้ยืม	จำนวนผู้กู้		จำนวนเงินกู้	
	ราย	ร้อยละ	บาท	ร้อยละ
ด้านการเกษตร	98,820	69.82	1,622,633,712	80.54
ด้านอุตสาหกรรม	3,406	2.41	54,370,148	2.70
ด้านค้าขาย	17,382	12.28	275,227,762	13.66
ด้านช่าง	3,668	2.59	36,340,079	1.80
บรรเทาเหตุฉุกเฉิน	18,262	12.90	26,220,397	1.30
รวม	141,538	100.00	2,014,792,098	100.00

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ,2548

(2.) ธนาคารหมู่บ้าน

เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากแนวทางพระราชดำริของในหลวง โดยการจัดทำโครงการทดลองแก้ไขปัญหาความยากจน ในจังหวัดมหาสารคาม มีธนาคารหมู่บ้าน ที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการจัดตั้ง โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีแผนงานที่จะเปิดธนาคารหมู่บ้านแห่งแรก ณ บ้านหนองบัวแก้ว อ.กุฉินชัย ในเดือนพฤศจิกายน 2548 และมีแผนจะเปิดดำเนินการให้ครบ 36 แห่งในปี พ.ศ. 2549

(3.) กลุ่มออมทรัพย์

เป็นกลุ่มที่มีชื่อเรียกหลากหลายแตกต่างกันไป แต่ก็มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งคล้ายคลึงกัน ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ที่พบในจังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาฝาย ต.หัวเรือ อ.กุมภวาปี ซึ่งมีกิจกรรมในการระดมเงินและออมเงินจากสมาชิก รวมทั้งให้เงินกู้แก่สมาชิก กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านอุดมสุข หมู่ 15 ต.หนองซอน อําเภอเชียงยืน ซึ่งรับฝากเงินสัจจะประจำเดือนและให้สมาชิกกู้ยืมเงินประจำเดือน กลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติ บ้านหนองโน ต.หนองโน อ.เมืองมหาสารคาม ซึ่งนอกจากจะดำเนินกิจกรรมด้านการให้กู้ยืมเงินของสมาชิกแล้ว ยังมีกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม และให้สวัสดิการแก่สมาชิก ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ รวมทั้งมีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกด้วย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ อําเภอนา ดูน กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ อําเภอแกลง และกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ อําเภอบรบือ เป็นต้น

(4.) กลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพจังหวัดมหาสารคาม มีทั้งหมด 166 กลุ่มอาชีพ โดยมีการดำเนินงานในหลายลักษณะ เช่น กลุ่มหัตถกรรมไม้ไผ่ กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชนหนองลํา กลุ่มอาชีพแปรรูปผลิตภัณฑ์จากมันแกว กลุ่มสตรีทอผ้า เป็นต้น

(5.) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอําเภอต่างๆของจังหวัดมหาสารคาม (ข้อมูล ณ วันที่ 25 กันยายน 2548) มีการจดทะเบียนรวม 142 กลุ่ม เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมบ้านโพน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมฯ กลุ่มผลิตภัณฑ์ข้าวชุมชนหนองลํา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์จากใยบัวหนองคู กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลาร้าหมัก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหม โนนบูรพา และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์จากธัญไม้ม ทอผ้าไหม เป็นต้น

1.5 บทบาท ภารกิจ ของกลุ่ม/องค์กรและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัด

1.5.1 กลุ่มสหกรณ์ที่มีการจดทะเบียน

สำหรับกลุ่มสหกรณ์ที่มีการจดทะเบียน โดยเฉพาะกลุ่มสหกรณ์การเกษตร จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือแก่มวลสมาชิก โดยการเป็นสถาบันทางการเงินให้สมาชิกได้นำเงินมาฝาก หรือจัดหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมไปใช้ในการผลิต เป็นสถาบันทางการผลิต โดยการจัดหาปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์ บริการให้กับสมาชิก และมีบทบาทเป็นสถาบันทางการตลาด โดยการรับซื้อผลิตผลจากสมาชิก หรือติดต่อแหล่งรับซื้อต่างๆ ทำให้กลุ่มสหกรณ์การเกษตร มีการดำเนินภารกิจในหลายๆด้าน ตั้งแต่ การระดมหุ้นจากสมาชิกเพื่อเป็นเงินทุนดำเนินงาน การดำเนินธุรกิจด้านการรับฝากเงินของสมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอนาคต การดำเนินธุรกิจการให้สินเชื่อเพื่อให้

สมาชิกที่ขาดแคลนเงินทุนได้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำไปใช้ รวมการดำเนินธุรกิจการรวมกันซื้อ ธุรกิจการรวมกันขาย และธุรกิจการแปรรูป และเมื่อสหกรณ์มีผลกำไรสุทธิ ก็มีการจัดสรรเงินปันผลและเงินเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกอีกด้วย ซึ่งในแต่ละปี กลุ่ม สหกรณ์การเกษตรในเขตจังหวัดมหาสารคาม ได้มีการดำเนินภารกิจต่างๆดังกล่าวกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลที่ประมวลได้จากงบการเงินของสหกรณ์การเกษตรต่างๆ ตามตารางที่ 1.11

ตารางที่ 1.11 บทบาทภารกิจของสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ที่	สหกรณ์	จำนวนสมาชิก (คน)	ทุนเรือนหุ้น(บาท)	เงินฝาก (บาท)	อำนาจสินเชื่อ (บาท)	ธุรกิจซื้อ (บาท)	ธุรกิจขาย (บาท)	การแปรรูป(บาท)	กำไรสุทธิ (บาท)	เงินปันผลหุ้น (บาท)	เงินเฉลี่ยคืน (บาท)
1	สกก.เมืองฯ	7,094	46,194,840								
2	สกก.บรบือ	11,411									
3	สกก.นาइन	919									
4	สกก.นาเชือก	1,967									
5	สกก.ยางสีสุฯ	1,610									
6	สกก.พยัคฆฯ	2,547									
7	สกก.วาปีฯ	1,580									
8	สกก.แกดำ	1,723									
9	สกก.กันทรฯ	3,535									
10	สกก.โกสุม	3,645									
11	สกก.เข็ขงขึ้น	6,262									
12	สกก.กุฉีรัง	2,052									

ที่มา : จากงบการเงินของแต่ละสหกรณ์ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2548

1.5.2 กลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชน

สำหรับสหกรณ์ภาคประชาชน ซึ่งได้แก่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามนั้น ต่างก็มีบทบาทและภารกิจทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน ตามหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งองค์กรนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วบทบาทหลักของกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชนเหล่านี้ ได้แก่ การเป็นสถาบันทางการเงิน สถาบันทางการผลิต และสถาบันทางการตลาด โดยมีเป้าหมายในการบริการและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกเพื่อการเพิ่มรายได้ ขยายโอกาส เช่นเดียวกันกับ สหกรณ์การเกษตร ซึ่งภารกิจที่ทางกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชนดังกล่าวได้ดำเนินการ ได้แก่ การรวมกลุ่มกันและดำเนินการกิจตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้นๆ เช่น ธนาคารหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์ จะดำเนินการกิจในการระดมหุ้นและเงินฝากจากสมาชิก และการให้เงินกู้แก่สมาชิกที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินแต่ยังขาดแคลนเงินทุนทางด้านกลุ่มอาชีพ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็จะมีภารกิจในการรวมกลุ่มกันเพื่อการผลิตสินค้าที่กลุ่มมีความถนัด ให้ความรู้ จัดหาอุปกรณ์และวัตถุดิบบริการแก่สมาชิก และเมื่อผลิตได้แล้วก็จะมีการกิจในการจัดหาตลาดหรือนำไปขายต่อไป

1.6 บทวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์

1.6.1 จุดเด่น

สำหรับจุดเด่นของกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ในขบวนการสหกรณ์แต่ละกลุ่มนั้น ก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป โดยที่กลุ่มใดที่มีการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย เช่น สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือได้รับการอุดหนุนตามนโยบายของทางราชการ เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก็จะถือได้ว่าเป็นจุดเด่นประการหนึ่งในการเป็นที่เชื่อมั่นของสมาชิกและเป็นที่เชื่อถือของบุคคลภายนอกกว่าจะได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถที่จะดำเนินการกิจตามวัตถุประสงค์ได้เป็นอย่างดี ส่วนสหกรณ์ภาคประชาชนที่ไม่ได้มีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องนั้น จุดเด่นน่าจะอยู่ที่พลังความเข้มแข็งในการรวมกลุ่ม ที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของสมาชิก และจุดเด่นอีกประการหนึ่ง ได้แก่ การดำเนินการกิจต่างๆ ก็มีความคล่องตัว รวดเร็วและยืดหยุ่นได้ดี อันเนื่องมาจากภารกิจที่ไม่ต้องมีระเบียบทางราชการมาตีกรอบนั่นเอง ซึ่งจุดเด่นประเด็นนี้ของสหกรณ์ภาคประชาชนเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

1.6.2 จุดด้อย

ส่วนจุดด้อยสำหรับสหกรณ์การเกษตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีการจดทะเบียนนั้น น่าจะเป็นความสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกด้วยกัน และระหว่างสมาชิกกับคณะกรรมการ ซึ่งมักมีช่องว่างทำให้ความสัมพันธ์ไม่ค่อยแน่นแฟ้นเท่าที่ควร ในบางองค์กรใช้ความเป็น

จุดเด่นในเรื่องระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัดจนเกินไป ไปทำให้เกิดเป็นจุดด้อยในการบริหารกิจการ เช่น การเล่นพรรคเล่นพวก เอื้ออำนวยประโยชน์เฉพาะในกลุ่มญาติพี่น้อง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรเหล่านี้มักเกิดจากนโยบายของทางราชการ หรือมีเจ้าหน้าที่ทางราชการเข้ามากำกับดูแลมากเกินไป ทำให้ขาดความยืดหยุ่นในการบริหารกิจการ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับสหกรณ์ภาคประชาชนที่ประสงค์จะเข้าเชื่อมโยงธุรกิจด้วย สำหรับจุดด้อยในส่วนของสหกรณ์ภาคประชาชน น่าจะ ได้แก่การที่ขาดการเอาใจใส่ ดูแลและช่วยเหลือจากหน่วยงานทางราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และอาจเป็นเพราะกลุ่ม/องค์กรดังกล่าวมีจุดด้อยอีกประการหนึ่งตรงที่มักเป็นองค์กรขนาดเล็ก มีสมาชิกน้อย และมีผลประโยชน์ไม่มากนัก ทำให้ขาดการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งมีผลทำให้กลุ่ม/องค์กรเหล่านี้เมื่อพบกับปัญหาและอุปสรรค โดยเฉพาะปัญหาด้านการตลาด หากไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองหรือขาดการช่วยเหลือจากทางราชการ ก็จะเป็นผลให้กลุ่มต้องแตกสลายได้

1.6.3 ปัญหาและอุปสรรค

เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการกิจของ กลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ ต่างๆที่ผ่านมา พบว่า นอกจากปัญหาในการบริหารงานอันเนื่องมาจากการมีจุดเด่นและจุดด้อยของกลุ่ม/องค์กรดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นแล้ว ปัญหาสำคัญที่มักได้ยินอยู่เป็นประจำมักได้แก่ ปัญหาในด้านการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาทางด้านการตลาด ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะในเรื่องแหล่งน้ำ ปัญหาการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการขาดผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำ และการขาดความร่วมมือที่ดีจากมวลเหล่าสมาชิก แต่ปัญหาเหล่านี้ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นปัญหาและอุปสรรคกับทุกๆ กลุ่ม/องค์กร บางกลุ่ม/องค์กร มีเงินทุนพอเพียงแต่ขาดการบริหารที่ดี บางกลุ่ม/องค์กร ไม่มีปัญหาด้านการตลาด แต่อาจมีปัญหาด้านการขาดความร่วมมือจากสมาชิก และบางกลุ่ม/องค์กรต้องการเฉพาะแต่เพียงเรื่องแหล่งน้ำการเกษตรเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม พบว่าในแต่ละกลุ่ม/องค์กร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มิใช่จะหยุดอยู่เฉยๆ มักมีการหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคกัน โดยตลอด ซึ่งหากไม่สามารถที่จะแก้ไขได้โดยตัวเองแล้ว ก็มักจะร้องขอความช่วยเหลือจากทางส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือมักจะร้องตรงไปที่ตัวผู้ว่าราชการจังหวัด(C.E.O) แต่เท่าที่พบ หน่วยงานที่มีบทบาทในการช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาได้ดีที่สุด โดยเฉพาะต่อกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชน มักได้แก่ องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ อ.บ.ต.

1.7 บทบาทภารกิจของเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

1.7.1 เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์การเกษตร

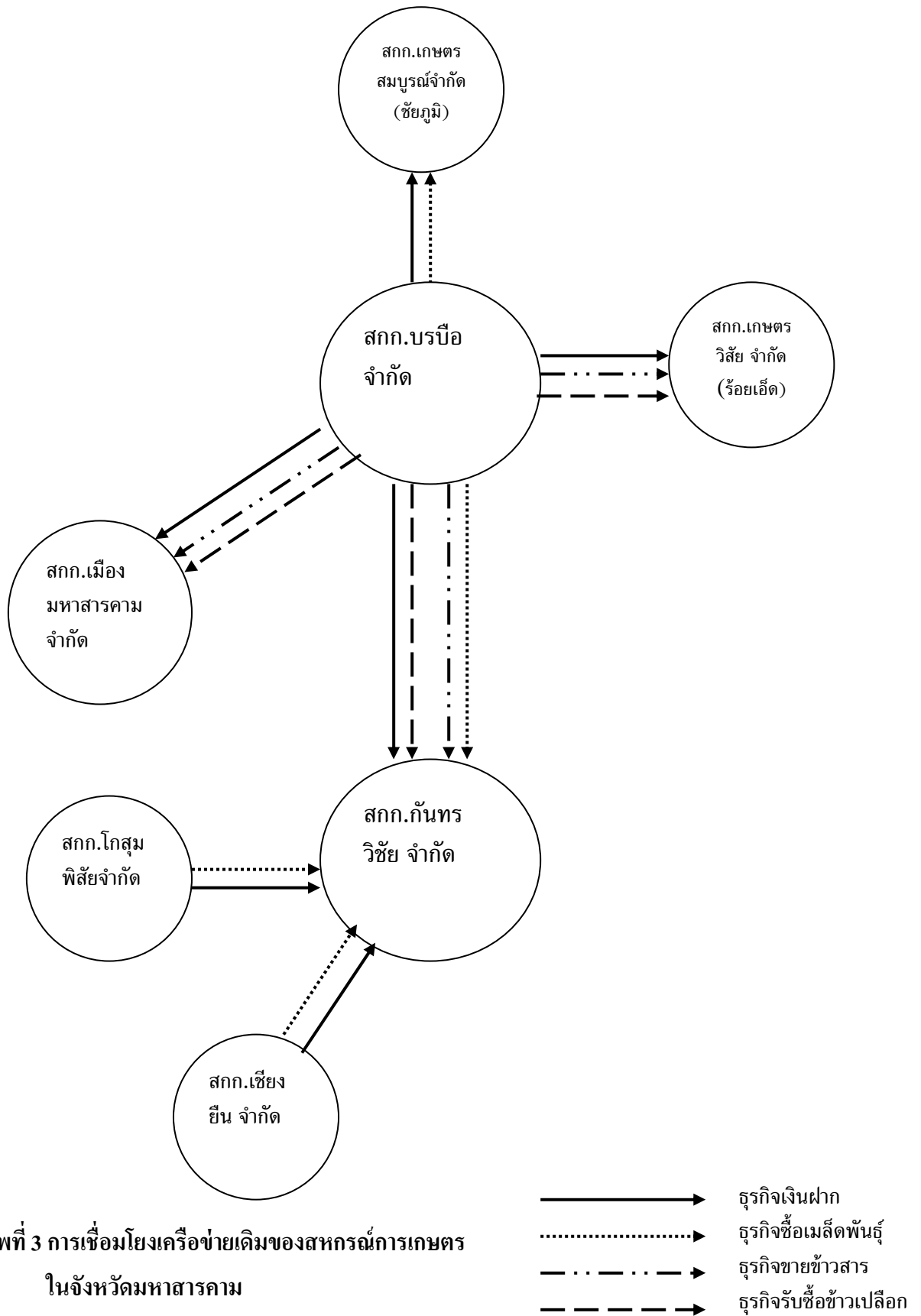
เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่มีอยู่เดิมนั้น เป็นการเชื่อมโยงธุรกิจเงินฝาก ธุรกิจการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว และธุรกิจการขายข้าวสาร ซึ่งแต่เดิมนั้น มีสหกรณ์การเกษตรบรรือ จำกัด เป็นแม่ข่ายในการเชื่อมโยงกับสหกรณ์การเกษตรต่างๆ ทั้งในจังหวัดมหาสารคามเอง ซึ่งได้แก่ สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเมืองมหาสารคาม จำกัด และนอกจังหวัด ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเกษตรสมบูรณ์ จำกัด จังหวัดชัยภูมิและสหกรณ์

การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด จังหวัดร้อยเอ็ด โดยธุรกิจหลักได้แก่การที่สหกรณ์การเกษตรต่างๆเหล่านั้น จะขอให้สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด นำเงินไปฝากกับสหกรณ์การเกษตรที่ร่วมเครือข่าย เพื่อที่จะนำเงินไปซื้อข้าวจากสมาชิก และนำข้าวเปลือกไปขายให้กับสหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด ไปทำการแปรรูป เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรบรบือมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่เป็นของตนเอง และในขณะเดียวกันก็จะนำข้าวสารที่แปรรูปแล้วขายคืนกลับไปยังสหกรณ์ที่เป็นเครือข่ายเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงธุรกิจในการซื้อเมล็ดข้าวพันธุ์ดีอีกด้วย โดยสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด จะเป็นแม่ข่ายหลักในการขายพันธุ์ข้าวให้กับสหกรณ์ต่างๆ ซึ่งได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด สหกรณ์การเกษตรโกสุมพิสัย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเขียงฮีน จำกัด

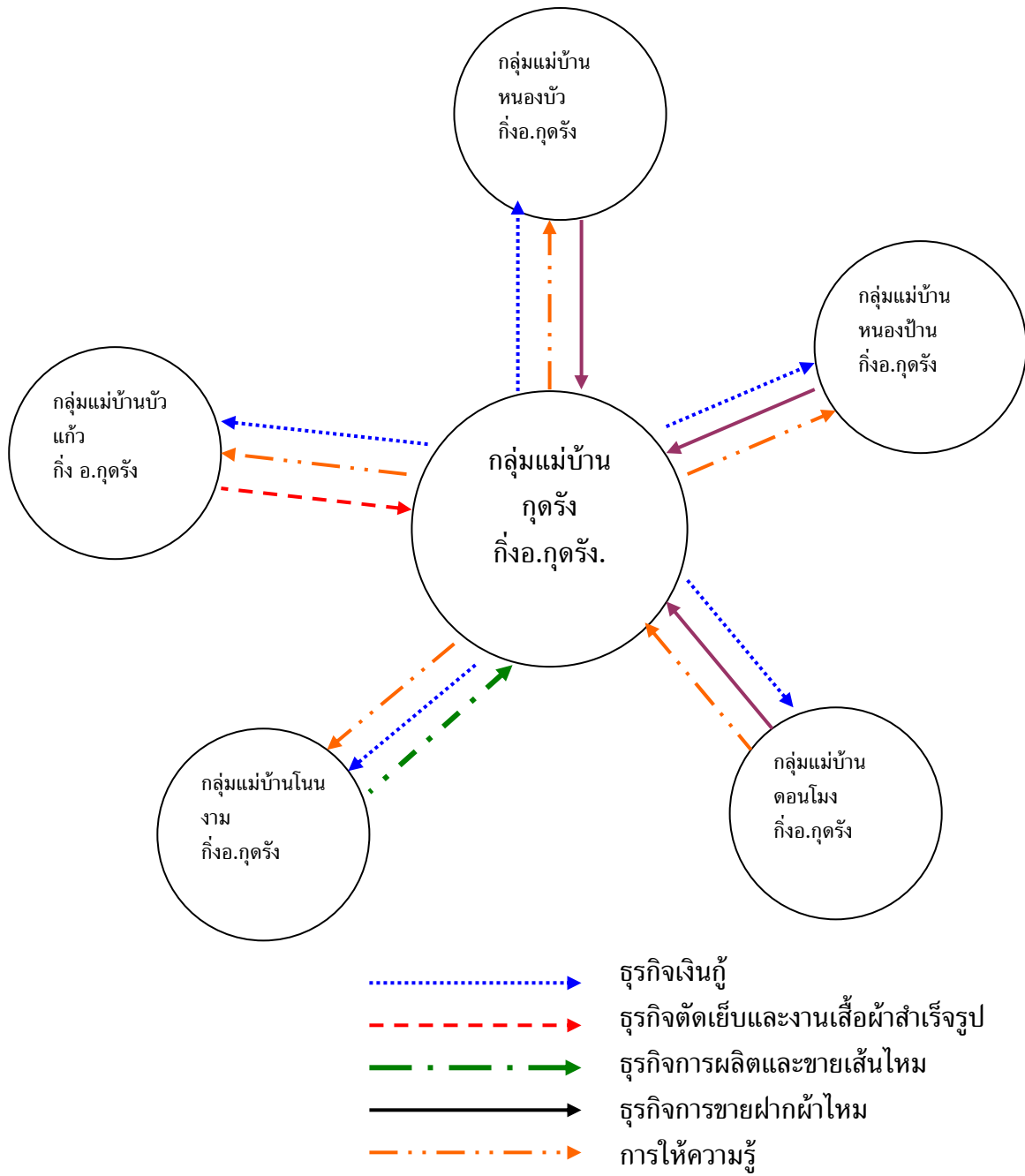
(ภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 การเชื่อมโยงเครือข่ายเดิมของสหกรณ์การเกษตร
ในจังหวัดมหาสารคาม

1.7.2 เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน กิ่งอำเภอคูคต

สำหรับ เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้าน กิ่งอำเภอคูคตตั้งแต่เดิมนั้นจะมีกลุ่มแม่บ้าน บ้านคูคต หมู่ที่ 1 เป็นแม่ข่ายหลัก เนื่องจากเป็นกลุ่มแม่บ้านที่มีชื่อเสียงในการทอผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก ซึ่งเป็นผ้าไหมลายเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งแรกเป็นการให้ความรู้ในการทอผ้าไหม ตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม กรรมวิธีการย้อมสีและวิธีการทอผ้าไหม ให้แก่กลุ่มแม่บ้านต่างๆที่สนใจเฉพาะในกิ่งอำเภอคูคตเท่านั้น ซึ่งมีกลุ่มแม่บ้านที่สนใจเข้าร่วมในระยะแรก 5 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านบ้านหนองบัว กลุ่มแม่บ้านบ้านหนองป่า กลุ่มแม่บ้านบ้านดอนโฆง กลุ่มแม่บ้านบ้านโนนงาม และกลุ่มแม่บ้านบ้านบัวแก้ว ในขณะเดียวกันเนื่องจากกลุ่มแม่บ้านบ้านคูคต มีเงินทุนดำเนินงานมาก จึงให้เงินกู้แก่กลุ่มแม่บ้านต่างๆที่ได้รับความรู้ไปแล้วเพื่อไปลงทุนในการดำเนินงานตามที่ได้รับถ่ายทอดความรู้ไป หลังจากนั้น กลุ่มแม่บ้านต่างๆเหล่านั้น ก็ได้นำไปลงทุนทำการผลิตผ้าไหมตามที่ตนเองถนัดตามความรู้ที่ได้รับ ซึ่งปรากฏว่า กลุ่มแม่บ้านโนนงามมีความสามารถในการผลิตเส้นไหม ก็นำกลับมาขายให้กับกลุ่มแม่บ้านบ้านดงรัง ส่วนกลุ่มแม่บ้านบ้านหนองบัว บ้านหนองป่า และบ้านดอนโฆง มีความสามารถในการทอผ้าไหม ก็นำเงินกู้ออกไปซื้อเส้นไหมมาทำการทอเป็นผ้าผืนและนำมาฝากขายกับทางกลุ่มแม่บ้านบ้านดงรังอีกเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้านบ้านบัวแก้ว มีความสามารถในการตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็ผลิตเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูปและนำมาฝากขายกับกลุ่มแม่บ้านบ้านดงรังอีกด้วย (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 การเชื่อมโยงเครือข่ายเดิมของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอกุดรัง จ.มหาสารคาม

1.7.3 เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน

สำหรับเครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน ได้มีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายขององค์กรการเงินชุมชน จังหวัดมหาสารคาม ขึ้น โดยมีสำนักงานศูนย์เครือข่าย ตั้งอยู่ที่ธนาคารอาคารสงเคราะห์จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินกิจกรรมในลักษณะการประชุมและการศึกษาดูงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชนการทำบัญชี ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และแนวทางการพัฒนา รวมถึงการเป็นพี่เลี้ยงในการฝึกอบรมรูปแบบธนาคารหมู่บ้านให้กับกลุ่มองค์กรการเงินอื่น ๆ แต่ยังไม่ปรากฏการทำธุรกรรมทางการเงินร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรการเงินที่เป็นสมาชิกของศูนย์เครือข่าย

1.8 สรุป

จากสภาพปัญหาที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคามประการหนึ่ง ซึ่งได้แก่ปัญหาความยากจนของประชาชน โดยในปี 2548 มีจำนวนผู้จดทะเบียนคนจน 170,386 คน ใน 135,500 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งหมด 219,912 ครัวเรือน ทำให้ทางจังหวัดต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคาม เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การพัฒนาจังหวัดขึ้น 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ซึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ได้แก่ การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยกำหนดกลยุทธ์ให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนทุกระดับ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ประการหนึ่ง ที่ต้องการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของขบวนการสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ ที่มีการจดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนหรือสหกรณ์ภาคประชาชน โดยวิธีการวิจัยจะเป็นการวิจัยทั้งทางปริมาณและคุณภาพ ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยผู้นำองค์กรและคณะนักวิจัย ในระยะเวลา 12 เดือน (สิงหาคม 2548-กรกฎาคม 2549)

จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 5.2 พันตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 อำเภอ, 2 กิ่งอำเภอ, 133 ตำบล และ 1,934 หมู่บ้าน ในปี 2548 มีประชากรทั้งสิ้น 942,909 คน และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ย 27,748 บาทต่อคน ได้มีการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นขบวนการสหกรณ์ ประกอบด้วย สหกรณ์ที่มีการจดทะเบียน 133 สหกรณ์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 1,929 กองทุน มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน 142 กลุ่ม มีเป้าหมายที่จะจัดตั้งธนาคารหมู่บ้านให้ครบ 36 แห่งในปี 2549 และมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพจำนวน 166 กลุ่มอาชีพ

สำหรับบทบาทและภารกิจของกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ ก็จะเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในหลายๆด้านแล้วแต่วัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร เช่น จัดหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมไปใช้ใน

การผลิต จัดหาตลาดหรือรับซื้อผลิตผลจากสมาชิก หรือติดต่อแหล่งรับซื้อต่างๆ การรับฝากเงินเพื่อให้สมาชิกมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอนาคต การให้สินเชื่อเพื่อให้สมาชิกที่ขาดแคลนเงินทุนได้กู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยต่ำไปใช้ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายในการบริการและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกเพื่อการเพิ่มรายได้ และขยายโอกาส อย่างไรก็ตาม บทบาทและการดำเนินการกิจของกลุ่ม/องค์กร เหล่านี้ก็ยังต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาในการบริหารงานอันเนื่องมาจากการมีจุดเด่นและจุดด้อยของกลุ่ม/องค์กร ปัญหาในด้านการขาดแคลนเงินทุน ปัญหาทางด้านการตลาด ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะในเรื่องแหล่งน้ำ ปัญหาการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ แต่ก็พบว่าในแต่ละกลุ่ม/องค์กร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะมีการหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคกันโดยตลอด ทั้งโดยวิธีการของกลุ่ม/องค์กรเองส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ว่าราชการจังหวัด(C.E.O) รวมทั้ง องค์กรบริหารส่วนตำบล(อ.บ.ต.)

ในส่วนของการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรนั้น จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า มีหลายกลุ่ม/องค์กร ที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันอยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งจากการจัดเวทีในครั้งแรก พบว่ามีการติดต่อดำเนินธุรกิจโดยการเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรที่เป็นรูปธรรมและอย่างต่อเนื่องแล้วใน 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการรับฝากเงิน และเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการรับซื้อพันธุ์ข้าว การขายข้าวสาร และธุรกิจการรับซื้อข้าวเปลือก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงกันในระหว่างกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และเครือข่ายเชื่อมโยงของกลุ่มแม่บ้าน ของกิ่งอำเภอคูคต จังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

2.1 แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล

สำหรับแหล่งข้อมูลของผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัดมหาสารคามนั้น นอกจากจะสามารถค้นหาข้อมูลพื้นฐานได้ทางเว็บไซต์ <http://www.khonthai.com> แล้ว แหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ที่ทำการปกครองจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะมีรายละเอียดของข้อมูลจำแนกเป็นรายอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน รวมทั้งจำแนกตามประเด็นปัญหาทั้ง 8 ประเด็นของแต่ละบุคคลอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตาม รายละเอียดเหล่านั้นไม่ได้บอกถึงว่าบุคคลที่ขึ้นทะเบียนคนจนเหล่านั้น ได้เป็นสมาชิกของ กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ใดบ้าง ทำให้ต้องไปทำการตรวจสอบข้อมูลกับ กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ต่างๆ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็ปรากฏว่า กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ต่างๆ ก็ไม่ได้มีการจัดแยกข้อมูลของสมาชิกว่ามีสมาชิกผู้ใดบ้างที่ได้ไปขึ้นทะเบียนคนจน ทำให้ไม่สามารถหาข้อมูลได้ว่า ในกลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ ในจังหวัดมหาสารคาม มีสมาชิกที่ไปขึ้นทะเบียนคนจนเป็นจำนวนเท่าใด

ดังนั้น จึงได้ทำการนำข้อมูลทะเบียนคนจนในแต่ละพื้นที่มาทำการเปรียบเทียบกับข้อมูลของสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ เพื่อหาจำนวนคนจนที่จดทะเบียนขององค์กรนั้นๆ แต่เนื่องจากจำนวนกลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ ในจังหวัดมหาสารคาม มีเป็นจำนวนมาก จึงได้กำหนดเป้าหมายไปเฉพาะ กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ที่เป็นเครือข่ายเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ซึ่งในการเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อค้นหาจำนวนผู้ที่จดทะเบียนคนจน ได้ขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจาก เจ้าหน้าที่ของสำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ผู้จัดการและพนักงานของสหกรณ์การเกษตรอำเภอต่างๆ และจากประธานกลุ่มอาชีพต่างๆที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรในการวิจัยครั้งนี้

2.2 ตารางวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน

สำหรับการขึ้นทะเบียนคนจนของประชาชนในจังหวัดมหาสารคามนั้น จากจำนวนประชากรทั้งจังหวัด 942,909 คน มีจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนทั้งสิ้น 170,386 คน จากจำนวนครัวเรือนที่จดทะเบียน 135,500 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.07 ของประชากรทั้งจังหวัด

เมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือน ของผู้จดทะเบียนคนจนของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 33.60 มีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 500-1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 23.56 เป็นผู้ที่มิรายได้น้อยกว่า 500 บาทต่อเดือน ส่วนผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 4,000 บาทต่อเดือนมีเพียงร้อยละ 8 ของผู้จดทะเบียนคนจนเท่านั้น ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนและร้อยละของผู้จดทะเบียนคนจนจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามช่วงรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวนผู้จดทะเบียน(คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 500 บาท	40,137	23.56
500 - 1,000 บาท	57,244	33.60
1,001- 2,000 บาท	35,041	20.56
2,001 - 4,000 บาท	24,333	14.28
4,001 ขึ้นไป	13,631	8.00
รวม	170,386	100.00

ที่มา : (<http://www.khonthai.com/webphr/indexpnr.php>)

เมื่อจำแนกตามปัญหา (แบบ สย.1-7) พบว่าผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัดมหาสารคาม มีปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินมากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาที่ดินทำกินและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ตามลำดับ ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนปัญหาและร้อยละของผู้จดทะเบียนคนจนจังหวัดมหาสารคาม จำแนกตามแบบ สย.1-7

ปัญหา	จำนวน (ปัญหา)	ร้อยละ
ปัญหาที่ดินทำกิน	3,968,155	32.53
ปัญหาคนเร่รอน	5,064	0.05
ปัญหาผู้ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	7,550	0.06
ปัญหาการให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษาให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เหมาะสม	240,345	1.97
ปัญหาจากการถูกหลอกลวง	82,721	0.68
ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน	4,680,936	38.37
ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน	1,892,139	15.51
ปัญหาอื่น ๆ	1,321,599	10.83

รวมปัญหาทั้งหมด	12,198,509	100.00
-----------------	------------	--------

ที่มา : (<http://www.khonthai.com/webphr/indexpnr.php>)

สำหรับจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ของโครงการนั้นพบว่า มีจำนวน 2,767 คน โดยแยกเป็นสมาชิกของเครือข่ายสหกรณ์การเกษตร จำนวน 2,724 คน คิดเป็นร้อยละ 98.45 ของจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนทั้งหมด และเป็นสมาชิกของเครือข่าย สหกรณ์ภาคประชาชนอีก 43 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 1.55 (ตารางที่ 2.3) อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้จดทะเบียนคนจนซึ่งเป็นสมาชิกของขบวนการสหกรณ์ทั้งหมดของจังหวัดมหาสารคาม จะมีจำนวนมากกว่าที่ได้นำมาแสดงให้เห็นในตาราง แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดในการตรวจสอบข้อมูล จึงทำให้สามารถแสดงจำนวนเฉพาะคนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายจำนวน 10 สหกรณ์ และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ 6 กลุ่ม ของโครงการวิจัยนี้เท่านั้น แต่ก็ยังแสดงให้เห็นว่า ในบรรดาผู้ที่จดทะเบียนคนจนนั้น มีส่วนหนึ่งที่รวมอยู่ในเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ ที่มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาความยากจนอยู่ด้วย

ตาราง 2.3 จำนวนและร้อยละของผู้จดทะเบียนคนจน สมาชิกขบวนการสหกรณ์และผู้จดทะเบียนคนจนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ของโครงการฯ

รายการ	จำนวน	ค่าร้อยละ
ประชากรในจังหวัดมหาสารคาม	942,909 คน	100.00
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	170,386 คน	18.07
- แบ่งตามพื้นที่	11 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ	-
- แบ่งตามปัญหาความยากจน	12,198,509 ปัญหา	-
สมาชิกขบวนการสหกรณ์	308,174 คน	100.00
-สหกรณ์จดทะเบียน (133 สหกรณ์)	163,272 คน	52.98
-สหกรณ์ภาคประชาชน (วิสาหกิจชุมชน 31 ตำบล กลุ่มอาชีพ 180 กลุ่ม)	144,902 คน	47.02
-คนจนจดทะเบียนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ของโครงการวิจัยฯ	2,767 คน	100.00
-สหกรณ์จดทะเบียน (10 สหกรณ์)	2,724 คน	98.45
-สหกรณ์ภาคประชาชน (6 กลุ่มแม่บ้าน)	43 คน	1.55

ที่มา 1. ข้อมูลขึ้นทะเบียนคนจนของประชาชนในจังหวัดมหาสารคาม จากที่ทำการปกครองจังหวัด

มหาสารคาม พ.ศ. 2548

2. ข้อมูลสมาชิกสหกรณ์ไปขึ้นทะเบียนคนจนของสหกรณ์/วิสาหกิจชุมชนในจังหวัด

มหาสารคาม จากสำนักงานสหกรณ์จังหวัด กลุ่มเครือข่ายสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มอาชีพ
ที่ร่วมเครือข่ายในโครงการวิจัย

สำหรับกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 สหกรณ์ ในพื้นที่ 10 อำเภอมีผู้ไปจดทะเบียนคนจนที่สำรวจได้แล้วทั้งสิ้น 2,724 คน จาก จำนวนสมาชิกทั้งหมด 40,686 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6.70 ของสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด และเมื่อแยกตามสภาพของปัญหา พบว่า ปัญหาที่สมาชิกสหกรณ์ไปจดทะเบียนคนจนมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาหนี้ในระบบ คิดเป็นร้อยละ 62.30 ของผู้จดทะเบียนคนจน รองลงมาเป็นเรื่องของปัญหาหนี้นอกระบบร้อยละ 10.87 แต่หากพิจารณาเฉพาะปัญหาเรื่องของที่ดินโดยภาพรวมก็จะเป็นปัญหาค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 22.31 (ปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน, มีที่ดินแต่ไม่เพียงพอ และที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์) (ตารางที่ 2.4)

เป็นที่น่าสังเกตว่า การจดทะเบียนคนจนของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรในแต่ละพื้นที่อำเภอนั้น มีความแปรปรวนอย่างเป็นที่น่ากังขาว่า เพราะเหตุใดจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนบาง สหกรณ์มีจำนวนน้อยมาก ทั้งๆที่มีจำนวนสมาชิกจำนวนมาก แต่ในบางสหกรณ์ที่มีสมาชิกจำนวนน้อยกว่า แต่กลับมีผู้ไปจดทะเบียนคนจนมากกว่า หรือในบางสหกรณ์ก็มีผู้ไปจดทะเบียนคนจนเพียงคนเดียว แต่ในบางสหกรณ์มีผู้ไปจดทะเบียนคนจนเป็นจำนวนกว่าพันคน ซึ่งจากการวิเคราะห์ น่าจะเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่รู้ว่ามีรัฐบาลมีโครงการจดทะเบียนคนจนของสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ในบางพื้นที่ หรือความไม่สะดวก ยุ่งยากในการเดินทางไปทำการจดทะเบียนคนจน รวมทั้งความไม่เชื่อมั่นว่าทางราชการจะสามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาตามที่แจ้งไว้ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะได้มีการศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ในโครงการของรัฐบาลที่มีต่อประชาชนในระดับรากหญ้า

ในส่วนของสหกรณ์ภาคประชาชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรในโครงการวิจัย ซึ่งได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมตำบลกุตุรงค์ นั้น มีจำนวนสมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจน 37 คน จากสมาชิกทั้งหมด 45 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 82 ของสมาชิกทั้งหมด และกลุ่มบ้านโนนงามมีผู้จดทะเบียนคนจน 6 คน จากสมาชิกทั้งหมด 25 คน ส่วนในอีก 4 กลุ่มที่เหลือ ไม่มีสมาชิกของกลุ่มไปจดทะเบียนคนจนเลย โดยปัญหาหลักได้แก่ปัญหาหนี้ในระบบ และหนี้นอกระบบเช่นเดียวกับของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 53.49 และ 25.58 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.5)

ตารางที่ 2.4 บัญชีผู้จดทะเบียนคนจันที่เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตรจำแนกตามสภาพปัญหาของ
จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 2.5 บัญชีผู้จดทะเบียนคนจนที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามสภาพปัญหาของ
จังหวัดมหาสารคาม

บทที่ 3

ขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า

สำหรับขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าในการวิจัยครั้งนี้ คณะนักวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนระเบียบวิธีการวิจัยที่ได้กำหนดขึ้นไว้ข้างต้น โดยจัดทำเป็นกิจกรรมต่างๆที่เป็นรูปธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมและระยะเวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ กระบวนการและวิธีการที่ใช้ ผลที่ได้รับจากกระบวนการ ตลอดจนข้อสังเกตในแต่ละกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการวิจัย โดยจัดแบ่งกระบวนการในการสร้างเครือข่ายคุณค่าออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ ส่วนที่ 2 เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว และส่วนที่ 3 เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า

3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์

กระบวนการนี้เป็นการเริ่มต้นดำเนินการวิจัย เพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสม ซึ่งมีการปรับปรุงแนวทางการวิจัยอยู่เสมอ ให้สอดคล้องกับองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาของการวิจัย และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 นักวิจัยในโครงการร่วมประชุมพัฒนาโครงร่างงานวิจัย เพื่อเสนอแบบโครงการวิจัยให้กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ขั้นตอนที่ 2 หัวหน้าโครงการวิจัยฯ และนักวิจัย ทั้ง 36 จังหวัด ประชุมสรุปสังเคราะห์บทเรียนจากชุดโครงการวิจัย การเชื่อมโยงเครือข่าย สหกรณ์และกลุ่มองค์กรประชาชนในพื้นที่ 9 จังหวัด และประชุมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานวิจัยของโครงการฯ

ขั้นตอนที่ 3 นักวิจัยทีมจังหวัดมหาสารคามประชุมร่วมกับคณะนักวิจัยจากจังหวัดร้อยเอ็ด และยโสธร เพื่อชี้แจงผลการประชุมร่วมกับ สกว. และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และยโสธร

ขั้นตอนที่ 4 เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม และประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม เพื่อชี้แจงความเป็นมาและแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ

ขั้นตอนที่ 5 การศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มองค์กรการเงิน กลุ่มอาชีพ

และกลุ่มองค์กรสนับสนุน เพื่อศึกษาข้อมูลภาพรวมของกลุ่ม/องค์กรประชาชนในจังหวัดมหาสารคามในอดีตและการพัฒนาในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบความเป็นมาและผลดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม และศึกษาข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ขั้นตอนที่ 6 คัดเลือกกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ เพื่อสร้างเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยขอคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกรายชื่อ กลุ่ม/ องค์กร และสหกรณ์ ที่น่าสนใจและมีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

1) นักวิจัยประชุมสรุปสถานการณ์และคัดเลือกกลุ่มที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จากนั้นส่งจดหมายเชิญประชุมไปยังองค์กรต่างๆ จำนวน 50 องค์กร

2) จัดการประชุมเวทีครั้งที่ 1 เพื่อประชุมชี้แจงโครงการวิจัยและระดมความคิดเห็นเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม” มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 ท่าน และผู้นำองค์กร จำนวน 49 ท่าน ซึ่งมาจาก 29 องค์กร ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ กลุ่ม สหกรณ์การเกษตร มีสมาชิก 18 ท่าน มาจาก 10 องค์กร กลุ่มองค์กรการเงิน มีสมาชิก 8 ท่าน มาจาก 7 องค์กร กลุ่มอาชีพ มีสมาชิก 23 ท่าน มาจาก 12 องค์กร และกลุ่มองค์กรสนับสนุนมีสมาชิก 6 ท่าน มาจาก 3 หน่วยงาน

สำหรับกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มองค์กรการเงิน และกลุ่มอาชีพ จะมีประเด็นคำถามเหมือนกัน 4 ประเด็น คือ

- ปัจจุบันองค์กรของท่านมีเครือข่ายกับองค์กรอื่นหรือไม่
- ถ้ามีเครือข่าย ประสบปัญหาอย่างไรบ้าง
- ท่านคิดว่าเครือข่ายมีความประโยชน์อย่างไร และ
- องค์กรของท่านมีความประสงค์เข้าร่วมเครือข่ายภายใต้การสนับสนุนของโครงการวิจัยฯ หรือไม่

ผลจากการประชุม พบว่าทั้ง 29 องค์กรมีความประสงค์จะเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้การสนับสนุนของโครงการวิจัยฯ

ส่วนกลุ่มองค์กรสนับสนุน จะมีประเด็นคำถาม 4 ประเด็น คือ

- หน่วยงานของท่านมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายองค์กรในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามอย่างไร
- ปัญหาหรือข้อจำกัดในการสร้างเครือข่ายคืออะไร
- เครือข่ายที่มีโอกาสเป็นไปได้ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามคือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับอะไร และ

- ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จและยั่งยืนคืออะไร

ซึ่งรายละเอียดต่างๆ ของผลการประชุม จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 ศึกษารูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่าย โดยจัดประชุมเวทีครั้งที่ 2 เพื่อระดมความคิดเห็นในหัวข้อเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/ องค์กร และ สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม” มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 ท่าน และผู้นำองค์กร จำนวน 46 ท่าน ซึ่งมาจาก 25 องค์กร ในการศึกษารูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยง จะใช้กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- 1) วิเคราะห์สถานการณ์กลุ่ม / องค์กร และสหกรณ์

1.1) โดยให้แต่ละองค์กรเขียนกิจกรรมหรือการดำเนินงานขององค์กร ลงในกระดาษบัตรคำสีขาว

1.2) ให้แต่ละองค์กรเขียนกิจกรรมที่องค์กรดำเนินงานประสบความสำเร็จ หรือเป็นจุดแข็งต้องการจะเชื่อมโยงกับองค์กรอื่น ลงในกระดาษบัตรคำสีเขียว

1.3) ให้แต่ละองค์กรเขียนกิจกรรมที่องค์กรดำเนินงานประสบปัญหา หรือเป็นจุดอ่อนต้องการให้องค์กรอื่นมาช่วย ลงในกระดาษบัตรคำสีเหลือง

- 2) นำข้อมูลจากบัตรคำมาเขียนสรุปในกระดานเพื่อให้ทุกคนพิจารณาร่วมกัน

- 3) สรุปกิจกรรมหลักที่จะเชื่อมโยง และองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4) แบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุมตามกิจกรรมหลักเพื่อระดมความคิดเห็น เรื่องรูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 5) นำเสนอผลการระดมสมองของแต่ละกลุ่ม

ผลจากการประชุม ได้กิจกรรมหลักๆ ที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายเบื้องต้น 3 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายข้าว เครือข่ายผ้า และเครือข่ายการเงิน ซึ่งรายละเอียดต่างๆ จะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ตารางที่ 3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
1.การวางแผน ดำเนินการวิจัย	20 ส.ค. 2548 ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มรภ. มหาสารคาม (9-12,13-16 น.)	ประชุมคณະนักวิจัยทั้ง 6 ท่าน เพื่อทำความเข้าใจ โครงการวิจัยและพัฒนา โครงร่างงานวิจัย เพื่อเสนอโครงการวิจัย ให้กับ สำนักงานกองทุน สสนับสนุนงานวิจัย	1.นักวิจัยเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการวิจัย และความหมายของ เครือข่ายขบวนการ สหกรณ์และเครือข่าย คุณค่า 2.ได้โครงร่างงานวิจัยฉบับ	กิจกรรมนี้เป็น กิจกรรมที่จำเป็น เพราะเป็นการระดม สมองจากนักวิจัยทุก คนสร้างความเข้าใจ ของนักวิจัยให้ ตรงกันและแบ่ง

			สมบูรณ์ 3.กำหนดกิจกรรมที่จะทำ ในระยะต่อไป	ความรับผิดชอบให้ เหมาะสมกับนักวิจัย แต่ละท่าน
--	--	--	---	---

ตารางที่ 3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
			4.แบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบของนักวิจัยตาม กิจกรรมที่จะทำต่อไป	
2.เข้าประชุมร่วมกับ ทีมประสานงานกลาง และทีมนักวิจัยจาก 36 จังหวัด	25-27 ส.ค. 2548 ณ ห้องสุธรรมอริ กุล อาคาร สารนิเทศ 50 ปี ม. เกษตรศาสตร์ (9-12,13-17 น.)	ประชุมสังเคราะห์ บทเรียนจากชุด โครงการวิจัยนำร่อง 9 จังหวัดวิเคราะห์กรอบ แนวคิดการวิจัยกับทีม ประสานงาน และนักวิจัย จาก 36 ทีมงาน	1.ได้กรอบแนวคิดการวิจัย 2.เกิดเครือข่ายความ ร่วมมือกับนักวิจัยจาก ทีมงานของจังหวัดต่างๆ	มีกิจกรรมมาก เกินไป ไม่ สอดคล้องกับเวลาที่ กำหนด น่าจะมีเวลา มากกว่านี้
3.ประชุมวางแผน งานวิจัยร่วมกัน ระหว่างคณะนักวิจัย 3 จังหวัด	5 ก.ย. 2548 ณ ห้องประชุมดอก มันปลา มรภ. ร้อยเอ็ด (9-12,13-16 น.)	ประชุมเพื่อทำการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนว ทางการทำวิจัย ร่วมกัน ระหว่างคณะนักวิจัยของ จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และจังหวัด ยโสธร จำนวนทั้งหมด 15 คน	1.ทำให้ทราบลักษณะและ ผลการดำเนินงานของ กลุ่ม/องค์กรประชาชนของ จังหวัดต่างๆ 2.ทำให้เกิดแนวคิดในการ ทำการวิจัยเพิ่มมากขึ้นจาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	กิจกรรมนี้เป็น ประโยชน์ในการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน
4.คณะนักวิจัยทั้ง 6 ท่าน เข้าพบผู้ว่า ราชการจังหวัด	14 ก.ย. 2548 ณ ศาลากลาง จังหวัดมหาสาร คาม	ทำการชี้แจงเกี่ยวกับ โครงการวิจัยให้กับผู้ว่า ราชการจังหวัดได้ทราบ ถึงวัตถุประสงค์ของ งานวิจัย โดยได้ขอเรียน เชิญหัวหน้าสำนักงาน จังหวัด และสหกรณ์ จังหวัดเข้าร่วมฟังคำชี้แจง ด้วย	ผู้ว่าราชการจังหวัด มหาสารคาม และ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องได้รับทราบถึง โครงการวิจัย และยินดีให้ ความร่วมมือในการ ดำเนินการวิจัย เพื่อให้เกิด การทำงานแบบมีส่วนร่วม	เป็นกิจกรรมที่ จำเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ควรให้เจ้าของ พื้นที่ได้ทราบเรื่อง เพราะจะทำให้ได้รับ ความร่วมมือเป็น อย่างดี
5.นักวิจัยทำการศึกษา สถานการณ์และ บทบาทการ ดำเนินงานของ ขบวนการสหกรณ์ใน จังหวัดมหาสารคาม	6 ก.ย.- 10 ต.ค. 2548 ณ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องใน จังหวัด มหาสารคาม	ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานจังหวัด สำนักงานปกครอง จังหวัด สำนักงานเกษตร จังหวัด สำนักงาน	1.ได้ข้อมูลจำนวนและ รายชื่อของกลุ่มขบวนการ สหกรณ์ในจังหวัด มหาสารคาม 2.ได้ข้อมูลสถานการณ์ เครือข่ายของขบวนการ	ได้รับความร่วมมือ เป็นอย่างดีจาก หน่วยงานต่างๆ

		สหกรณ์จังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัด และสำนักงาน พาณิชย์จังหวัด	สหกรณ์ที่มีอยู่เดิม 3. ได้ข้อมูลทะเบียนคนจน ของจังหวัดมหาสารคาม	
--	--	--	---	--

ตารางที่ 3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
6.การประชุมร่วม คณะนักวิจัย	13 ต.ค. 2548 ณ สถาบันวิจัยและ พัฒนา มรภ. มหาสารคาม (9-12,13-16 น.)	ทำการประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและทำการ สังเคราะห์ข้อมูลที่ รวบรวมได้ร่วมกันของ คณะนักวิจัยทีม มหาสารคามทั้ง 6 ท่าน ตลอดจนวางแผนการจัด เวทีชี้แจงแก่กลุ่ม ขบวนการสหกรณ์ใน จังหวัดมหาสารคาม โดย คัดเลือก กลุ่มองค์กรที่มี ศักยภาพในการเชื่อมโยง เครือข่าย จำนวน 50 องค์กร	1. ได้ผลการสังเคราะห์ ข้อมูลขบวนการสหกรณ์ ในจังหวัดมหาสารคาม เช่น ทำให้ทราบถึง กลุ่ม/ องค์กร และสหกรณ์ที่มี ศักยภาพในการเชื่อมโยง เครือข่าย 2. ได้แผนดำเนินการจัดเวที ชี้แจงกลุ่มขบวนการ สหกรณ์	การร่วมกัน สังเคราะห์ข้อมูล ค่อนข้างเป็น ประโยชน์ต่อการ วิจัยและทำให้มีการ วิเคราะห์ข้อมูล ตั้ง ข้อสังเกตจน สามารถ หาข้อสรุป ในการดำเนินการใน ขั้นตอนต่อไปได้
7.จัดเวทีประชุมครั้งที่ 1	17 ต.ค. 2548 ณ ห้องประชุม เฟื่องฟ้า โรงแรม สวนวรุณ จังหวัด มหาสารคาม (9-12,13-16 น.)	ทำการชี้แจงถึงความ เป็นมา วัตถุประสงค์ และ แนวทางในการ ดำเนินงานของ โครงการวิจัยแนวทางการ พัฒนาการสร้างเครือข่าย ขบวนการสหกรณ์ใน พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม โดยมีตัวแทน กลุ่ม/ องค์กรประชาชน และ สหกรณ์ เข้าร่วมการ ประชุม 49 ท่านจาก 29 องค์กร,เจ้าหน้าที่จาก สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และสำนักงานพัฒนา ชุมชนจังหวัด โดยมีรอง ว่าราชการจังหวัดเป็น ประธานทำพิธีเปิดการ	1. ทำให้ผู้นำองค์กรต่างๆ ได้รับทราบรายละเอียด ของโครงการวิจัยและ ความสำคัญของการ เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่าง กัน 2. คณะนักวิจัยได้รับทราบ ถึงเครือข่ายที่เกิดขึ้นใน จังหวัดมหาสารคาม 3. คณะนักวิจัยได้รับทราบ ถึง กลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ ที่มีความ สนใจในการเข้าร่วม เครือข่ายจำนวน 3 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่าย ข้าว เครือข่ายผ้า และ เครือข่ายการเงิน	1. องค์กรที่ประชุม ประกอบด้วย สหกรณ์ 10 องค์กร องค์กรการเงิน 7 องค์กร กลุ่มอาชีพ 12 องค์กร และ องค์กรสนับสนุนอีก 3 หน่วยงาน 2. ประเด็นคำถามที่ กำหนดให้ตอบ คือ มีเครือข่ายกับองค์กร ใด มีประโยชน์ อย่างไร ประสงค์จะ เข้าร่วมเครือข่ายตาม โครงการวิจัยหรือไม่ 3. ทั้ง 29 องค์กรมี ความประสงค์ เชื่อมโยงเครือข่าย ภายใต้การสนับสนุน

		ประชุม		ของโครงการวิจัย
--	--	--------	--	-----------------

ตารางที่ 3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
8.การประชุมร่วม คณะนักวิจัยทีม จังหวัดมหาสารคาม	18 ต.ค. 2548 ณ สถาบันวิจัยและ พัฒนา มรภ. มหาสารคาม (9-12 น.)	ทำการประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและทำการ สังเคราะห์ผลการจัดเวที ชี้แจงครั้งที่ 1 ร่วมกันของ คณะนักวิจัยทีม มหาสารคามทั้ง 6 ท่าน ตลอดจนวางแผนการจัด เวทีครั้งที่ 2 เพื่อหา รูปแบบการเชื่อมโยง เครือข่าย	1. ได้ผลการสังเคราะห์การ จัดเวทีในครั้งแรก พบว่า เครือข่ายที่นำเสนอใจในการ เสริมสร้างความเข้มแข็งใน การเชื่อมโยงได้แก่ เครือข่ายข้าว เครือข่ายผ้า และเครือข่ายการเงิน 2. ได้แผนดำเนินการจัดเวที ประชุม ในครั้งที่ 2	การประชุมร่วมกัน ของนักวิจัยเพื่อ สังเคราะห์ข้อมูล ค่อนข้างเป็น ประโยชน์ต่อการ วิจัยและทำให้มีการ ตั้งข้อสังเกตจน สามารถ หาข้อสรุป ในการดำเนินการใน ขั้นตอนต่อไปได้
9.จัดเวทีประชุมครั้งที่ 2	25 ต.ค. 2548 ณ ห้องประชุม เฟื่องฟ้า โรงแรม สวนวรุณ มรภ. มหาสารคาม (9-12,13-16 น.)	1. ใช้กระบวนการ AIC ในการดำเนินงานของแต่ละ กลุ่ม องค์กร และ สหกรณ์ จากผู้นำองค์กรที่ เข้าร่วมประชุม 46 ท่าน จาก 25 องค์กร โดยมี อธิการบดี มรภ. มหาสารคามเป็นประธาน ในการประชุม 2. ให้แต่ละองค์กรเขียน กิจกรรมทั้งที่เป็นจุดแข็ง และจุดอ่อน แล้วนำมา สรุปถึงกิจกรรมที่จะทำ การเชื่อมโยงกัน โดยการ ระดมสมองของแต่ละ กลุ่ม	1. ได้ผลการวิเคราะห์จุด แข็ง และจุดอ่อนของ องค์กรที่เข้าร่วมการ ประชุม 2. ได้รูปแบบการ เชื่อมโยงเครือข่าย เบื้องต้นในพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม โดยแบ่งออกเป็น 2 เครือข่าย คือ - เครือข่ายกลุ่ม สหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว - เครือข่ายกลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า	เป็นที่น่าสังเกตว่า ตัวแทนองค์กรต่างๆ ได้มีการแสดงความ ความคิดเห็นกันอย่าง กว้างขวางและมี ความสนใจในการ เข้าร่วมเป็นเครือข่าย กันมากขึ้น นอกจากนี้ บรรยากาศในการ ประชุมเป็นไปอย่าง ชื่นมื่น หลายท่าน แสดงความเห็นว่า น่าจะมีการจัดการ ประชุมในรูปแบบนี้ ให้มากขึ้น เพราะจะ ได้เกิดการพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง กันและกัน

ตารางที่ 3.1 กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ (ต่อ)

กิจกรรม	วัน/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
10.การประชุมร่วม ของคณะนักวิจัยทีม จังหวัดมหาสารคาม	26 ต.ค. 2548 ณ สถาบันวิจัยและ พัฒนา มรภ. มหาสารคาม (9-12 น.)	ทำการประชุมแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและทำการ สังเคราะห์ผลการจัดเวที ในครั้งที่ 2 ร่วมกันของ คณะนักวิจัยทีม มหาสารคามทั้ง 6 ท่าน ตลอดจนวางแผนการ ดำเนินการในระยะต่อไป	ได้ผลการสังเคราะห์ถึง รูปแบบของเครือข่าย เบื้องต้น 2 เครือข่าย ที่จะ ดำเนินการในระยะต่อไป โดยการเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้กับเครือข่ายเดิม ก่อน แล้วจึงจะดำเนินการ ขยายเครือข่ายในระยะ ต่อไป	ได้มีการพิจารณาถึง ศักยภาพของ เครือข่ายที่มีความ เป็นไปได้ในการ เชื่อมโยงอย่าง แท้จริง โดยเฉพาะ เครือข่ายที่มีการ ดำเนินงานอยู่เดิม มากกว่าจะไปจัดตั้ง เครือข่ายใหม่
11.การประชุม เครือข่ายนักวิจัย ขบวนการ สหกรณ์ จากทีมงานของ 3 จังหวัด	27 ต.ค. 2548 ณ ห้องประชุมดอก จาน มรภ. มหาสารคาม (9-12,13-16 น.)	ทำการประชุมเพื่อรายงาน ความก้าวหน้า และ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ในระหว่าง ทีมงานวิจัย 3 จังหวัด (มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และ ยโสธร) รวมนักวิจัย ที่เข้าประชุม 18 ท่าน	ได้รับทราบถึง ประสบการณ์ ปัญหาและ อุปสรรคต่างๆจากการ ดำเนินการวิจัยในระยะที่ ผ่านมาของแต่ละทีม งานวิจัย	เป็นที่น่าสังเกตว่า การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กัน ได้ ทำให้มีแนวคิดใน การเชื่อมโยง เครือข่ายที่กว้างขวาง ขึ้น

จากผลสรุปในกระบวนการศึกษาเพื่อการวางแผนสร้างเครือข่ายที่ได้จากหัวข้อ 3.1 ซึ่งได้กำหนด
แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว กับเครือข่ายกลุ่มอาชีพหรือ
เครือข่ายผ้าแล้ว คณะนักวิจัยก็ได้มีการดำเนินงานเพื่อการสร้างเครือข่ายคุณค่า หรือการเสริมสร้างความ
เข้มแข็งและการขยายเครือข่ายพันธมิตรต่อไป ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการวิจัย ตามหัวข้อที่ 3.2
กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์การเกษตร(เครือข่ายข้าว) และหัวข้อ 3.3 กระบวนการสร้าง
เครือข่ายกลุ่มอาชีพ(เครือข่ายผ้า) ดังต่อไปนี้

3.2 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มสหกรณ์การเกษตร(เครือข่ายข้าว)

สำหรับกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มสหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว มีขั้นตอนใน
การดำเนินงาน โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่มี
การเชื่อมโยงอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงมากขึ้น โดยจัดการประชุมหมุนเวียนไปตาม
สำนักงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอต่างๆเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งผลจากการจัดเวทีประชุม ทำให้เกิดการ

เชื่อมโยงทางธุรกิจขึ้นอีกหลายประเภทนอกจากการเชื่อมโยงข้าวเปลือก ได้แก่ การเชื่อมโยงธุรกิจการฝากเงิน ธุรกิจการให้เงินกู้ และธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงาน ดังแสดงในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มสหกรณ์การเกษตร

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
1.การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และดูงาน	17 มกราคม 2549 ณ ห้องประชุม สหกรณ์การเกษตร บรบือ จำกัด (10-12,13-15 น.)	ใช้กระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่าง ประธานกรรมการ และ ผู้จัดการ ของสหกรณ์ที่มีความต้องการเชื่อมโยงกัน เพื่อสร้างความเข้าใจในการวางแผนการเชื่อมโยง การรับซื้อข้าวโดยมี สกก.บรบือ เป็นแม่ข่ายในการเชื่อมโยง สำหรับสหกรณ์ที่เข้าประชุม ประกอบด้วย สกก.บรบือ,เมืองมหาสารคาม,กันทรวิชัย,แกดำ,โกสุมพิสัย, เชียงยืน, วาปีปทุม,นาคุณ,และ พยัคฆภูมิพิสัย	ทำให้เกิดความเข้าใจถึง กระบวนการในการเชื่อมโยงการรับซื้อข้าว และเกิดการวางแผนในการซื้อขายข้าวเปลือก อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการระบุจำนวน ผลผลิตที่แน่ชัดที่จะมีการทำธุรกิจซื้อขายกัน ระหว่าง สหกรณ์ต่างๆกับ สกก.บรบือ จำกัด ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นแต่ก่อน	1.การทำ Focus Group ทำให้สามารถหาจุดที่จะประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม และนำไปสู่การเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระหว่างกัน 2.การที่แต่ละสหกรณ์นำตัวประธานกรรมการ และผู้จัดการมาร่วมประชุมพร้อมกัน เป็นเรื่องที่เหมาะสม เพราะทำให้การคิด และตัดสินใจได้รวดเร็วขึ้น
2. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ	8 กุมภาพันธ์ 2549 ณ ห้องประชุม สหกรณ์ปศุสัตว์ มหาสารคาม จำกัด (10-12,13-15 น.)	ใช้วิธีการ focus group โดยให้แต่ละสหกรณ์ได้ระบุถึงความต้องการเชื่อมโยงธุรกิจใดบ้าง และกับ สหกรณ์ใด โดยประธานกรรมการ และผู้จัดการ สหกรณ์ 9 สหกรณ์	1.ทำให้ทราบถึงความ ต้องการในการเชื่อมโยงธุรกิจใดบ้างของแต่ละ สหกรณ์ 2.ทำให้ได้เครือข่าย พันธมิตรที่จะทำการเชื่อมโยง 3.ธุรกิจที่เสนอเพิ่มเติม ได้แก่ การซื้อข้าวสาร ของเงินฝาก ของกู้เงิน ธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว การร่วมทุน	การจัดเวทีให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกันขึ้น โดยเฉพาะตัวประธาน กรรมการสหกรณ์แต่ละแห่ง ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยได้พบปะพูดคุยกันมาเลย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการ

			ค้าขาย ธุรกิจค้าปุ๋ย ธุรกิจ น้ำมัน วัสดุการเกษตร และการเชื่อมโยงด้าน ความรู้	เชื่อมโยงเป็นอย่างยิ่ง
--	--	--	---	------------------------

ตารางที่ 3.2 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มสหกรณ์การเกษตร (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
3.การประชุมเพื่อพัฒนาและขยายเครือข่าย	14 มีนาคม 2549 ณ ห้องประชุม สหกรณ์การเกษตร โกลด์ฟิช จำกัด (10-12,13-15 น.)	ประธานและผู้จัดการ สหกรณ์ 9 แห่งที่เป็น เครือข่ายร่วม ทำการ ประชุม ร่วมกันกำหนดแผนงาน เชื่อมโยงธุรกิจประเภท อื่นๆและขยายเครือข่ายให้ มากขึ้น โดยทำการ กำหนดผู้รับผิดชอบและ รายละเอียดในการ ดำเนินงาน จาก	1.ทำให้ได้ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน เช่น สกก.บรบือ เป็นแม่ข่ายรับ ชื่อข้าวเปลือก สกก.กันทรวิชัย เป็นแม่ข่ายในการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว 2.ทำให้ทราบว่าเมืองค์กรที่ สนใจในการเชื่อมโยง เพิ่มขึ้น ได้แก่ สกก.เกษตร วิสัย จ.ร้อยเอ็ด ในเรื่อง ของการเชื่อมโยงธุรกิจ ข้าวสารกับ สกก.บรบือ	ในการประชุมทุก ครั้งที่ผ่านมา ทาง คณะผู้วิจัยได้เปิด โอกาสให้ สมาชิก ของเครือข่ายได้มี ส่วนร่วมในการ แลกเปลี่ยนความคิด อย่างเต็มที่ โดยทาง คณะผู้วิจัยจะอยู่ใน ฐานะผู้สังเกตการณ์ มากกว่า
4.การประชุมเพื่อสร้างความต่อเนื่อง และเข้มแข็งของ เครือข่าย	27 เมษายน 2549 ณ ห้องประชุม สหกรณ์การเกษตร กันทรวิชัย จำกัด (10-12,13-15 น.)	ทำการประชุมสมาชิก เครือข่ายสหกรณ์ การเกษตรเพื่อทำการ ทบทวนแผนงานในการ เชื่อมโยงธุรกิจต่อกัน	1.ทำให้สมาชิกเครือข่าย ได้มาทบทวนถึงบทบาท ในการเชื่อมโยงธุรกิจกัน อีกครั้งหนึ่ง 2.ได้มีการพบปะ พูดคุย และสร้างความสัมพันธ์ที่ แน่นแฟ้นขึ้น 3.สร้างความเชื่อมั่นใน การที่จะทำการเชื่อมโยง ธุรกิจต่อกัน และเกิดความ เข้มแข็งของเครือข่าย	การจัดให้มีการ ประชุมเพื่อพบปะกัน อย่างต่อเนื่อง จะทำ ให้เกิดความสนิท สนม เชื่อใจกัน ซึ่ง คณะผู้วิจัย มักได้ รับคำบอกเล่าอยู่ เสมอว่า การจัด ประชุมแบบนี้ทำให้ ได้รู้จักกัน ซึ่งหา โอกาสได้ยาก
4.การประชุมเพื่อสรุปผลการเชื่อมโยง เครือข่ายสหกรณ์ใน จังหวัดมหาสารคาม	17 พ.ค. 2549 ณ ห้องประชุม สำนักงานสหกรณ์ จังหวัด มหาสารคาม (10-12,13-15 น.)	ทำการประชุมสมาชิก เครือข่ายสหกรณ์ การเกษตร ร่วมกับ สหกรณ์จังหวัดและ เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์ จังหวัด เพื่อสรุปผลการ เชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์ ในจังหวัดมหาสารคาม	1.ได้ทราบถึงผลของการ เชื่อมโยงธุรกิจของ เครือข่ายสหกรณ์ที่เกิดขึ้น 2.เกิดความมั่นใจในความ ยั่งยืนของการเชื่อมโยง เครือข่ายจากการที่ สกก.ม หาสารคาม ได้รับทราบ และพร้อมที่จะรับช่วงต่อ ในการเสริมสร้างความ เข้มแข็งต่อไป	ทางสำนักงาน สหกรณ์จังหวัด มหาสารคาม โดย สหกรณ์จังหวัดได้ให้ ความสนใจและให้ ความร่วมมือเป็น อย่างดี

3.3 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มอาชีพ(เครือข่ายผ้า)

สำหรับกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า มีขั้นตอนในการดำเนินงาน โดยคณะนักวิจัยได้ไปเยี่ยมชมองค์กรแกนนำเครือข่ายผ้า ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้แก่ กลุ่มสตรีทอผ้าไหมและแปรรูปผลิตภัณฑ์ บ้านกุครึ่ง กิ่งอำเภอกุครึ่ง และมีการจัดเวทีเสวนาเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผ้าไหม ตามสถานที่ของกลุ่มสมาชิกเครือข่ายเพื่อให้เห็นถึงกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิก มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกเครือข่ายที่มีการเชื่อมโยงอยู่แล้ว เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงมากขึ้น ซึ่งผลจากการจัดเวทีประชุม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงขึ้น อีกหลายประเภทนอกจากการทอผ้าไหมแล้ว ยังมีการเชื่อมโยงธุรกิจเส้นไหม ธุรกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าไหม ธุรกิจการรับฝากขาย และการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้า ข้อมูลการตลาดอีกด้วย ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงาน ดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
1.การจัดเวทีเสวนาเครือข่ายผ้า ครั้งที่ 1	20 ธันวาคม 2548 ณ บ้านกุครึ่ง กิ่งอำเภอกุครึ่ง (10-12,13-15 น.)	จัดการประชุมและเสวนากันเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน 5 กลุ่ม จำนวน 49 คน เกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่ายและประโยชน์ที่จะได้รับ และได้ทำการประเมินถึงศักยภาพของการเชื่อมโยง	1.ทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมประชุม ได้เกิดความเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ในการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เข้มแข็งและยั่งยืนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และให้ประธานกลุ่มบ้านคางรี ได้เป็นแกนนำในการเชื่อมโยง 2.จากการประเมินโดยการเสวนาพบว่ากลุ่มสตรีแม่บ้านที่เข้าร่วม มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายผ้าได้	เหตุผลที่ให้กลุ่มสตรีบ้านคางรี เป็นแกนนำในเชื่อมโยง เนื่องจากความมีชื่อเสียงในการทอผ้าไหมหลายสร้อย ดอกหมาก ซึ่งได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทบริหารจัดการชุมชนระดับประเทศ ปี 2548 และมีผู้สนใจทำการสั่งซื้อ จนผลิตให้ไม่ทันกับความต้องการของตลาด
2.การจัดเวทีเสวนาเครือข่ายผ้า ครั้งที่ 2	28 กุมภาพันธ์ 2549 ณ บ้านหนองบัว หมู่ 2 กิ่งอำเภอกุครึ่ง	จัดการประชุมเพื่อทำ SWOTของเครือข่าย และวางแผนการเชื่อมโยงเครือข่าย กับกลุ่มสตรี	1.ได้วิสัยทัศน์ของเครือข่ายผ้า ได้แก่ “ถ่ายทอดภูมิปัญญา พัฒนารายได้ สินค้าก้าว	พบว่า สมาชิกของเครือข่ายมีความกระตือรือร้นในการที่จะเชื่อมโยง

	(10-12,13-15 น.)	แม่บ้าน 5 กลุ่ม จำนวน 60 คน และทำการกำหนด วิสัยทัศน์ของเครือข่ายผ้า	ไปกลสู่สากล สมาชิกทุกคน “ไม่จนคุณธรรม” 2.ได้ทราบถึงศักยภาพ ความถนัดและความ ต้องการเชื่อมโยงเครือข่าย ด้านต่างๆเช่น การปลูก หม่อนเลี้ยงไหม การผลิต เส้นไหม การทอผ้าไหม การตัดเย็บเสื้อผ้าไหม สำเร็จรูป ของแต่ละกลุ่ม แม่บ้าน	กิจกรรมที่เหมาะสม กับกลุ่มของตน โดย มีการจัดแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบตาม กิจกรรมที่แต่ละกลุ่ม มีความถนัด ซึ่งเป็น ความต้องการให้เกิด การเชื่อมโยงเช่นนี้มา เป็นเวลานานแล้ว แต่ ไม่รู้กระบวนการ
--	------------------	---	--	--

ตารางที่ 3.3 กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่/ระยะเวลา และสถานที่	กระบวนการ/วิธีการ และกลุ่มเป้าหมาย	ผลที่เกิดขึ้น จากกระบวนการ	หมายเหตุ และข้อสังเกต
3.การจัดเวทีเครือข่ายผ้า ครั้งที่ 3	10 เมษายน 2549 ณ กลุ่มหม่อนไหม บ้านโนนงาม กิ่งอำเภอกุดรัง (10-12,13-15 น.)	จัดการประชุมเพื่อติดตามผลการเชื่อมโยงเครือข่ายผ้า ของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม ตำบลกุดรัง จาก 5 องค์กรสมาชิก จำนวน 60 คน	ได้มีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละกลุ่มสมาชิก อย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านกุดรัง เป็นแม่ข่ายศูนย์กลางการเรียนรู้ การผลิต การแปรรูป และจำหน่าย โดย กลุ่มแม่บ้านหนองบัว ,ดอนโฆง,หนองป้านเป็นเครือข่ายผลิตผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก, กลุ่มแม่บ้านบัวแก้ว เป็นเครือข่ายแปรรูปตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป และกลุ่มแม่บ้านโนนงามเป็นเครือข่ายปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มแม่บ้านที่เข้าร่วมประชุม ได้มีความพร้อมเพรียงและมีความสนใจในการจัดเวทีประชุมเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงเครือข่าย
4.การจัดเวทีเครือข่ายผ้า ครั้งที่ 4	10 พฤษภาคม 49 ณ บ้านกุดรัง กิ่งอำเภอกุดรัง (10-12,13-15 น.)	ทำการประชุมเพื่อทบทวนและสรุปผลการเชื่อมโยงเครือข่ายผ้า ของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม ตำบลกุดรัง จาก 5 องค์กรสมาชิก จำนวน 52 คน	พบว่า ได้มีการดำเนินงานตามแผนที่ได้กำหนด นอกจากนี้ ทางแม่ข่ายยังมีกิจกรรมการให้เงินกู้ สำหรับสมาชิกที่ทอผ้าไหมมาขายที่ศูนย์ของบ้านกุดรัง มีแผนการส่งเสริมการตลาดโดยการเปิดเว็บไซต์ผ่านสำนักงานสหกรณ์จังหวัด มีการขยายกิจกรรมของเครือข่าย ให้มีกิจกรรมฉาบปอกสีสกราดสำหรับเครือข่ายสมาชิก และขยายเครือข่ายการผลิตไปยังต่างอำเภอ เช่น อ.นาคูน อ.ยางสีสุราช อ.	มีข้อสังเกตว่า การเชื่อมโยงในเครือข่ายของกลุ่มแม่บ้าน จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และน่าจะเป็นเครือข่ายที่สามารถขยายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และเกิดความยั่งยืนได้

			นาเชือก และ อ.พยัคฆภูมิ พิสัย	
--	--	--	----------------------------------	--

3.4 ความคิดเห็นและทัศนคติขององค์กรต่างๆ ที่มีต่อการเชื่อมโยงเครือข่าย

จากการจัดเวทีครั้งที่ 1 ซึ่งคณะนักวิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติขององค์กรต่างๆ ที่มีต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายนั้น มีผลการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติต่างๆ ดังนี้

3.4.1 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

3.4.1.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายในปัจจุบัน

ปัจจุบันสหกรณ์การเกษตรต่างๆ มีกิจกรรมเชื่อมโยงในเรื่องของธุรกิจการนำเงินไปฝากไว้กับสหกรณ์อื่นๆ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงในการดำเนินธุรกิจด้านอื่นๆอีก เช่น ธุรกิจการรับซื้อข้าวเปลือก ธุรกิจการซื้อเมล็ดข้าวพันธุ์ดี รวมทั้งธุรกิจการขายข้าวสารที่ได้แปรรูปแล้วจากโรงสีของสหกรณ์เอง ซึ่งได้รวมกันเรียกว่าเป็นเครือข่ายข้าว เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมเรื่องการรับซื้อข้าวเป็นหลัก และมีกิจกรรมอื่นๆ เช่น ซื้อขายปุ๋ยเคมี เชื่อมโยงธุรกิจบริการขนส่ง และสินเชื่อ เครือข่ายข้าวมีสมาชิกเครือข่ายทั้งสิ้น 7 สหกรณ์ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเกษตรสมบูรณ์ จำกัด สหกรณ์การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด สหกรณ์การเกษตรเขียงยืน จำกัด สหกรณ์การเกษตรโกสุมพิสัย จำกัด และสหกรณ์การเกษตรเมืองมหาสารคาม จำกัด

3.4.1.2 ปัญหาที่พบในการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) ปัญหาของธุรกิจรับฝากเงินและสินเชื่อ ปริมาณเงินฝากไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตกลงกันไว้ ส่วนเรื่องการให้สินเชื่อยังขัดต่อระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ซึ่งไม่เอื้ออำนวย
- 2) ปัญหาของธุรกิจรวบรวมผลผลิต ในเรื่องการรวบรวมข้าวพบว่า ความพร้อมของสหกรณ์ที่เป็นแม่ข่ายมีน้อยเนื่องจากขาดเงินทุน สถานที่ และอุปกรณ์การตลาด นอกจากนี้ยังมีปัญหาข้อถกเถียงเรื่องราคาและคุณภาพของสินค้า เนื่องจากราคาข้าวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา บางสหกรณ์ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากไม่มีการทำสัญญาผูกพันที่ชัดเจน อีกทั้งสหกรณ์ที่เป็นลูกข่ายขาดแคลนเงินทุนในการรวบรวมข้าวเช่นกัน และในปัจจุบันคู่แข่งทางการค้าข้าวมีมากและเผชิญภาวะการแข่งขันสูง ซึ่งพ่อค้าเอกชนมีความยืดหยุ่นสูงกว่าสหกรณ์
- 3) ปัญหาของกิจการจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์ขาดแคลนเงินทุนจัดซื้อ จึงให้เครดิตได้ระยะเวลาสั้นกว่าพ่อค้าเอกชน ยานพาหนะขนส่งมีไม่เพียงพอ บางครั้งทำให้ส่งสินค้าส่งไม่ทันต่อความต้องการของเครือข่าย มีคู่แข่งคู่ค้ามาก คุณภาพสินค้าไม่ดีพอ อีกทั้งองค์กรแม่ข่ายขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

3.4.1.3 ความจำเป็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการเชื่อมโยงเครือข่าย

สหกรณ์การเกษตรต่างๆ เห็นว่าเครือข่ายมีประโยชน์อย่างมาก

- 1) เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามหลักการสหกรณ์ ได้แลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และจะทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2) เกิดอำนาจต่อรองในการดำเนินธุรกิจ

3) ทำให้เกิดสภาพคล่องทางธุรกิจ เนื่องจากสามารถมีสินเชื่อและเครดิตระหว่าง

กัน ทำให้ธุรกิจมีสภาพคล่องเพิ่มขึ้น

4) การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จะทำให้สหกรณ์เป็นองค์กรที่มีความ

เข้มแข็ง

3.4.1.4 ความประสงค์ในการเชื่อมโยงเครือข่าย

ทุกสหกรณ์ที่เข้าร่วมมีความประสงค์จะเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้การสนับสนุนของโครงการวิจัยฯ โดยเครือข่ายที่ต้องการควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ต้องการให้เกิดเครือข่ายที่เชื่อมโยงติดต่อประสานงานได้ตลอดเวลา

2) มีความมั่นคงและเป็นปึกแผ่น

3) ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กร

4) ทางราชการจัดหาเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ในการทำธุรกิจให้เพียงพอทุกองค์กร รวมทั้ง

ด้านการตลาดด้วย

3.4.2 กลุ่มอาชีพ

ผู้เข้าร่วมประชุมในกลุ่มอาชีพ เป็นตัวแทนมาจาก 12 องค์กร ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม และแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านกุศรัง กลุ่มแม่บ้านทอผ้าฝ้ายบ้านหนองหิน กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านป่ากุง กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรชำแสด กลุ่มแม่บ้านทอผ้าฝ้ายบ้านเหล่ายาว กลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรบ้านม่วง กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมแปรรูปบ้านยางน้อย กลุ่มเกษตรกรกรทำนานาทอง กลุ่มเกษตรกรกรทำนาดอนจัว กลุ่มเกษตรกรกรทำนาห้วยแอ่ง กลุ่มเกษตรกรกรทำนาบ้านขามป้อม และกลุ่มเกษตรกรกรทำนาเมืองเสื่อ

3.4.2.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายในปัจจุบัน

การเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มอาชีพสามารถแบ่งได้เป็น 3 เครือข่ายหลักๆ

1) เครือข่าย OTOP ระดับอำเภอและระดับจังหวัด ซึ่งเป็นเครือข่ายทางการ โดยมีกิจกรรมของเครือข่าย คือการประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการผลิต การจัดการ และการตลาดระหว่างกลุ่ม และการนำสินค้าไปขายตามงานต่างๆ ร่วมกัน

2) เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบลกุศรัง มีสมาชิก 7 กลุ่ม คือ กลุ่มเลี้ยงหม่อนบ้านโนนงาม กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมและแปรรูปบ้านกุศรัง กลุ่มแม่บ้านตัดเย็บบ้านบัวแก้ว กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านหนองบ้าน กลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านดอนโม่ กลุ่มแม่บ้านทอผ้าฝ้ายบ้านปราสาท และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านหนองบัว โดยกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมและแปรรูปบ้านกุศรัง จะเป็นแม่ข่ายในการรับฝากขายสินค้า จากกลุ่มต่างๆ และจะซื้อไหมจากกลุ่มเลี้ยงหม่อนบ้านโนนงาม ส่วนแต่ละกลุ่มจะส่ง

วัตถุประสงค์ให้กลุ่มตัดเย็บบ้านบัวแก้ว เป็นผู้แปรรูป ซึ่งจะเกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายในชุมชนตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ

3) เครือข่ายข้าว ระหว่างกลุ่มเกษตรกรทำนา กับสหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ โดยจะขายข้าวให้แก่สหกรณ์การเกษตรในพื้นที่ของตน และนอกจากนั้นยังมีการซื้อปัจจัยการผลิตจากสหกรณ์ เช่น ซีโอปุ๋ยเคมี เป็นต้น

3.4.2.2 ปัญหาที่พบในการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) สมาชิกแต่ละกลุ่มยังไม่เข้าใจในกระบวนการทำงาน และขาดประสบการณ์ในการดำเนินงานเครือข่าย สมาชิกไม่สนับสนุนสินค้าเครือข่าย
- 2) สมาชิกอยู่ต่างอำเภอขาดต่อการประสานงาน จึงทำให้คณะกรรมการมาประชุมไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้การดำเนินงานมีปัญหา
- 3) มีปัญหาในการรวมกลุ่ม ขาดแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนเรื่องของการใช้จ่ายและการเดินทางมาประชุม

3.4.2.3 ความจำเป็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) ได้แลกเปลี่ยนความรู้และผลิตภัณ์ทำในการจำหน่าย
- 2) ได้เพื่อนใหม่ ในการทำงาน
- 3) มีแหล่งจำหน่ายสินค้าเพิ่มขึ้น
- 4) สร้างความสามัคคีระหว่างกลุ่มให้เข้มแข็งมากขึ้น

3.4.2.4 ความประสงค์ในการเข้าร่วมเครือข่าย

กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มมีความสนใจในการเข้าร่วมเครือข่าย โดยมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะเครือข่ายที่ต้องการ ดังนี้

- 1) เป็นเครือข่ายที่แลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งกันและกัน เพื่อจำหน่าย
- 2) เป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิคการผลิต และปัจจัยการผลิต
- 3) ประชาสัมพันธ์ ข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ ให้สมาชิกทราบทั่วกัน
- 4) แลกเปลี่ยนปัจจัย การผลิต
- 5) เป็นกลุ่มองค์กรที่มีเครือข่าย มีความเป็นเอกภาพ และมีความเข้มแข็ง

3.4.3 กลุ่มการเงิน

ผู้นำองค์กรการเงินต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุม มีทั้งสิ้น 8 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนมาจาก 7 องค์กร ได้แก่ สหกรณ์ออมทรัพย์โรงพยาบาลมหาสารคามจำกัด กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาฝาย กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยาง ตำบลหัวขวาง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์อำเภอนาดูน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองโน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่บ้านโคกไร่ อ.แกดำ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านอุดมสุข

3.4.3.1 การเชื่อมโยงเครือข่ายในปัจจุบัน

กลุ่มออมทรัพย์ส่วนใหญ่ยังไม่มีเครือข่าย มีเพียง 1 กลุ่ม ที่มีเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆ คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองยาง ซึ่งมีการเชื่อมโยงเครือข่ายระดับจังหวัดและระดับอำเภอ โดยเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ระดับจังหวัดมี สมาชิก 23 องค์กร เป็นเครือข่ายทางวิชาการ มีการ ดูงาน มีการ ประชุมทุกเดือน และมีกิจกรรมฉาบปัดกิจร่วมกัน โดยจ่ายค่าบำรุงกลุ่มละ 200 บาท/ปี

3.4.3.2 ปัญหาที่พบในการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) กรรมการมาประชุมไม่ครบ
- 2) การบริหารจัดการยังไม่ดีพอ อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว สมาชิกเครือข่ายไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร

3.4.3.3 ความจำเป็นและประโยชน์ที่ได้รับจากการเชื่อมโยงเครือข่าย

เครือข่ายมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการบริหารและด้านการเงิน และด้านวิชาการได้ อีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาองค์กรด้วย

3.4.3.4 ความประสงค์ในการเข้าร่วมเครือข่าย

องค์กรการเงินทุกกลุ่มมีความประสงค์จะร่วมเครือข่าย โดยเครือข่ายที่ต้องการควรจะเป็นเครือข่ายด้านเงินทุน และเครือข่ายด้านแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวิชาการ การจัดการองค์กร และการจัดการการเงิน

3.4.4 กลุ่มองค์กรสนับสนุน

ผู้แทนจากองค์กรสนับสนุนที่เข้าร่วมประชุมเครือข่าย มี 6 ท่าน ซึ่งมาจาก 3 หน่วยงาน คือ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 ท่าน และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 ท่าน นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยจากโครงการจำนวน 3 ท่าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.4.4.1 การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายของหน่วยงานต่างๆ

หน่วยงานของรัฐช่วยสนับสนุนเครือข่าย 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการบริหารจัดการ ทั้งสำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ได้ช่วยจัดตั้งเครือข่ายต่างๆ ในจังหวัด รวมทั้งช่วยจัดเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อเป็นชุมชน และองค์กรที่เข้มแข็ง สหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ได้ช่วยจัดตั้งเครือข่ายผู้จัดการสหกรณ์ จังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในส่วนของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ได้ช่วยจัดตั้ง เครือข่าย OTOP เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

- 2) ด้านเศรษฐกิจ ช่วยสนับสนุนเงินทุนในการบริหารจัดการเครือข่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม และค่าเดินทางในการศึกษาดูงาน เป็นต้น

- 3) ด้านสังคม ช่วยสนับสนุนให้ชุมชนมีความตื่นตัวเกี่ยวกับการเชื่อมโยงเครือข่าย การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และให้ความรู้เกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

3.4.4.2 ปัญหาหรือข้อจำกัดในการเชื่อมโยงเครือข่าย

1) กลุ่มและประชาชนยังให้ความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายไม่มากนัก
 2) พฤติกรรมและค่านิยม ยังเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ และยังคงกลัวการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

3) ผู้นำบางคนยังขาดคุณธรรม ความซื่อสัตย์และการทำงานเพื่อส่วนรวม

3.4.4.3 เครือข่ายที่มีโอกาสเป็นไปได้ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

1) เครือข่ายทางการเงิน เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เครือข่าย กข.คจ. 280,000 บาท เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ ควรเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือกันทางด้านเงินทุนและด้านวิชาการ

2) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ เช่น เครือข่าย OTOP เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ควรเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือกันในการตลาด การจัดหาปัจจัยการผลิต และการแลกเปลี่ยนเทคนิคและวิธีการผลิต

3.4.4.4 ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จและยั่งยืน

ปัจจัยที่จะทำให้เครือข่ายประสบความสำเร็จและยั่งยืน จะประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1) ปัจจัยภายใน คือปัจจัยภายในเครือข่าย หรือองค์กรนั้นๆ ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิก ระเบียบข้อบังคับควรชัดเจน และผลประโยชน์ควรเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายที่เป็นสมาชิก

2) ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เครือข่ายไม่สามารถควบคุมได้ แต่เครือข่ายจะต้องพิจารณาและคำนึงถึงในการบริหารจัดการเครือข่าย เช่น ลูกค้ำ คู่แข่งขัน และองค์กรสนับสนุน องค์กรสนับสนุนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย

บทที่ 4

เครือข่ายที่เกิดขึ้น

4.1 ข้อสรุปเครือข่ายที่เป็นผลงานของทีมวิจัย

หลังจากที่คณะนักวิจัยได้ดำเนินโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ในขั้นตอนหลัก ได้แก่ การศึกษาสภาพพื้นที่และสถานการณ์ทั่วไป ตรวจสอบข้อมูลคนจน จดทะเบียน จัดเวทีเพื่อสร้างความเข้าใจในเครือข่าย และศึกษาบทบาทการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม จนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้พบว่ามีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันอยู่บ้าง ในระหว่างบางองค์กร แต่ก็ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยมีการเชื่อมโยงทำกิจกรรมกันอย่างหลวมๆและไม่ใคร่ต่อเนื่อง จะมีที่เห็นเป็นรูปธรรมค่อนข้างชัดเจนอยู่บ้างในกิจกรรมเครือข่ายของกลุ่มสหกรณ์ ที่มีการเชื่อมโยงธุรกิจการรับฝากเงิน และการเชื่อมโยงธุรกิจการรับซื้อข้าวเปลือก โดยพบว่ามีการดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงกันมาอย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับในเครือข่ายของกลุ่มและองค์กรภาคประชาชน เช่นกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้น การเชื่อมโยงยังเป็นเพียงครั้งคราวเฉพาะกิจ ไม่นั่นนอน หรือเป็นการเชื่อมโยงเฉพาะรายบุคคลที่มีความสนใจเท่านั้น

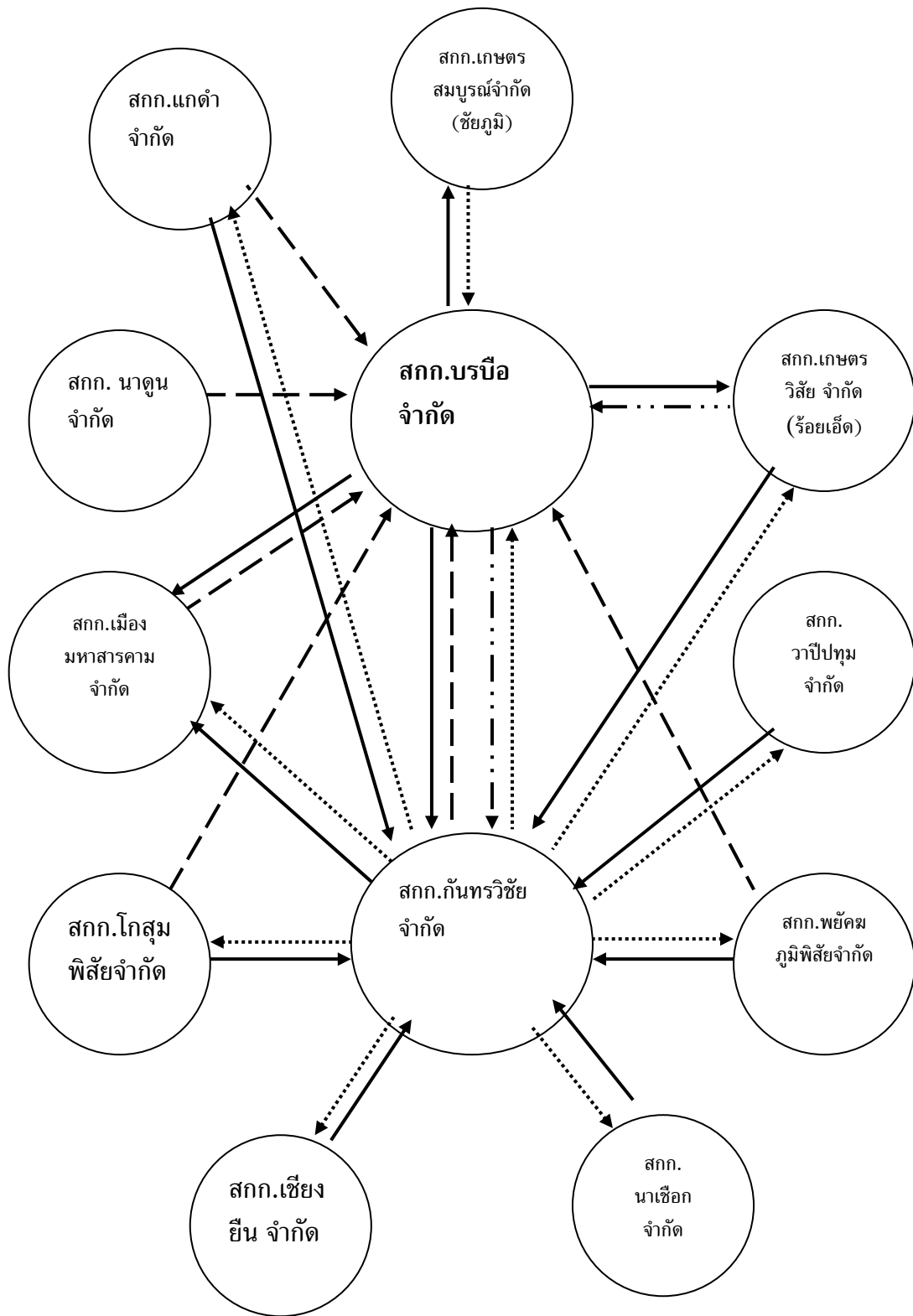
อย่างไรก็ตาม หลังจากทีนักวิจัยได้ทำการสังเคราะห์บทบาทของ กลุ่ม องค์กรประชาชนและสหกรณ์จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระยะต่อมา ทำให้พบว่ามีการเชื่อมโยงใน 2 เรื่องที่มีศักยภาพในการจัดสร้างเครือข่ายคุณค่า ได้แก่ เรื่องของข้าวในกลุ่มสหกรณ์ และเรื่องของผ้าไหมในกลุ่มอาชีพของสตรีแม่บ้าน จึงเห็นว่า ในการวิจัยครั้งนี้จะได้เริ่มต้นการสร้างเครือข่ายคุณค่า จาก เครือข่ายข้าว และเครือข่ายผ้า เพียง 2 เครือข่ายก่อน โดยจัดให้มีการประชุมเพื่อพบปะพูดคุย และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ในระหว่างสมาชิกของเครือข่ายกันในหลายๆครั้ง เพื่อทำให้เกิดการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเครือข่าย และระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ ในการสร้างความเข้มแข็งและการดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงที่ต่อเนื่อง และการขยายเครือข่ายให้กว้างขวางโดยติดต่อและรับสมาชิกองค์กรอื่นเข้าร่วมเครือข่ายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยให้มีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาส่วนรับรู้เพื่อความยั่งยืนของการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่านี้ด้วย ซึ่งรูปแบบการสร้างเครือข่ายคุณค่าดังกล่าวน่าจะเป็นต้นแบบในการที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นๆได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น เครือข่ายคุณค่าของทางคณะนักวิจัยในพื้นที่จังหวัดมหาสารคามที่ได้ทำการเสริมสร้างและพัฒนาจึงเป็นดังนี้

4.1.1 เครือข่ายข้าว

สำหรับเครือข่ายข้าวนี้ เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมของเครือข่ายสหกรณ์การเกษตร โดยมี สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด เป็นแม่ข่ายรับซื้อข้าวเปลือกจาก สหกรณ์การเกษตรแคว้น จำกัด สหกรณ์

การเกษตรโกสุ่มพืช จำกัด สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด สหกรณ์การเกษตรอำเภอเมือง จำกัด
 สหกรณ์การเกษตรนาคุณ จำกัด สหกรณ์การเกษตรพยัคฆภูมิพิสัย จำกัด

ภาพที่ 5 การเชื่อมโยงเครือข่ายข้าว
 ของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

(ผู้ฝาก)	—————>	(ผู้รับฝาก)	ธุรกิจเงินฝาก
(ผู้ขาย)	.....>	(ผู้ซื้อ)	ธุรกิจขายเมล็ดพันธุ์
(ผู้ขาย)	- - - - ->	(ผู้ซื้อ)	ธุรกิจขายข้าวสาร
(ผู้ขาย)	- - - - ->	(ผู้ซื้อ)	ธุรกิจขายข้าวเปลือก

ในจังหวัดมหาสารคาม

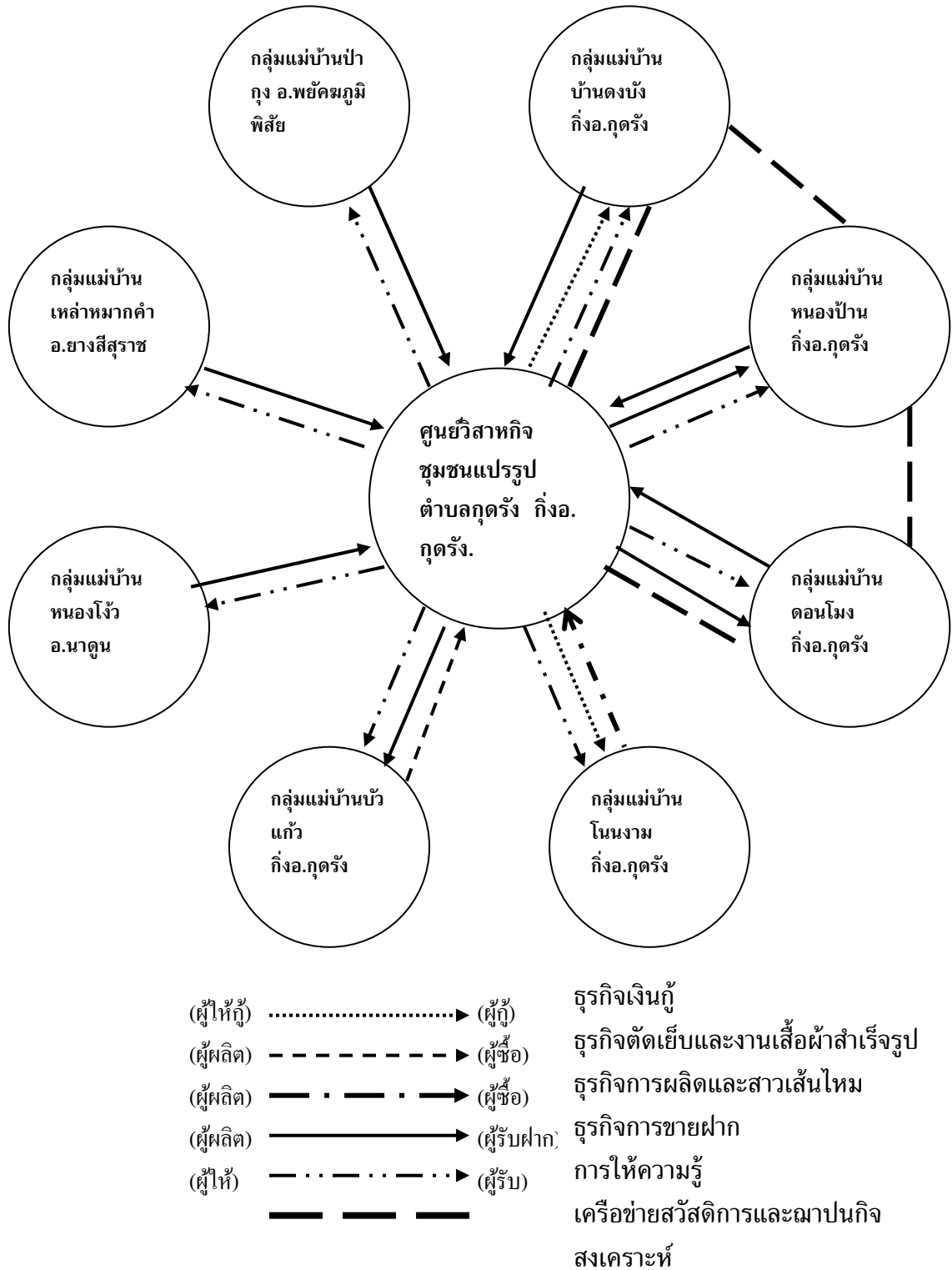
สหกรณ์การเกษตรวาปีปทุม จำกัด และยังมีการติดต่อขยายเครือข่ายไปยังจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเกษตรวิสัย จำกัด และจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรเกษตรสมบูรณ์ จำกัด นอกจากนี้ในเครือข่าย สหกรณ์ยังมีเครือข่ายย่อย มีการดำเนินกิจกรรมการซื้อขายเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกพันธุ์ดี และการรับฝากเงินจากสหกรณ์ต่างๆ โดยมี สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด เป็นแม่ข่าย (ภาพที่ 5)

นอกจากนี้ ในการเชื่อมโยงเครือข่ายข้าวของกลุ่มสหกรณ์ ยังได้มีการเชื่อมโยงไปยัง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ในเรื่องของการขอกู้ยืมเงินกองทุนพัฒนาสหกรณ์ และด้านวิชาการ รวมทั้งการทำธุรกรรมทางการเงินกันกับ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดมหาสารคาม และเรื่องของเมล็ดพันธุ์พืชกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 จังหวัดกาฬสินธุ์ อีกด้วย

4.1.2 เครือข่ายผ้า

ส่วนเครือข่ายผ้า เป็นการเชื่อมโยงธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและขายเส้นไหม การทอและขายผ้าไหม การตัดเย็บและขายเสื้อผ้าไหมสำเร็จรูป การขายและการขายฝากผ้าไหม การให้เงินกู้ และสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยมีกลุ่มสตรีแม่บ้าน บ้านกุฉีกรัง เป็นแม่ข่ายหลัก และมีกลุ่มสตรีแม่บ้านอีก 8 กลุ่มร่วมเป็นเครือข่าย (ภาพที่ 6)

ในการเชื่อมโยงเครือข่ายผ้านั้น ในครั้งแรกได้มีการเชื่อมโยงกิจกรรมกัน โดยใช้ชื่อเครือข่ายว่า กลุ่มสตรีแม่บ้านกุฉีกรัง แต่หลังจากที่ได้มีการออกกฎหมายวิสาหกิจชุมชนแล้ว ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านกุฉีกรังจึงได้ไปทำการจดทะเบียนเป็นศูนย์วิสาหกิจชุมชน

ภาพที่ 6 การเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มสตรีแม่บ้าน หรือศูนย์วิสาหกิจชุมชน

แปรรูปผ้าไหมตำบลลูกครึ่ง

4.2 ประเด็นสำคัญของแต่ละเครือข่าย

4.2.1 เครือข่ายข้าว

4.2.1.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

สำหรับความเป็นมาของเครือข่ายข้าว ได้เริ่มจากการที่สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดใหญ่และมีโรงสีข้าวเป็นของตนเอง กับสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด ได้มีการทำกิจกรรมการซื้อขายข้าวเปลือก และการรับฝากเงินกันมาก่อนแล้ว โดยที่ทาง สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด นำเงินไปฝากไว้กับสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย และเมื่อถึงฤดูการขายข้าว ทางสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย ก็ได้นำข้าวเปลือกที่รวบรวมได้จากสมาชิกไปขายให้กับทางสหกรณ์การเกษตรบรบือ โดยทางสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จะหักเงินค่าขายข้าวเปลือกจากยอดบัญชีเงินฝากที่ทางสหกรณ์การเกษตรบรบือนำมาฝากไว้ตามราคาข้าวที่ตกลงกัน ซึ่งประโยชน์ที่ทั้ง 2 สหกรณ์ต่างได้รับก็คือ ทางสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัยก็จะมีเงินทุนหมุนเวียนในการรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกของตนเอง ส่วนสหกรณ์การเกษตรบรบือก็จะได้รับปริมาณข้าวเปลือกเพื่อไปสีเป็นข้าวสารตามปริมาณที่ต้องการ และในขณะเดียวกัน ก็ยังจะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากจากการนำไปฝากไว้กับสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัยด้วย

หลังจากที่ได้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการเชื่อมโยงตามโครงการวิจัยแล้ว ก็ได้ทำให้สหกรณ์การเกษตรต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุมเครือข่าย ได้เกิดความสนใจในการเชื่อมโยงเพื่อที่จะได้มีแหล่งขายข้าวเปลือก และแก้ปัญหาในเรื่องของเงินทุนหมุนเวียนในการที่จะนำไปซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก และได้ตกลงกันในการที่จะสร้างเครือข่ายข้าวขึ้น โดยมอบหมายให้ สหกรณ์การเกษตรบรบือ เป็นแม่ข่ายในการรับซื้อข้าวเปลือกจากเครือข่ายสมาชิก แต่สำหรับเรื่องเงินทุนที่จะนำไปฝากให้ นั้น สหกรณ์การเกษตรบรบือจะต้องมีการตรวจสอบถึงสถานะทางการเงินอีกครั้งหนึ่งในปีบัญชีต่อไป

นอกจากนี้ ในการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในครั้งนี้ ได้มีการกำหนดกิจกรรมการเชื่อมโยงมากขึ้น โดยทางเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ได้ตกลงกันในการขยายกิจกรรมการรับฝากเงิน การผลิตและการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว โดยตกลงให้ทางสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัยเป็นแม่ข่ายในการดำเนินงาน และกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ในการบริหารจัดการกับทางสำนักงาน สหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม และศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 จังหวัดกาฬสินธุ์

4.2.1.2 การดำเนินงานของเครือข่ายในปัจจุบัน

ในปัจจุบันการดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายในรูปแบบที่ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และตกลงกันจากที่ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยังไม่ได้มีการดำเนินงานอย่างเต็มรูปแบบและยังไม่ได้เห็นผลการเชื่อมโยง เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องของระยะเวลาในการติดตามผลของการสร้างเครือข่ายคุณค่าขึ้น

การดำเนินงานของเครือข่ายยังคงเป็นรูปแบบเดิมที่เคยเชื่อมโยงกันมาอย่างหลวมๆและมีสมาชิกเครือข่ายไม่มากนัก

4.2.1.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายคุณค่าข้าวขึ้น ก็เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ร่วมกันคิดร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจของกลุ่มสมาชิกเครือข่าย ตามแนวทางการร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของค่านิยม ค่านิยมและหลักการสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายในการที่จะเพิ่มปริมาณมูลค่าธุรกิจให้สูงขึ้นจากระยะที่ผ่านมา และขยายช่องทางการตลาดให้สามารถรองรับผลิตผลของสมาชิกได้ทั้งหมด

4.2.1.4 .แนวทางการดำเนินการ

สำหรับแนวทางการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายคุณค่าข้าวขึ้น ทางคณะนักวิจัยได้กำหนดกรอบไว้ดังนี้ คือ

ขั้นแรก จัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และแผนปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย

ขั้นต่อมา จัดให้มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งในข้อตกลงนั้นจะไม่มีข้อสัญญาผูกมัดแต่อย่างหนึ่งอย่างใด แต่จะเป็นข้อผูกพันทางใจทางความคิดในการที่จะช่วยเหลือและร่วมมือกันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย และให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขั้นสุดท้าย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น จะดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานราชการ ซึ่งได้แก่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคามและสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม ในการเข้ามารับทราบถึงการเชื่อมโยงของเครือข่าย และกิจกรรมการเชื่อมโยง รวมทั้งการเสนอให้ทั้ง 2 หน่วยงานดังกล่าว เป็นเจ้าภาพในการจัดเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายให้เกิดความต่อเนื่อง อย่างไม่ขาดตอน

4.2.1.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเชื่อมโยงเครือข่ายข้าวให้เป็นเครือข่ายคุณค่าขึ้น ประการแรก ได้แก่ ความต่อเนื่องในการพบปะกันพูดคุยกันในระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่าย จะทำให้การเชื่อมโยงกิจกรรมได้เป็นไปอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน เพราะการที่สมาชิกของเครือข่ายได้มีเวทีในการพบปะพูดคุยกัน ได้ทำให้เกิดความใกล้ชิด สนับสนุน และพร้อมที่จะร่วมมือ ช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง อยากรู้ก็ตาม พบว่า การที่จะให้กลุ่มสมาชิกเครือข่ายได้จัดเวทีประชุมกันเองนั้น เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากในการจัดเวทีประชุม ต้องมีค่าใช้จ่ายพอสมควร ซึ่งจะเป็นภาระต่อผู้จัดและผู้ร่วมประชุม ดังนั้น หากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้รับภาระค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ และทำหน้าที่เป็นผู้

ประสานงานในการจัด เหมือนกับที่โครงการวิจัยได้ดำเนินการอยู่ ก็จะทำให้เกิดความสำเร็จได้มากขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งน่าจะเป็นข้อยุ่งยากในการเชื่อมโยงกัน จึงเห็นว่าการที่มีหน่วยงานทำหน้าที่ประสานงานจัดเวทีประชุม จะทำให้แต่ละองค์กรสมาชิกเกิดความเกรงใจและพร้อมใจที่จะมาประชุมร่วมกันนั่นเอง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จอีกประการหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้นำของแต่ละองค์กรเครือข่ายที่เข้าร่วมประชุม พบว่า สหกรณ์ใดที่มีตัวแทนเฉพาะผู้จัดการ หรือประธานกรรมการดำเนินการมาร่วมประชุมเพียงคนเดียว จะมิพบทบทวนและมีส่วนร่วมน้อยกว่า สหกรณ์ที่มีตัวแทนมาทั้งตัวประธานกรรมการดำเนินการและผู้จัดการ เพราะจะทำให้ง่ายต่อการตัดสินใจ เนื่องจากมีทั้งข้อมูลและมีอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้น ในการจัดเวทีประชุมเครือข่าย ควรจะขอเชิญให้ทั้งประธานกรรมการ และผู้จัดการได้เข้าร่วมประชุมทั้ง 2 คน

4.2.2 เครือข่ายผ้า

4.2.2.1 ความเป็นมาของเครือข่าย

ส่วนความเป็นมาของเครือข่ายผ้า เริ่มต้นจาก นางสมจิตร บุรินอก กับสตรีแม่บ้านกุศรัง หมู่ที่ 1 จำนวน 15 คน ซึ่งมีความสามารถในการทอผ้าไหมมัดหมี่ โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคาม ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าไหมตำบลกุศรัง กิ่งอำเภอกุศรัง จังหวัดมหาสารคาม ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 ณ บริเวณวัดกลางกุศรัง โดยได้ขอรับการสนับสนุนเงินทุนในการจัดตั้งครั้งแรกจากพระครูสารกิจจานุชุก จำนวน 20,000 บาทและมีทุนรวบรวมจากสมาชิกในกลุ่มได้อีก 4,000 บาท นำเงินไปซื้อเส้นไหม อุปกรณ์ทอผ้าไหม สีย้อมผ้า มาให้สมาชิกของกลุ่มได้ทำการทอผ้าไหมมัดหมี่ ทั้งลายสร้อยดอกหมาก ลายทั่วไป ผ้าไหมพื้นเรียบ และผ้าไหมเปลือกนอก ซึ่งในระยะต่อมาผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก ได้สร้างชื่อเสียงให้กับกลุ่มแม่บ้าน และมีผู้ต้องการซื้อมาก ทำให้ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านผลิตให้ไม่ทัน จนต้องมีการรับสมาชิกมากขึ้น และมีการติดต่อกับกลุ่มสตรีแม่บ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงที่สนใจ ได้มาร่วมทำการทอผ้าไหม ในปี 2547 ผ้าไหมของกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านกุศรัง ได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทหัตถกรรม ระดับประเทศ ในการประกวดสินค้าวิสาหกิจชุมชน ของกรมส่งเสริมสหกรณ์

4.2.2.2 การดำเนินการของเครือข่ายในปัจจุบัน

หลังจากที่มีการชี้แจงถึงโครงการวิจัยการเชื่อมโยงเครือข่าย และคณะนักวิจัยได้ตกลงที่จะทำการศึกษาและเชื่อมโยงเครือข่ายผ้าแล้ว จึงได้มุ่งประเด็นไปที่กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านกุศรัง ตำบลกุศรัง กิ่งอำเภอกุศรัง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีชื่อเสียงในเรื่องของการทอผ้าไหม และได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทหัตถกรรม ระดับประเทศ พบว่า ปัจจุบัน กลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านกุศรัง ได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มสตรีแม่บ้านอื่นๆอยู่บ้างแล้ว ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองบัว กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองป้าน และกลุ่มสตรีแม่บ้านดอนโหมง ซึ่งอยู่ในตำบลกุศรังทั้งหมด ให้มาร่วมกันทำการทอผ้าไหม โดยทางกลุ่มสตรี

แม่บ้านกุครึ่งจะเป็นผู้สอนวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมากให้ และรับซื้อไปพร้อมกัน นอกจากนี้ กลุ่มสตรีแม่บ้านกุครึ่ง ยังได้ติดต่อกับกลุ่มสตรีแม่บ้าน โนนงามเพื่อให้ทำการผลิตเส้นไหม และนำมาขายให้ และกลุ่มสตรีแม่บ้านบัวแก้ว เพื่อให้เป็นผู้นำผ้าไหมที่ทอแล้วไปทำการตัดเย็บเป็น เสื้อผ้าสำเร็จรูปและนำมาส่งให้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้านกุครึ่งเพื่อนำออกขายต่อไป

สำหรับนางสมจิตร บุรินอก ซึ่งเป็นประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านกุครึ่ง มักได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรไปบรรยายในเรื่องของการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าไหมในที่ต่างๆหลายครั้ง และมีผู้สนใจขอ มาศึกษาดูงาน ณ ที่ทำการของกลุ่มที่วัดกลางกุครึ่ง ซึ่งเป็นทั้งโรงทอผ้า และร้านขายผ้าไหมและ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม เป็นประจำ ทำให้ในระยะต่อมาได้มีกลุ่มสตรีแม่บ้านทอผ้าไหมจากอำเภอต่างๆ ติดต่อกับขอเข้าร่วมเครือข่ายเพิ่มขึ้น ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านป่ากุง อำเภอ พัทลุงภูมิพิสัย กลุ่มสตรีแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านเหล่าหมากคำ อำเภอยางสีสุราช และกลุ่มสตรีแม่บ้านทอผ้าไหมบ้านหนองโจ้ว อำเภอนาคูน ซึ่งทั้งหมดอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม โดยเป็นการเชื่อมโยงในรูปแบบของการเรียนวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมากจากนางสมจิตร และนำมาขายให้กับทางกลุ่มสตรีแม่บ้านกุครึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมของเครือข่ายอีกกิจกรรมหนึ่งที่ได้มีการเชื่อมโยงกับกลุ่มสตรีแม่บ้านกุครึ่ง ซึ่งต่อมากายหลังได้จดทะเบียนเป็นศูนย์วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมตำบลกุครึ่ง ได้แก่ กิจกรรมสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยเป็นการเชื่อมโยงกันระหว่างกลุ่มแม่บ้านดั้งเดิมที่มีการเชื่อมโยงการผลิตและขายผ้าไหมกันมาตั้งแต่แรก ได้แก่ กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองบัว กลุ่มสตรีแม่บ้านหนองป้าน และกลุ่มสตรีแม่บ้านดอนโอม

4.2.2.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

สำหรับวัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายคุณค่าผ้าขึ้น ก็เพื่อให้สมาชิกเครือข่ายได้เกิดความรู้ในการจัดการการผลิตและการตลาดเกี่ยวกับเส้นไหม ผ้าไหมมัดหมี่และผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะผ้าไหมมัดหมี่ลายสร้อยดอกหมาก และเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเครือข่ายของศูนย์วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม ได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ตามแนวทางการร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของคำนิยาม คำนิยามและหลักการสหกรณ์ โดยมีเป้าหมายในการที่จะเพิ่มปริมาณมูลค่าธุรกิจให้สูงขึ้นจากระยะที่ผ่านมา และสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าปีที่ผ่านมา

4.2.2.4 แนวทางการดำเนินงาน

สำหรับแนวทางการดำเนินงานในการสร้างเครือข่ายคุณค่าผ้าขึ้น ทางคณะนักวิจัยได้กำหนดกรอบไว้เช่นเดียวกับเครือข่ายคุณค่าข้าวดังนี้ คือ

ขั้นแรก จัดให้มีการประชุมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และแผนปฏิบัติงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย

ขั้นต่อมา จัดให้มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ซึ่งในข้อตกลงนั้นจะไม่มีข้อสัญญาผูกมัดแต่อย่างหนึ่งอย่างใด แต่จะเป็นข้อผูกพันทางใจ

ทางความคิดในการที่จะช่วยเหลือและร่วมมือกันในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย และให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

ขั้นสุดท้าย เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของเครือข่ายที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น จะดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานราชการ ซึ่งได้แก่ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดมหาสารคามและสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมหาสารคาม ในการเข้ามารับทราบถึงการเชื่อมโยงของเครือข่าย และกิจกรรมการเชื่อมโยง รวมทั้งการเสนอให้ทั้ง 2 หน่วยงานดังกล่าว เป็นเจ้าภาพในการจัดเวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกเครือข่ายให้เกิดความต่อเนื่อง อย่างไม่ขาดตอน

4.2.2.5 ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการเชื่อมโยงเครือข่ายผ้าให้เป็นเครือข่ายคุณค่านั้น ได้แก่ ความต่อเนื่องในการพบปะกันพูดคุยกันในระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่าย จะทำให้การเชื่อมโยงกิจกรรมได้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพราะการที่สมาชิกของเครือข่ายได้มีเวทีในการพบปะพูดคุยกัน ได้ทำให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนม และพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง อย่งไรก็ตาม พบว่า การที่จะให้กลุ่มสมาชิกเครือข่ายได้จัดเวทีประชุมกันเองนั้น เป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากในการจัดเวทีประชุม ต้องมีค่าใช้จ่ายพอสมควร ซึ่งจะเป็นภาระต่อผู้จัดและผู้ร่วมประชุม ดังนั้น หากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้รับการค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในการจัด เหมือนกับที่โครงการวิจัยได้ดำเนินการอยู่ ก็จะทำให้เกิดความสำเร็จได้มากขึ้น นอกจากนี้ เนื่องจากการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งน่าจะเป็นข้อยุ่งยากในการเชื่อมโยงกัน จึงเห็นว่าการที่มีหน่วยงานทำหน้าที่ประสานงานจัดเวทีประชุม จะทำให้แต่ละองค์กรสมาชิกเกิดความเกรงใจและพร้อมใจที่จะมาประชุมร่วมกันนั่นเอง

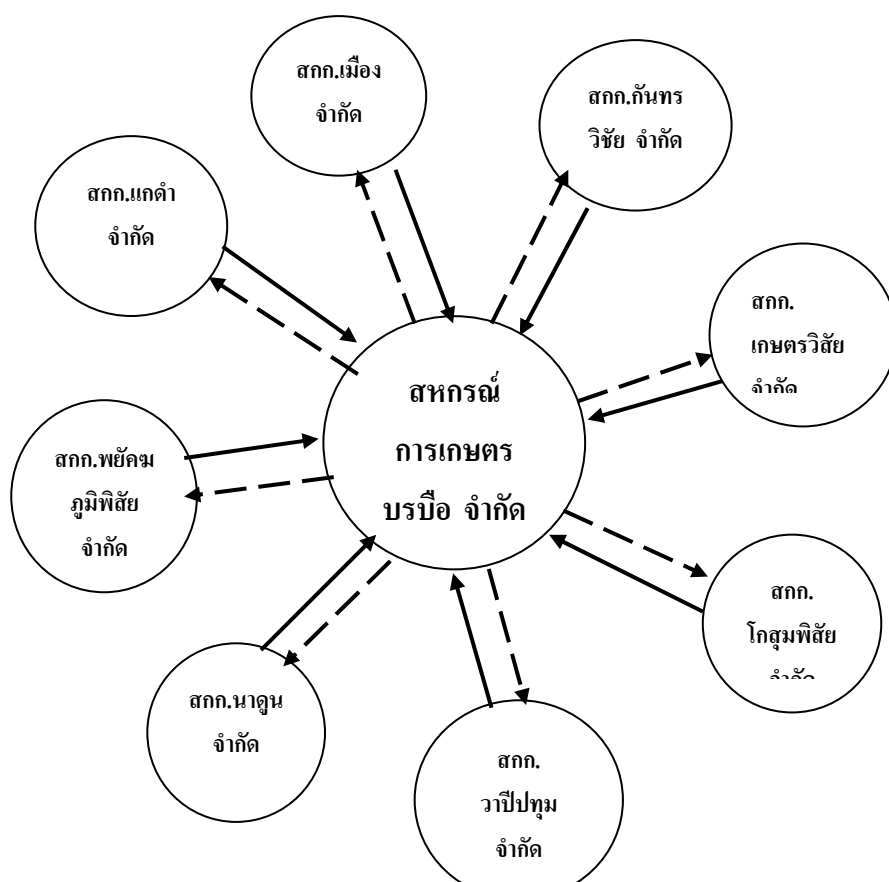
ปัจจัยแห่งความสำเร็จอีกประการหนึ่งได้แก่ ความมุ่งมั่น ซื่อสัตย์และความพยายามอย่างเข้มแข็งในตัวผู้นำ โดยเฉพาะนางสมจิตร บุรินอก ประธานศูนย์วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมบ้านกุคั้ง ในการที่จะให้สมาชิกได้มีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิต การมัดย้อม และการทอผ้าไหมมัดหมี่ ลายสร้อยดอกหมากให้กับสมาชิกของเครือข่าย เพื่อเป็นฐานการผลิต และยังสามารถถ่ายทอดการเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ผ้าไหมลายสร้อยดอกหมาก เอกลักษ์ณ์ของจังหวัดมหาสารคาม ให้แพร่หลายกว้างขวางออกไปอีกด้วย ซึ่งหากผู้นำของแต่ละกลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมเครือข่ายมีความมุ่งมั่นและพยายามดังเช่นนางสมจิตร บุรินอก ก็คาดว่าสร้างเครือข่ายคุณค่าผ้าก็จะประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

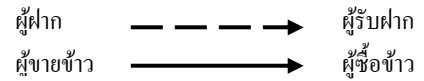
บทที่ 5

บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาค่าความยากจน

5.1 ตัวแบบในการวิเคราะห์ เครือข่าย

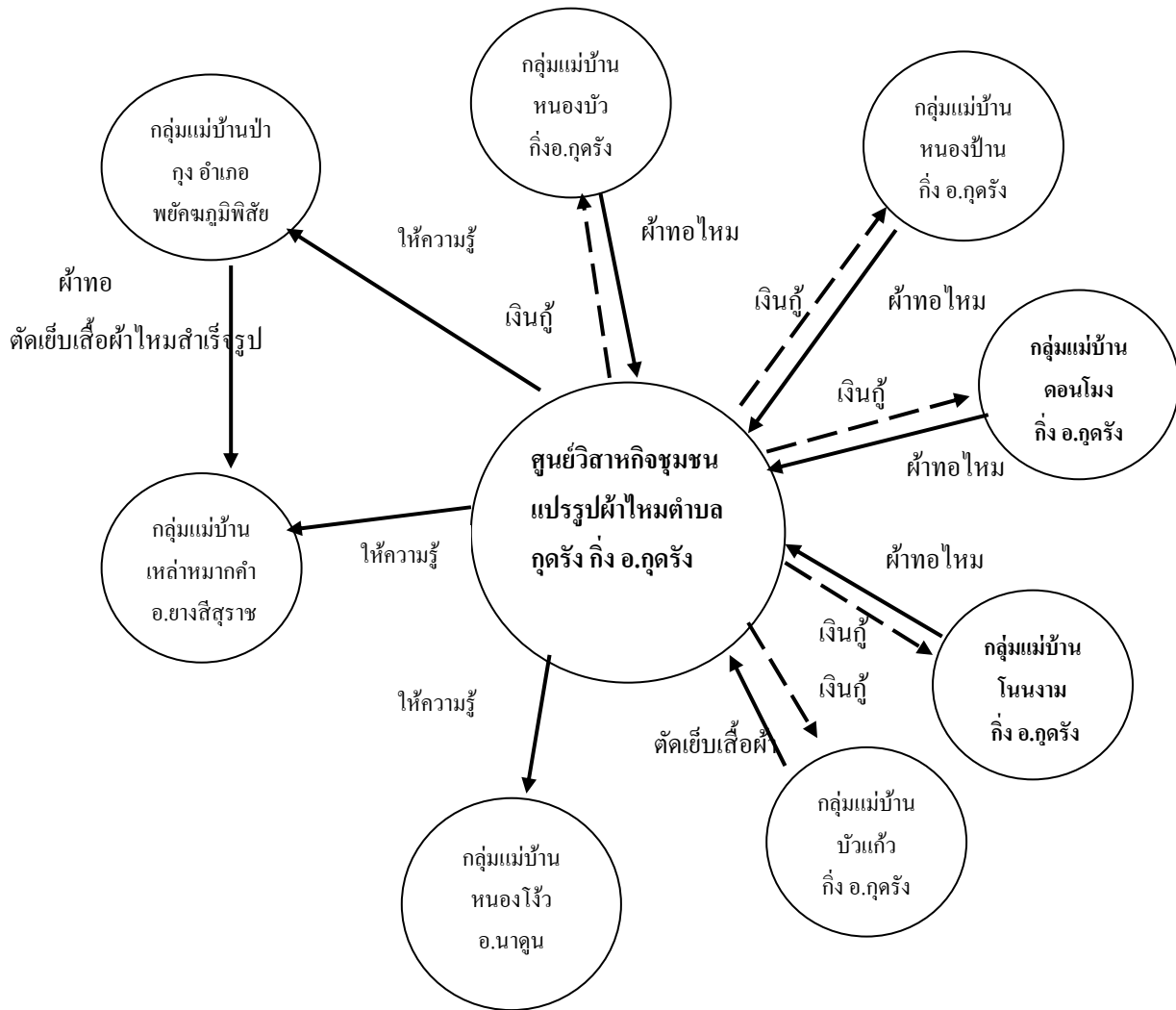
สำหรับตัวแบบในการวิเคราะห์เครือข่ายข้างต้น จากการศึกษาพบว่าการเชื่อมโยงเครือข่ายข้าว จากสหกรณ์ที่ต้องการเชื่อมโยงเครือข่าย จำนวน 13 สหกรณ์นั้น ในเบื้องต้นขณะนี้จะมีเพียง 9 สหกรณ์ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายพันธมิตรได้ทันที เนื่องจากในการจัดเวทีประชุมเพื่อหาจุดร่วมในการสร้างเครือข่ายพันธมิตร เพื่อวางแผนกรอบทิศทางการทำงานหรือสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันพบว่า ในการบริหารจัดการสหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรธุรกิจ ควรจะต้องปิดบัญชีได้และเป็นปัจจุบันในปีบัญชีนั้น ๆ จึงจะทำให้สหกรณ์อื่นยอมรับและเข้าใจ แม้ว่าหลักสหกรณ์จะเป็นสิ่งหนึ่งที่ยึดโดยความเอื้ออาทร เพื่อนช่วยเพื่อน หรือพี่สอนน้อง แต่ระดับผู้นำที่มีทักษะความรู้บริหารจัดการที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ยั่งยืน ยังแตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีเพียงเครือข่ายคุณค่า 9 สหกรณ์ (ภาพที่ 7) ซึ่งจะเป็นตัวแบบในการเชื่อมโยงธุรกิจและเป็นลูกโซ่พึ่งพาในธุรกิจอื่นที่เกี่ยวพันกันเพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจนของสมาชิกต่อไป

ภาพที่ 7 กลุ่มเครือข่ายข้าวที่เป็นตัวแบบในการเชื่อมโยงเพื่อแก้ปัญหาคาความยากจน

ส่วนตัวของกลุ่มเครือข่ายผ้า พบว่า จากผลของการเชื่อมโยงเครือข่าย ได้ทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ มีการพึ่งพากันทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ ส่งผลให้สมาชิกของกลุ่มมีโอกาสในการลงทุน มีรายได้มากขึ้น และมีความต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ทุกกลุ่มที่เป็นสมาชิกเครือข่ายได้เห็นความมีคุณค่าของการสร้างเครือข่ายและได้ยึดเป็นตัวอย่างในการเชื่อมโยงเพื่อแก้ปัญหาคาความยากจนร่วมกัน(ภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 กลุ่มเครือข่ายผ้าที่เป็นตัวแบบในการแก้ปัญหาคความยากจน

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ที่ชี้ให้เห็นบทบาทของเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ปัญหาคความยากจน

5.2.1 เครือข่ายข้าว

จากบทบาทในการเชื่อมโยงธุรกิจในด้านเงินฝาก และการรวบรวมข้าว จะมีผลทำให้ สหกรณ์ที่เชื่อมโยงกันสามารถที่จะอำนวยความสะดวกเพื่อการเกษตรให้กับสมาชิก โดยเฉพาะสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนที่ต้องการสินเชื่อเพื่อไปทำการผลิตได้ตามความต้องการ ซึ่งได้มีการคาดว่าสินเชื่อที่สมาชิกผู้จดทะเบียนคนจนได้รับนั้น สามารถที่จะนำไปทำการผลิตข้าวและรวบรวมมาขายให้กับทางสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์และเครือข่ายข้าวของสหกรณ์ก็สามารถรับซื้อได้ทั้งหมด โดยปี 2548 พบว่า ปริมาณสินเชื่อการเกษตรที่เครือข่ายสหกรณ์ในจังหวัดมหาสารคาม ได้ให้แก่สมาชิกที่จดทะเบียนคนจนมีจำนวน

41,442,537 บาท ซึ่งหากสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนเหล่านี้ ได้นำไปทำการผลิตข้าวเปลือก โดยใช้ข้าวพันธุ์ดีที่เกิดจากการเชื่อมโยงเครือข่ายกัน ก็จะได้ปริมาณข้าวทั้งหมดประมาณ 8,032.5 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ 72,292,500 บาทตามราคาข้าวเฉลี่ยตันละ 9,000 บาท(ตารางที่ 5.1) ทั้งนี้ โดยตั้งข้อสมมุติฐานที่เกษตรกรทำนาเฉลี่ย 15 ไร่ต่อครัวเรือน และได้ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 45 ถัง ซึ่งหากกล่าวโดยภาพรวมแล้ว ก็จะทำให้สมาชิกผู้จดทะเบียนคนจน สามารถมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่ม สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง

ตารางที่ 5.1 ปริมาณสินเชื่อที่สหกรณ์ให้กับสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนและมูลค่าข้าวที่คาดว่าจะ

สมาชิกที่จดทะเบียนคนจนจะรวบรวมขายให้กับสหกรณ์

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่จดทะเบียนคนจน (คน)	จำนวนสมาชิกผู้จดทะเบียนคนจนที่มาขอกู้เงินสหกรณ์(คน)	สินเชื่อที่สหกรณ์ให้กับสมาชิกที่จดทะเบียนคนจน (บาท)	มูลค่าข้าวที่คาดว่าจะสมาชิกรวบรวมขายให้กับสหกรณ์ (บาท)
1	สกก.โกสุมพิสัย จำกัด	174	54	2,398,000	3,280,500
2	สกก.แกดำ จำกัด	3	3	150,000	182,250
3	สกก.เมืองมหาสารคาม	514	150	5,831,887	9,112,500
4	สกก.เขียงยืน จำกัด	1,262	707	49,254,726	42,950,250
5	สกก.บรบือ จำกัด	412	148	8,127,924	8,991,000
6	สกก.วาปีปทุม จำกัด	102	28	2,700,000	1,701,000
7	สกก.พยัคฆภูมิพิสัย จำกัด	7	7	190,000	425,250
8	สกก.นาइन จำกัด	1	1	30,000	60,750
9	สกก.กันทรวิชัย จำกัด	212	92	2,760,000	5,589,200
	รวม	2,687	1,190	71,442,537	72,292,500

5.2.2 เครือข่ายผ้า

จากบทบาทในการเชื่อมโยงธุรกิจของเครือข่ายผ้าในเรื่องเงินกู้และธุรกิจการซื้อขายผ้าไหม ทำให้สมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจนของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมฤดูรัง ได้รับความช่วยเหลือในด้านสินเชื่อเพื่อการผลิต โดยเป็นสินเชื่อเส้นไหมมูลค่าคนละ 6,000 บาท และเมื่อสมาชิกทอเป็นผ้าไหมแล้ว ก็จะนำมาขายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในปีที่ผ่านมา ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯฤดูรัง ได้มีการให้สินเชื่อเส้นไหมแก่สมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจน จำนวน 6 คน คิดเป็นมูลค่า 36,000 บาท ซึ่งคาดว่าสมาชิกที่จดทะเบียนคนจน จะสามารถนำเส้นไหมไปทอเป็นผ้าไหม และนำมาขาย

ซึ่งคาดว่าจะเป็มูลค่าธุรกิจการซื้อขายผ้าไหมของสมาชิกที่จดทะเบียนคนจน ประมาณ 43,200 บาท (ตารางที่ 5.2) โดยมีข้อสมมุติฐานอยู่ที่ สมาชิก 1 คนกู้เงินได้คนละ 6,000 บาท สามารถนำไปซื้อเส้นไหม ทอผ้าได้ 3 ผืนต่อเดือน ราคาขายเฉลี่ยผืนละประมาณ 2,400 บาท ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะมีเวลาในการทอผ้าประมาณปีละ 10 เดือน จะเห็นได้ว่าจากบทบาทของการเชื่อมโยง ได้ทำให้สมาชิกที่จดทะเบียนคนจน มีโอกาสในการประกอบอาชีพและสามารถเพิ่มรายได้ให้กับตนเองได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 5.2 ปริมาณสินเชื่อที่ทางกลุ่มวิสาหกิจฯให้กับสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนและมูลค่าผ้าไหมที่คาดว่าสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนจะรวบรวมขายให้กับกลุ่มฯ

ที่	วิสาหกิจชุมชน	จำนวนสมาชิก ที่จดทะเบียนคนจน (คน)	จำนวนสมาชิกผู้จดทะเบียนคนจนที่มาขอกู้เงินและทำธุรกิจด้วย(คน)	สินเชื่อที่ให้กับสมาชิกที่จดทะเบียนคนจน (บาท)	มูลค่าผ้าไหมที่คาดว่าสมาชิกทอได้และรวบรวมขายให้กับกลุ่ม(บาท)
1	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมกุศรัง	37	6	36,000	43,200
	รวม	37	6	36,000	43,200

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการดำเนินการ

6.1.1 การดำเนินการเป็นไปตามแผนการวิจัย

จากกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการดำเนินงานครั้งนี้ ได้ดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่แรก โดยมีการศึกษาสถานการณ์ และสร้างกระบวนการ

เรียนรู้ร่วมกันในการเชื่อมโยงเครือข่ายของทั้งกลุ่มสหกรณ์จดทะเบียน และกลุ่ม สหกรณ์ภาคประชาชน ซึ่งในผลสุดท้ายก็ได้มีการสร้างเครือข่ายนาร่องและการขยายเครือข่าย ซึ่งได้แก่ เครือข่ายข้าวของกลุ่ม สหกรณ์จดทะเบียน จำนวน 9 สหกรณ์ และกลุ่มเครือข่ายผ้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม จำนวน 6 กลุ่มสตรีแม่บ้าน

สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานในครั้งนี้เป็นไปได้ด้วยดี เป็นเพราะกลุ่มเครือข่ายที่ได้มาทำการเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายคุณค่าเหล่านี้ ได้ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการที่จะเข้าร่วมเป็น เครือข่ายกัน โดยทุกฝ่ายได้เห็นเป็น โอกาสดีที่ทางคณะนักวิจัยได้จัดให้มีเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยมี นักวิชาการจากทางมหาวิทยาลัยและหน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเสริม รวมทั้งทุกฝ่ายได้เข้าใจถึง ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเชื่อมโยง จึงมีส่วนให้การดำเนินงานของคณะนักวิจัยเป็นไปตามแผนการ วิจัยด้วยดี

6.1.2 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคที่พบนั้น ได้แก่ ระยะเวลาในการวิจัยที่มีค่อนข้างจำกัด ทำให้การ ดำเนินงานในบางเรื่องขาดความละเอียดและรอบคอบ เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและน่าสนใจ ของบางกลุ่มอาชีพ และกลุ่มสหกรณ์ อาจทำได้ไม่เพียงพอ ประกอบกับการเก็บบันทึกข้อมูลของบางกลุ่ม อาชีพและบางสหกรณ์ก็มีรายละเอียดไม่มากนัก ทำให้นักวิจัยขาดข้อมูลที่จะนำมาตัดสินใจในการติดต่อ ประสานงานในการสร้างและขยายเครือข่าย ซึ่งหากมีเวลาในการดำเนินงานมากขึ้น ก็จะช่วยทำให้การ สร้างและขยายเครือข่ายทำได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำข้อตกลงกันในระหว่างสมาชิกของเครือข่าย ที่จะ ช่วยสร้างความมั่นใจในการเชื่อมโยงและสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

ในส่วนของตัวคณะนักวิจัยเอง ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการ ดำเนินการวิจัยอยู่บ้าง เนื่องจากนักวิจัยแต่ละท่านต่างก็มีหน้าที่การงานประจำที่จะต้องปฏิบัติ และหลายๆ ท่านที่อยู่ต่างที่ต่างสำนักงานกัน การทำให้มีเวลาที่ว่างตรงกันจึงมักเป็นเรื่องที่ลำบาก แต่อย่างไรก็ดี สิ่งนี้ ก็ไม่ได้เป็นปัญหาและอุปสรรคมากมายนัก และด้วยความรับผิดชอบงาน จึงทำให้คณะนักวิจัยได้เสียสละ เวลาในบางครั้งจากงานอื่นเพื่องานวิจัย จนสามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ

6.2 ประโยชน์ที่ตัวนักวิจัยและทีมวิจัยได้รับ

6.2.1 ชุดความรู้ใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำให้ทีมวิจัยได้รับความรู้ใหม่ๆ ขึ้นมาบ้างพอสมควร ได้แก่ กระบวนการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ ได้เห็นว่า หากเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้ทางสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายที่ ได้เข้าประชุมร่วมกัน ได้พูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีแล้ว จะทำให้ได้รับรู้กระบวนการหรือ วิธีคิดของชาวบ้าน ตามวิถีทางของเขาอย่างแท้จริง เช่น วิธีคิดของกลุ่มเครือข่ายข้าวเกี่ยวกับความเชื่อมั่น ในการขายข้าวเปลือกกับการชำระเงิน โดยใช้วิธีการที่ให้สหกรณ์ที่รับซื้อข้าวเปลือก นำเงินไปฝากไว้กับ

สหกรณ์ที่ต้องการขายข้าวเปลือก ซึ่งการฝากเงินก็จะได้รับดอกเบี้ยเงินฝากตามระเบียบอยู่แล้ว และเมื่อถึงฤดูขายข้าว สหกรณ์ที่ต้องการขายข้าวเปลือก ก็จะนำข้าวไปขายให้กับสหกรณ์ที่ต้องการซื้อข้าว โดยให้สหกรณ์ที่ขายข้าวหักเงินจากบัญชีเงินฝากที่ฝากไว้ ซึ่งทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการเชื่อมโยงธุรกิจว่าจะไม่มีการบิดพลิ้วต่อกันในการชำระเงิน

นอกจากนี้ ได้เห็นถึงความสามารถในวิถีคิดของแม่สมจิตร ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมบ้านกุฎรังของเครือข่ายผ้า ในการชักชวนให้สตรีกลุ่มแม่บ้านได้หันมาประกอบอาชีพในการทอผ้า และเชื่อมโยงในการทำธุรกิจ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบการผลิตระหว่างการทำนา ทำไร่ เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย กับการเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าไหมว่า การทอผ้าไหมและผ้าฝ้าย เป็นการใช้ความสามารถดั้งเดิมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ในการเพิ่มรายได้ที่แน่นอนและมั่นคงกว่าที่จะประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว หรือใช้แรงงานไปประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น อาชีพรับจ้างในเมือง เป็นต้น

ชุดความรู้ใหม่อีกประการหนึ่งได้แก่ การบริหารจัดการของศูนย์วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมบ้านกุฎรัง ที่มีการพัฒนาเทคนิคการทอผ้าไหมหลายสร้อยดอกหมาก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมหาสารคามมาโดยตลอด ทำให้ได้รับรางวัลและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ซึ่งทางศูนย์ฯได้มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การฝึกฝนและให้ความรู้ในการทอผ้า การจัดหาวัตถุดิบให้กับสมาชิก การแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกลุ่มสมาชิกเครือข่ายทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ มีการจัดการผลประโยชน์ โดยนอกจากสมาชิกจะมีรายได้จากการขายผลผลิตให้ทางศูนย์ฯแล้ว ยังมีการจัดแบ่งเงินปันผลคืนให้กับสมาชิกเป็นรายปีตามการถือหุ้น ผลกำไรส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งไว้เป็นทุนของศูนย์ฯและสนับสนุนการพัฒนาของหมู่บ้านและขยายกิจการของศูนย์ฯต่อไป

6.2.2 ทักษะและประสบการณ์ใหม่

สำหรับทักษะและประสบการณ์ใหม่ที่ทีมคณะนักวิจัยได้รับ น่าจะเป็นเรื่องของการทำงานที่คณะนักวิจัย ได้ไปพบปะกับบุคคลและชาวบ้านกลุ่มใหม่ๆที่ไม่เคยรู้จักหรือพบปะมาก่อน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในเรื่องราวใหม่ๆบางเรื่องที่มีความแตกต่างไปจากที่ได้เคยประสบพบเห็นมาก่อน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกับบุคคลและชาวบ้านในสถานที่อื่นๆได้เป็นอย่างดี เช่น การที่ได้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับรองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามซึ่งมาเป็นประธานในการเปิดการประชุม หรือการได้รับทราบนโยบายการพัฒนางานสหกรณ์ในจังหวัดมหาสารคามจากหัวหน้าสำนักงานสหกรณ์จังหวัด รวมทั้งการที่ได้พบปะกับประธานกรรมการดำเนินการสหกรณ์ และผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรในหลายแห่ง รวมทั้งประธานกลุ่มแม่บ้านสตรีทอผ้าและชาวบ้านอีกหลายๆคน ในการประชุมและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ใหม่และเป็นการเพิ่มทักษะให้กับทีมวิจัยได้เป็นอย่างดี

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย

(1). ในการกำหนดแผนดำเนินงานการวิจัย ควรกำหนดระยะเวลาให้สอดคล้องกับปริมาณงานที่จะต้องทำจริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และควรมีการเผื่อเวลาไว้ด้วยบ้างตามสมควร เพื่อที่จะได้มีเวลาในการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

(2). ในการเชื่อมโยงเครือข่าย ควรเริ่มต้นจากเครือข่ายที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ และองค์กรในเครือข่าย ควรเป็นองค์กรที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน และหากเป็นไปได้ควรจะอยู่ในพื้นที่ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันมากนัก เพื่อความสะดวกในการติดต่อและมีกิจกรรมร่วมกัน

(3). ในการดำเนินการเชื่อมโยง ควรให้องค์กรในท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทร่วมด้วย เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. และหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ เช่น สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

(4). ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานร่วมกันระหว่างองค์กรสมาชิกในเครือข่าย เพราะนอกจากจะเป็นการได้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกันแล้ว ยังเป็นการสร้างความคุ้นเคยและความสนิทสนมในระหว่างสมาชิกของเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

(5). ควรจัดให้มีการจัดทำข้อตกลงกันระหว่างองค์กรสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อการเชื่อมโยงกัน แต่ความผูกพันดังกล่าวนี้ ไม่ควรจะเป็นการสร้างภาระให้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ควรเป็นความผูกพันทางใจมากกว่า

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการต่อยอดโครงการวิจัยในอนาคต

(1). การศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้นำองค์กรต้นแบบ โดยเฉพาะการพัฒนาแนวคิดในด้านบริหารจัดการชุมชนตามหลักสหกรณ์ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความคิดเชิงบูรณาการในการแก้ปัญหาความยากจน

(2). การศึกษาเพื่อพัฒนากลุ่มและองค์กรประชาชนให้รู้จักการทำแผนธุรกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ครอบครัวและชุมชน

(3). การติดตามและประเมินผลการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกิดขึ้นขึ้นต้น เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของเครือข่ายที่แท้จริง

(4). การศึกษาเพื่อหาแนวทางในการช่วยเหลือสมาชิกสหกรณ์ที่จัดทะเบียนคนจน โดยเฉพาะผู้ที่มิรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ จปฐ. โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

(5). การหนุนเสริมเครือข่ายให้มีการจัดทำแผนกลยุทธ์การเชื่อมโยง และการแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการ

เอกสารอ้างอิง

จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. **คู่มือการจัดทำแผนกลยุทธ์สหกรณ์**. สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. มิถุนายน 2548”

ปรีดา ประพฤติชอบ และคณะ. **แนวทางการพัฒนาเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่
จังหวัดขอนแก่น**. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มีนาคม 2548

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และสำนักงานสหกรณ์
จังหวัดมหาสารคาม. **รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 โครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์**

ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. ธันวาคม 2548.

สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. จำนวนและร้อยละของปัญหาผู้ลงทะเบียนคนจนของจังหวัด
มหาสารคาม. ค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2548 จาก <http://khonthai.com/webp/hr/indexpnr.php>
สำนักงานจังหวัดมหาสารคาม. สภาพปัญหาที่สำคัญของจังหวัด. ค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2549 จาก
<http://www.mahasarakham.go.th>

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม”

จากสภาพปัญหาที่สำคัญของจังหวัดมหาสารคามประการหนึ่ง ซึ่งได้แก่ปัญหาความยากจนของประชาชน ทำให้ทางจังหวัดต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดมหาสารคามเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดกลยุทธ์ให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนทุกระดับ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ ที่ต้องการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของขบวนการสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วย กลุ่ม/องค์กร และสหกรณ์ ที่มีการจดทะเบียน และไม่ได้จดทะเบียนหรือ สหกรณ์ภาคประชาชน โดยวิธีการวิจัยจะเป็นการวิจัยทั้งทางปริมาณและคุณภาพ ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างผู้นำของแต่ละกลุ่ม/องค์กร ร่วมกับคณะนักวิจัยและเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน สหกรณ์จังหวัดมหาสารคาม ในระยะเวลา 12 เดือน (สิงหาคม 2548-กรกฎาคม 2549) ซึ่งคาดว่าจากผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การเชื่อมโยงเครือข่ายของขบวนการ สหกรณ์ รูปแบบของกระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าในปัจจุบันและแนวทางในการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของเครือข่ายคุณค่า ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อขบวนการ สหกรณ์เหล่านั้น ในการที่จะนำผลไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการเชื่อมโยงเครือข่ายในอนาคตต่อไป

สำหรับบทบาทและภารกิจของกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ ได้แก่การให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกในหลายๆด้านแล้วแต่วัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม/องค์กร เช่น จัดหาเงินทุนให้สมาชิกได้กู้ยืมไปใช้ในการผลิต จัดหาตลาดหรือรับซื้อผลิตผลจากสมาชิก หรือติดต่อแหล่งรับซื้อต่างๆ การรับฝากเงินเพื่อให้สมาชิกมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในอนาคต การให้สินเชื่อเพื่อให้สมาชิกที่ขาดแคลนเงินทุนได้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยต่ำไปใช้ ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายในการบริการและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกเพื่อการเพิ่มรายได้ และขยายโอกาส อย่างไรก็ตาม บทบาทและการดำเนินภารกิจของ กลุ่ม/องค์กร เหล่านี้ยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายๆประการ เช่น ปัญหาในการบริหารงานอันเนื่องมาจากการมีจุดเด่นและจุดด้อยของกลุ่ม/องค์กร ปัญหาในด้านการ

ขาดแคลนเงินทุน ปัญหาทางด้านการตลาด ปัญหาการขาดแคลนปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะในเรื่องแหล่งน้ำ ปัญหาการบริหารงานที่ขาดประสิทธิภาพ แต่ก็พบว่าในแต่ละกลุ่ม/องค์กร เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะมีการหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคกันโดยตลอด ทั้งโดยวิธีการของกลุ่ม/องค์กรเองส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ว่าราชการจังหวัด (C.E.O) รวมทั้ง องค์กรบริหารส่วนตำบล(อ.บ.ต.)

ในส่วนของการเชื่อมโยงเครือข่ายนั้น จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า มีหลายกลุ่ม/องค์กร ที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันอยู่บ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งจากการจัดเวทีในครั้งแรก พบว่ามีการติดต่อดำเนินธุรกิจโดยการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมและอย่างต่อเนื่องแล้วใน 2 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการรับฝากเงินและรับซื้อข้าวเปลือก ของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และเครือข่ายเชื่อมโยงธุรกิจการทอผ้าของกลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอกุดรัง จังหวัดมหาสารคาม

สำหรับการขึ้นทะเบียนคนจน จากจำนวนประชากรทั้งจังหวัด 942,909 คน มีจำนวนผู้จดทะเบียนคนจน 170,386 คน จากจำนวนครัวเรือนที่จดทะเบียน 135,500 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 18.07 ของประชากรทั้งจังหวัด และเมื่อจำแนกตามรายได้ต่อเดือนของผู้จดทะเบียนคนจน พบว่า ร้อยละ 33.60 มีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 500-1,000 บาท รองลงมาร้อยละ 23.56 เป็นผู้มีรายได้น้อยกว่า 500 บาทต่อเดือน ส่วนผู้มีรายได้สูงกว่า 4,000 บาทต่อเดือนมีเพียงร้อยละ 8 ของผู้จดทะเบียนคนจนเท่านั้น และเมื่อจำแนกตามปัญหา (แบบ สย.1-7) พบว่าผู้จดทะเบียนคนจน มีปัญหาเกี่ยวกับหนี้สินมากที่สุดร้อยละ 38.37 ของจำนวนปัญหา รองลงมาเป็นปัญหาที่ดินทำกินและปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

ส่วนจำนวนผู้จดทะเบียนคนจนซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายขบวนการสหกรณ์นั้น พบว่า ในกลุ่มสหกรณ์การเกษตรที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 สหกรณ์ มีผู้ไปจดทะเบียนคนจน 2,724 คน จาก จำนวนสมาชิกทั้งหมด 40,686 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6.70 ของสมาชิกสหกรณ์ทั้งหมด และเมื่อแยกตามสภาพของปัญหาพบว่าปัญหาที่สมาชิกสหกรณ์ไปจดทะเบียนมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาหนี้ในระบบ คิดเป็นร้อยละ 62.30 รองลงมาเป็นเรื่องของปัญหาหนี้นอกระบบร้อยละ 10.87 แต่หากพิจารณาเฉพาะปัญหาเรื่องที่ดินโดยภาพรวมก็จะเป็นปัญหาค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน คิดเป็น

ร้อยละ 22.31 (ปัญหาไม่มีที่ดินทำกิน,มีที่ดินแต่ไม่เพียงพอ และที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การจดทะเบียนคนจนของสมาชิกสหกรณ์ในแต่ละแห่งนั้น มีความแปรปรวนอย่างเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจาก บางสหกรณ์มีสมาชิกมากแต่มีผู้ไปจดทะเบียนคนจนน้อย แต่ในบางสหกรณ์ที่มีสมาชิกจำนวนน้อยกว่ากลับมีผู้ไปจดทะเบียนคนจนมากกว่า หรือในบางสหกรณ์มีผู้ไปจดทะเบียนคนจนเพียงคนเดียวแต่ในบางสหกรณ์มีผู้ไปจดทะเบียนคนจนเป็นจำนวนกว่าพันคน ซึ่งน่าจะเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความไม่รู้ว่ารัฐบาลมีโครงการจดทะเบียนคนจน หรือความไม่สะดวก ยุ่งยากในการเดินทางไปทำการจดทะเบียนคนจน รวมทั้งความไม่เชื่อมั่นว่าทางราชการจะสามารถช่วยเหลือแก้ปัญหาตามที่แจ้งไว้ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าจะได้มีการศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ในโครงการของรัฐบาลที่มีต่อประชาชนในระดับรากหญ้า

ในส่วนของสหกรณ์ภาคประชาชน หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นเครือข่ายพันธมิตรในโครงการวิจัย ซึ่งได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมตำบลกุตุรงค์ กิ่งอำเภอกุตุรงค์ นั้น มีจำนวนสมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจน 37 คน จากสมาชิกทั้งหมด 45 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 82 ของสมาชิกทั้งหมด และกลุ่มบ้านโนนงามมีผู้จดทะเบียนคนจน 6 คน จากสมาชิกทั้งหมด 25 คน ส่วนในอีก 4 กลุ่มที่เหลือ ไม่มีสมาชิกของกลุ่มไปจดทะเบียนคนจนเลย โดยปัญหาหลักได้แก่ปัญหานี้ในระบบและหนี้ออกระบบเช่นเดียวกับของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 53.49 และ 25.58 ตามลำดับ

สำหรับขั้นตอนและกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า ได้มีการจัดทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นรูปธรรม ตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงสิ้นสุดโครงการวิจัย โดยจัดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่ายขบวนการสหกรณ์ ส่วนที่ 2 เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว และส่วนที่ 3 เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า

กระบวนการศึกษาเพื่อวางแผนในการสร้างเครือข่าย เป็นการเริ่มต้นดำเนินการวิจัย เพื่อหาแนวทางการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงานตั้งแต่ นักวิจัยในโครงการร่วมประชุมพัฒนาโครงร่างงานวิจัย เพื่อเสนอแบบโครงการวิจัย ให้กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และต่อมาได้เข้าร่วมประชุมสรุป

สังเคราะห์บทเรียนจากชุดโครงการวิจัยการเชื่อมโยงเครือข่ายสหกรณ์และกลุ่มองค์กร ประชาชนในพื้นที่ 9 จังหวัด และประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับนักวิจัยโครงการวิจัยการ พัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการ ดำเนินงานวิจัยของโครงการฯ และเมื่อลงปฏิบัติงานในพื้นที่ได้มีการเข้าพบผู้ว่าราชการ จังหวัดและประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานจังหวัดและสำนักงานสหกรณ์จังหวัด เพื่อชี้แจงความเป็นมาและแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ หลังจากนั้น ได้ ทำการศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชน ในพื้นที่ แล้วทำการคัดเลือกกลุ่ม/องค์กรประชาชน และสหกรณ์ ที่น่าสนใจและมี ศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆในพื้นที่จังหวัด และหลังจากที่ได้ รายชื่อกลุ่ม/องค์กรที่มีศักยภาพจำนวน 50 องค์กร จึงได้มีการจัดการเวทีประชุมครั้งแรก ขึ้น เพื่อชี้แจงโครงการวิจัยและระดมความคิดเห็นเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้าง เครือข่ายกลุ่ม/องค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม” โดยผู้ร่วม ประชุมได้แก่ ผู้นำองค์กรจาก 29 องค์กร ประกอบด้วยกลุ่มสหกรณ์การเกษตร 10 องค์กร กลุ่มองค์กรการเงิน 7 องค์กร กลุ่มอาชีพ 12 องค์กร และกลุ่มองค์กรสนับสนุน มาจาก 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด และ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ผลการประชุม พบว่าทั้ง 29 องค์กรเห็นถึงประโยชน์ ของการเชื่อมโยงเครือข่ายและมีความประสงค์จะเชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้การสนับสนุน ของโครงการวิจัยฯ หลังจากนั้น จึงได้มีการจัดเวทีประชุมครั้งที่ 2 ขึ้นเพื่อระดมความ คิดเห็นในหัวข้อเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่ม/ องค์กร และ สหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม” มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงาน สหกรณ์จังหวัดและผู้นำองค์กร จำนวน 46 คน ซึ่งมาจาก 25 องค์กร ในการศึกษา รูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยง ได้ใช้กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) โดยให้แต่ละองค์กรได้มีการวิเคราะห์จุดแข็งขององค์กร เช่น การดำเนินงาน ประสบความสำเร็จ หรือต้องการจะเชื่อมโยงเพื่อช่วยเหลือองค์กรอื่น และจุดอ่อนของ องค์กร เช่น การดำเนินงานประสบปัญหา หรือเป็นจุดอ่อนที่ต้องการให้องค์กรอื่นมา ช่วย แล้วแบ่งกลุ่มผู้เข้าประชุมตามกิจกรรมหลักเพื่อระดมความคิดเห็นเรื่องรูปแบบ กิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่าย และให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการระดมสมอง ผลจาก

การประชุม ได้กิจกรรมหลักๆ ที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงเครือข่ายเบื้องต้น 3 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายข้าว เครือข่ายผ้า และเครือข่ายการเงิน อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้เห็นว่า เครือข่ายการเงินมีข้อจำกัดในการเชื่อมโยงหลายประการ จึงได้ตัดออกไปก่อน

สำหรับกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มสหกรณ์การเกษตร หรือเครือข่ายข้าว มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกเครือข่าย โดยจัดการประชุมหมุนเวียนไปตามสำนักงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอต่างๆ เดือนละ 1 ครั้ง ผลจากการจัดเวทีประชุม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงทางธุรกิจขึ้นอีกหลายประเภท นอกจากการเชื่อมโยงข้าวเปลือก ได้แก่ การเชื่อมโยงธุรกิจการฝากเงิน ธุรกิจการให้เงินกู้ และธุรกิจเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น ส่วนกระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่ากลุ่มอาชีพ หรือเครือข่ายผ้า มีขั้นตอนในการดำเนินงาน โดยคณะนักวิจัยได้ไปเยี่ยมชมกลุ่มสตรีทอผ้าไหมและแปรรูปผลิตภัณฑ์บ้านกุรังและมีการจัดเวทีเสวนาเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผ้าไหมตามสถานที่ของกลุ่มสมาชิกเครือข่ายเพื่อให้เห็นถึงกิจกรรมต่างๆของกลุ่มสมาชิก มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างสมาชิกเครือข่าย ผลจากการจัดเวทีประชุม ทำให้เกิดการเชื่อมโยงขึ้นอีกหลายประเภทนอกจากการผ้าไหม ได้แก่ การเชื่อมโยงธุรกิจเส้นไหม ธุรกิจการตัดเย็บเสื้อผ้าไหม ธุรกิจการรับฝากขาย และการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้า

สำหรับเครือข่ายคุณค่าที่เป็นผลงานของคณะนักวิจัยในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ที่ได้ทำการเสริมสร้างและพัฒนาประกอบด้วย เครือข่ายข้าวและเครือข่ายผ้า

เครือข่ายข้าว เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมของเครือข่ายสหกรณ์การเกษตร โดยมีสหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด เป็นแม่ข่ายใหญ่ กิจกรรมทางธุรกิจเป็นการรับซื้อข้าวเปลือกจาก สหกรณ์การเกษตรต่างๆอีกจำนวน 10 สหกรณ์ นอกจากนี้ ยังมีเครือข่ายย่อย มีการดำเนินกิจกรรมการรับซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวเปลือกพันธุ์ดี และการรับฝากเงินจาก สหกรณ์ต่างๆ โดยมี สหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด เป็นแม่ข่าย

ส่วนเครือข่ายผ้า เป็นการเชื่อมโยงธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและขายเส้นไหม การทอและขายผ้าไหม การตัดเย็บและขายเสื้อผ้าไหมสำเร็จรูป การขายและการขายฝากผ้าไหม การให้เงินกู้ และสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยมีกลุ่มสตรีแม่บ้าน บ้านกุรัง เป็นแม่ข่ายหลัก และมีกลุ่มสตรีแม่บ้านอีก 8 กลุ่มร่วมเป็นเครือข่าย

จากบทบาทในการเชื่อมโยงธุรกิจในด้านเงินฝาก และการรวบรวมข้าว มีผลทำให้สหกรณ์ที่เชื่อมโยงกันสามารถที่จะอำนวยความสะดวกให้สมาชิกโดยเฉพาะสมาชิกที่จดทะเบียนคนจนที่ต้องการสินเชื่อเพื่อไปทำการผลิตได้ตามความต้องการ ซึ่งคาดว่าสินเชื่อที่สมาชิกผู้จดทะเบียนคนจนได้รับนั้น สามารถนำไปทำการผลิตข้าวและรวบรวมมาขายให้กับทางสหกรณ์ ซึ่ง สหกรณ์และเครือข่ายข้าวของสหกรณ์ก็สามารถรับซื้อได้ทั้งหมด โดยปี 2548 พบว่า ปริมาณสินเชื่อที่เครือข่ายสหกรณ์ ได้ให้แก่สมาชิกที่จดทะเบียนคนจน 71,442,537 บาท ซึ่งหากสมาชิกนำไปทำการผลิตข้าวเปลือก โดยใช้ข้าวพันธุ์ดีที่เกิดจากการเชื่อมโยงเครือข่ายกัน ก็จะได้ปริมาณข้าวทั้งหมดประมาณ 8,032.5 ตัน คิดเป็นเงิน 72,292,500 บาท ซึ่งจะเห็นว่าสมาชิกผู้จดทะเบียนคนจนสามารถมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ได้ผลผลิตและมีรายได้เพิ่มสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ในระดับหนึ่ง ส่วนเครือข่ายผ้าในเรืองเงินกู้และธุรกิจการซื้อขายผ้าไหม มีผลทำให้สมาชิกที่ไปจดทะเบียนคนจนของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม กุศรัง ได้รับความช่วยเหลือในด้านสินเชื่อเพื่อการผลิต โดยเป็นสินเชื่อเส้นไหมมูลค่าคนละ 6,000 บาท และเมื่อสมาชิกทอเป็นผ้าไหมแล้ว ก็จะนำมาขายให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในปีที่ผ่านมา ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ กุศรัง ได้มีการให้สินเชื่อเส้นไหมแก่สมาชิกที่จดทะเบียนคนจน จำนวน 6 คน คิดเป็นมูลค่า 36,000 บาท ซึ่งคาดว่าสมาชิกจะนำเส้นไหมไปทอเป็นผ้าไหม และนำมาขายได้เงินประมาณ 43,200 บาท จะเห็นได้ว่าจากบทบาทของการเชื่อมโยง ได้ทำให้สมาชิกที่จดทะเบียนคนจนมีโอกาสในการประกอบอาชีพและสามารถเพิ่มรายได้ให้กับตนเองได้

สรุปได้ว่า การดำเนินงานวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ โดยสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการเชื่อมโยงเครือข่ายของทั้งกลุ่ม สหกรณ์จดทะเบียน และกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชน ซึ่งในท้ายสุดได้มีการสร้างเครือข่ายนำร่องและการขยายเครือข่าย ซึ่งได้แก่ เครือข่ายข้าวของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเครือข่ายผ้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหม สิ่งที่ทำให้การดำเนินงานในครั้งนี้เป็นไปด้วยดี ได้แก่ ความสนใจและให้ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่าย ความต่อเนื่องของการจัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายกันและเข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเชื่อมโยง สำหรับ

ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ระยะเวลาในการวิจัยที่มีค่อนข้างจำกัด ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและน่าสนใจ อาจทำได้ไม่ดีพอ ทำให้นักวิจัยขาดข้อมูลที่จะนำมาตัดสินใจในการติดต่อประสานงานในการสร้างและขยายเครือข่าย ซึ่งหากมีเวลาจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการจัดทำข้อตกลงกันในระหว่างสมาชิกของเครือข่าย ที่จะช่วยสร้างความมั่นใจในการเชื่อมโยงและสร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำให้นักวิจัยได้รับความรู้ใหม่ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้ได้รับรู้กระบวนการในการแสดงออกหรือวิถีคิดของชาวบ้าน ตามวิถีทางของเขาอย่างแท้จริง

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์จะแสวงหาความร่วมมือในระหว่างสหกรณ์ การเกษตรในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้แก่สหกรณ์ให้สามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรตามหลักการของสหกรณ์ที่ต้องการให้องค์กรสหกรณ์เป็นองค์กรที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การศึกษาได้ดำเนินการระหว่างเดือนกันยายน 2548 – สิงหาคม 2549 วิธีการศึกษาเริ่มจากการศึกษาถึงสถานการณ์ และสถานภาพของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรและองค์กรประชาชน โดยทั่วไป จากนั้นก็ได้มีการจัดประชุมใหญ่ขององค์กรเป้าหมาย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ และระดมความคิดเพื่อแสวงหาความร่วมมือระหว่างสหกรณ์การเกษตรและองค์กรประชาชน โดยใช้กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) ผลของการประชุมปรากฏว่าทุกองค์กรได้ให้ความสนใจในการที่จะทำให้เกิดเครือข่ายขึ้นอย่างจริงจังในจังหวัดมหาสารคาม ต่อมาได้มีการประชุมใหญ่อีกครั้งหนึ่ง ผลของการประชุมสรุปได้ว่า ให้มีการดำเนินการวิจัยในเรื่องเครือข่ายข้าวและเครือข่ายผ้า ซึ่งได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกันแต่เดิมมาแล้ว โดยกิจกรรมที่จะดำเนินการก็จะเป็นการพัฒนาเครือข่ายให้กว้างขวางขึ้น ทั้งจำนวนและปริมาณธุรกิจ ทั้งนี้โดยการจัดเวทีให้มีการประชุมย่อยในแต่ละเครือข่ายหลายๆครั้งอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจในการเชื่อมโยงธุรกิจและกิจกรรมซึ่งกันและกัน โดยผลของการดำเนินการ ทำให้เครือข่ายข้าว ซึ่งมี สหกรณ์การเกษตรบรบือ จำกัด และสหกรณ์การเกษตรกันทรวิชัย จำกัด เป็นแกนนำ ได้มีการเชื่อมโยงธุรกิจทางด้านเงินฝาก การรับซื้อข้าวเปลือก การขายข้าวสารและเมล็ดข้าวเปลือกพันธุ์ดี กับสหกรณ์การเกษตรอื่นๆ เป็นจำนวนเพิ่มขึ้น และเครือข่ายผ้า ซึ่งมีศูนย์วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผ้าไหมตำบลกุตุรงค์หรือกลุ่มแม่บ้าน บ้านกุตุรงค์เดิม ได้มีการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ด้านการทอผ้ากับกลุ่มแม่บ้านต่างๆเพิ่มขึ้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายสวัสดิการฌาปนกิจซึ่งเป็นกิจกรรมใหม่ขึ้นด้วย สำหรับประเด็นที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจนนั้น พบว่า จากบทบาทของการเชื่อมโยง ทำให้สมาชิกของเครือข่ายที่จดทะเบียนคนจน มีโอกาสในการประกอบอาชีพและสามารถเพิ่มรายได้ให้กับตนเองได้

Abstract

This research project aims at establishing a network for cooperation among the agricultural cooperatives and the occupation groups within the Maharakham province and strengthening the networking of cooperatives and the occupation groups so that they will be more self-reliant and able to promote better cooperation among members of the cooperatives and occupation groups. The study was carried out between September 2005 and August 2006. During the initial period, the general situation of the cooperatives and occupation groups of the province as well as the status of their networking was explored. A general meeting of the agricultural cooperatives and occupation groups of the province was convened, and discussion and brainstorming were done by using AIC (Appreciation Influence Control) process. As a result, all the participants had an opinion that a functional networking should be established among the agricultural cooperatives and occupation groups within the Maharakham province. After that, the second general meeting was convened. The conclusion from the general meeting called for the need of conducting research and development on the existing rice and silk-cloth weaving networks. The research and development activities include developing the networks to increase members and expand the business and activities. Smaller forums of the agricultural cooperatives and occupation groups were organized many times continuously, for information sharing and development of business and activity collaboration among networks. This research resulted in the expansion of the rice network. Borabue agricultural cooperatives limited and Kantarawichai agricultural cooperatives limited which were the core of network have established business links with several other agricultural cooperatives. The collaborative activities included the money deposit business, buying the paddy, selling the milled rice and good variety seeds. For the silk-cloth weaving network, Kud-rang housewife group, the core of network has organized many activities with other housewife groups in training on the methods of producing first class silk-cloth. A new

network on cremation welfare has also been organized. Regarding the issue of poverty mitigation, it was found that the activities of the network provided better job opportunity and higher income for the poverty-registered members of the network.

การประชุมชี้แจงโครงการวิจัยและระดมความคิดเห็น เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการสร้างเครือข่าย
กลุ่มองค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”

วันจันทร์ที่ 17 ตุลาคม 2548

ณ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า ชั้น 3 โรงแรมสวนวรรณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รับลงทะเบียน

นายเรงศักดิ์ มหาวิจิตรนิคมมนตรี
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม
กล่าวเปิดงาน

รองผู้ว่าราชการจังหวัด , ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ
และคณะวิทยากร

ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ มอบของที่ระลึกให้กับ
รองผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม

รศ. อัมพน ห่อหาค
วิทยากร

อาจารย์พัชรี สุริยะ
วิทยากร

บรรยากาศภายในงานอบรม
มีการแบ่งกลุ่มแสดงความคิดเห็น

การนำเสนอผลการระดมสมอง ของแต่ละกลุ่ม

ถ่ายรูปร่วมกันหลังจากปิดการประชุม

การประชุมระดมความคิดเห็นเรื่อง “รูปแบบกิจกรรมในการเชื่อมโยงเครือข่ายของ
กลุ่มองค์กรประชาชนและสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”

วันอังคารที่ 25 ตุลาคม 2548

ณ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า ชั้น 3 โรงแรมสวนวรุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รับลงทะเบียน

รองศาสตราจารย์ ดร.สมจตน์ ภูศรี อธิการบดี
กล่าวเปิดงาน

ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ , ผศ.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
คณะกรรมการดำเนินงาน

ดร.ชาตรี ศิริสวัสดิ์ ,ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ
และ อ.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง
คณะกรรมการดำเนินงาน

อาจารย์พัชรี สุริยะ
วิทยากร

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มย่อย

บรรยากาศภายในงาน
แบ่งกลุ่ม และ ออกมาอภิปรายสรุปผลที่ละกลุ่ม

การประชุมนักวิจัย เรื่อง “ความก้าวหน้าของการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชน
และสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และยโสธร

วันที่ 27 ตุลาคม 2548

ณ ห้องประชุมดอกจาน ชั้น 3 อาคารเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

การประชุมนักวิจัย เรื่อง
ความก้าวหน้าของการเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มองค์กรประชาชน
และสหกรณ์ ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และยโสธร

ผศ.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ
อภิปรายผล

บรรยากาศภายในงาน

ถ่ายรูปร่วมกัน หลังจากการปิดประชุม

รายชื่อเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับจังหวัด
จังหวัดมหาสารคาม

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่			โทรศัพท์	หมายเหตุ
			หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ		
1	นายปรีชา มากพูล	ประธาน		แวงนาง	เมืองฯ	043-777872 06-2318559	ร่วมคณะอนุฯ จว.
2	นายทองสุข วงศ์กลาง	รองประธาน	5	หนองบอน	โกสุมพิสัย	01-0515059	
3	นายธานี วงเวียง	รองประธาน	5	แวงดง	ยางสีสุราช	01-9665165	
4	นางดารา คำสีแก้ว	เลขานุการ			เมืองฯ	06-2241168	
5	นางวชิราภรณ์ โคตรสาร	ผู้ช่วยเลขานุการ			พยัคฆภูมิพิสัย	07-2373694	
6	นางหนูเกตุ ศรีหารัตน์	เหรัญญิก	9	ชื่นชม	ชื่นชม	043-751130 09-5739559	
7	นายพิศิษฐ์ ังวิจิตร	ผู้ช่วยเหรัญญิก	19	เขียงยี่น	เขียงยี่น	01-7996507	
8	นายประเคน ถิ่นนึ่ง มาตย์	ประชาสัมพันธ์			โกสุมพิสัย	01-0582669	
9	นายทองบ่อ หารสุโพธิ์	ผู้ช่วย ประชาสัมพันธ์			แกดำ	01-8714589	
10	นายสมนึก เทพทองพูน	ผู้ช่วย ประชาสัมพันธ์	4	ขามป้อม	วาปีปทุม	09-5777023	
11	นายมั่งมาพ บุญถม	ผู้ช่วย ประชาสัมพันธ์	11		พยัคฆภูมิพิสัย	01-0619662	
12	นายไหม ไกรนอก	ผู้ช่วย ประชาสัมพันธ์	3	หนองเม็ก	นาเชือก	07-2226490	

13	นายเรืองชัย วิชาศ	ผู้ช่วย ประชาสัมพันธ์	15	ท่าขอนยาง	กันทรวิชัย	01-5745730	
14	นายประมวล ทศช่วย	นายทะเบียน	4	หนองแดง	นาเชือก	07-2186050	
15	นายเชียน ลำไย	ผู้ช่วยนายทะเบียน	1	โนนราษี	บรบือ	01-7723993	
16	นายสมาน สุขชา	ปฏิคม	1	แกดำ	แกดำ	043-787332	
17	นายบุญนาค ศรีสุนทร	ปฏิคม	1	โพธิ์ชัย	วาปีปทุม	043-798356	ร่วมคณะอนุฯ จว.
18	นางรัชฎาภรณ์ สีลาด	ปฏิคม	4	โพนงาม	โกสุมพิสัย	09-2797390	
19	นายผจญ ดวงสาพล	ปฏิคม	1	คู่งทอง	เขียงยืน	043-370462	
20	นายสมนึก ไชยสงค์	ปฏิคม	7	วังแสง	แกดำ	06-2323653	
21	นายหนูพูล เสนาวงศ์	กรรมการ	4	นาโพธิ์	กุฉีกรัง	09-375433	
22	นายสิทธิศักดิ์ ปะนาตา	กรรมการ	4	คู่งรัตนัน	นาคูน	043-738078 09-2741243	
23	นายประยงค์ สุทธิปัญญา	กรรมการ	15	กุดปลาตุก	ชื่นชม	043-751087 01-0500850	ร่วมคณะอนุฯ จว.
24	จ.ส.ต.อุทัย อันปัญญา	กรรมการ	5	ดงเมือง	ยางสีสุราช	01-0476176	
25	นายสุวรรณ เรืองล้ำ	กรรมการ	1	หนองแวง	กุฉีกรัง	09-5753406	